STRIPSCHRIFT

RUDOLF KAHL
JEF NYS

NUMMER 373 * €5,99

CHRISTIAN DENAYER

IN DE BOOT MET JAN STEEMAN

De Stripschapprijs ging dit jaar naar Jan Steeman, tekenaar van onder andere *Sjors & Sjimmie*, *Arad & Maya*, *Roel Dijkstra* en natuurlijk *Tina*'s *Noortje*. Laat ik, Mars Gremmen, nu nog niet zo héél lang geleden met de man in een bootje hebben gezeten!

Een goede gelegenheid om hier een paar foto's van dat reisje – dat slechts een half uurtje duurde – te plaatsen. Op uitnodiging van *Noortje*-scenarist Patty Klein voer een groep stripmakers een kunstroute door de grachten van Amersfoort, terwijl Patty wat gedichten van eigen hand voordroeg.

Bevroedt Jan Steeman hier stiekem al dat hij dit jaar de Stripschapprijs gaat winnen? Of speelde de chili con carne van de avond tevoren hem (en zijn buurman) parten?

Als Rob '*Pakje Bakmeel*' Derks vlak na het moment waarop deze foto is genomen niet heldhaftig had ingegrepen, had Jan de prijs met zijn linkerhand aan moeten nemen, omdat enkele momenten na het maken van deze foto zijn rechterarm bijna werd verpulverd tussen de boot en de kade.

Mark '*Dirkjan*' Retera had die ochtend nog niet kunnen ontbijten, maar haalde op de boot de schade ruimschoots in, onderwijl zich hevig verzettend om niet in slaap te vallen bij de verhalen van de gids.

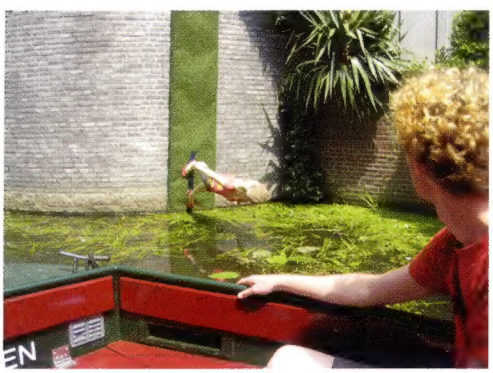

De gids die het overigens niet op prijs stelde dat ik zijn verhaal onderbrak met het luid uitroepen van 'Hemel! Daar is iemand in nood!'

Herman Roozen, scenarist van strips als *Donald Duck*, *Dirkjan* en *Jan, Jans & de kinderen*, baalde als een stekker dat hij die dag zijn haar niet met Head & Shoulders had gewassen.

Nog één gedicht en er verdwijnt hier iemand de gracht in, zie je Rob denken.

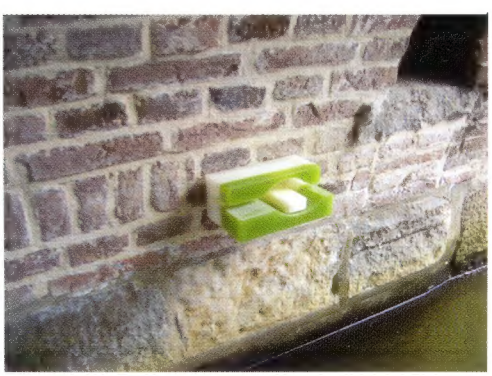

Dat was geen grote ramp geweest, want de opfrismogelijkheden lagen voor het grijpen en Patty is sowieso dol op snorkelen.

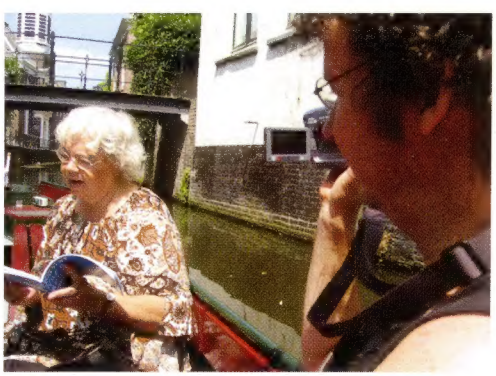

Gerard '*Oktoknopie*' Leever toonde gelukkig wat meer respect voor Patty en legde haar voordracht voor het nageslacht vast met zijn gloednieuwe digicam.

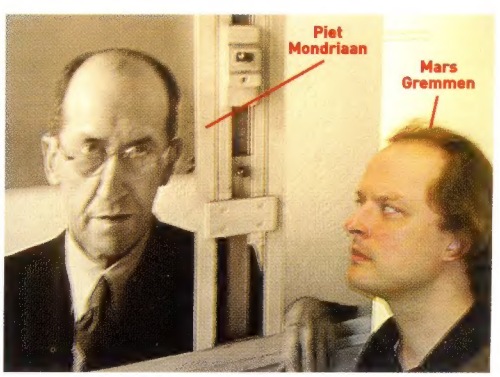

Na het gezellige bootreisje togen we met zijn allen naar het Mondriaanhuis. Het fotoverslag van dàt bezoek wordt hier gepubliceerd als Piet de Stripschapprijs wint.

→ REDACTIO

Het Parool start volgend jaar een stripwedstrijd voor 'nog niet regelmatig en landelijk publicerende stripmakers'. Het idee is een soort Idols-aanpak waarbij twee kandidaten hun strip twee weken lang dagelijks gepubliceerd zien, waarna een vakjury en de lezer bepalen wie blijft en wie gaat.

Een voorspelling: het meeste plezier heb je bij deze aanpak – zie de zang en X-factorvariant op tv – bij de start van de wedstrijd. Dan treden de grootste onbenullen, die hun potlood nauwelijks vast kunnen houden, aan om hun tekentalent, waar ze vooral zelf van overtuigd zijn, te etaleren. De ene stripnerd is er zeker van de kwaliteiten van Don Lawrence te benaderen, terwijl de volgende in een zielige imitatie het vernuft van Marten Toonder tracht te evenaren. We zien de vakjury bestaande uit in ieder geval een sarcastische humorstriptekenaar en een erkende horrorspecialist smalend lachen. De voorzitster, waarschijnlijk een beruchte 'bitch' uit de stripwereld, haalt met haar commentaar de ene na de andere beteuterde kandidaat onderuit. De gedesillusioneerde tekenaars mompelen nog bedremmeld hun dag niet te hebben, last te hebben van ontstoken vingerkootjes of zijn woest op de jury. Als na maanden van thema-tekeningen, workshops van professionals en voorpublicaties in onduidelijke bladen, dankzij een SMS-actie onder de Paroollezers een winnaar uit de bus komt, is stripminnend Nederland razend enthousiast. Het eerste album verkoopt als een tierelier. Na een jaar en een mislukt nieuw project kent alleen de strip-die-hard hem nog en nog een jaar later zien we hem nog één keer opduiken. De winnaar van 'Stripstrijd', de voorlopige werknaam, sjokt weer als vanouds de stripbeurzen af. Zo nu en dan nog een handelaar wijzend op een beduimeld boekje: 'Dat heb ik getekend, hoor...'.

→ OMSLAG

Christian Denayer maakte voor *Wayne Shelton 5: Wraak* – dat in februari 2006 zal verschijnen – drie verschillende omslagsuggesties. Eén van de door uitgeverij Dargaud niet gebruikte tekeningen valt voorop dit nummer van *Stripschrift* te bewonderen. De tweede tekening beelden we hierbij af.

Stripschapprijzen uitgereikt

Traditiegetrouw werden tijdens De Stripdagen in Houten de jaarprijzen van Het Stripschap uitgereikt. De belangrijkste prijs kreeg Jan Steeman. De tekenaar van *Roel Dijkstra*, *Noortje*, *Arad en Maya*, *Sjors en Sjimmie* en *Rik, Clio en Pluk* ontving de Stripschapprijs voor zijn gehele oeuvre.

De P. Hans Frankfurtherprijs, een prijs voor bijzondere verdiensten, werd uitgereikt aan Henk Schouten, de man achter de stripwebsite *Stripster*.

Albumprijzen waren er – zoals gebruikelijk – in zes categorieën. Het winnende album in de categorie 'Nederlands: avontuur en vermaak' werd *Agent 327 19: De vlucht van vroeger* van Martin Lodewijk. Peter van Dongen legde met *Rampokan 2: Celebes* beslag op de prijs in de categorie 'Nederlands: literair' en in de categorie 'Nederlands: jeugd' won Eric Heuvel met *De zaak Sven*. Bij 'Buitenlands: avontuur en vermaak' won *Green Manor 3: Dodelijke fantasieën* van Denis Bodart en Fabien Vehlmann en bij 'Buitenlands: literair' de albums *De dagelijkse worsteling 1* en *De dagelijkse worsteling 2: Tegen het vergeten* van Manu Larcenet. André Geerts tenslotte haalde ee penning binnen met *Jojo 14: Ballade van de vier seizoenen* in de categorie 'Buitenlands: jeugd'.

De Bulletje en Boonestaak schalen, voor hen die – zoals dat zo mooi heet – aan de wieg stonden van het Nederlands beeldverhaal, waren dit jaar bestemd voor Dik Bruynesteyn, Jan van der Voo en Dick Vlottes.

Stripmaker Mars Gremmen maakte speciaal voor *Stripschrift* als felicitatie voor Stripschapprijswinnaar Jan Steeman een fotostrip die te lezen is op pagina 2 van dit nummer. TdK

INHOUD

2 IN DE BOOT MET JAN STEEMAN
Mars Gremmen

3 ACTUA

12 CHRISTIAN DENAYER
Michel van Merriënboer

18 UITGEVERIJ GLÉNAT BENELUX
Rik Sanders

22 JEF NYS
Arnel Lefevere

27 BITS & PIECES
Ben Bits

28 RUDOLF KAHL
Ruben Acohen

30 DE BOVENTOON

40 HEINZ SERVICE SPREAD

Jubelientje in stripvorm

Hans Hagen maakt al sinds 1987 verhaaltjes over het vrolijke meisje Jubelientje, geïllustreerd door Philip Hopman. Beiden hebben ook een stripversie bedacht voor schoolblad *Okki*. Het is een geestige, lichtvoetige kinderstrip, zowel in beeld als tekst, waarvan recent bij uitgeverij Querido *Jubelientje pakt uit* (in 26 stripverhalen; ISBN 90-451-0176-9, €12,50) is verschenen. Hagen vertelt in een nawoord dat Jubelientje oorspronkelijk Anne heette, maar eigenlijk zocht hij een naam 'waarvan je ging juichen en jubelen... Jubelientje.' Samen met haar super-oma beleeft het meisje allerlei dagelijkse 'kleine' avonturen, waarin het vaak draait om onnavolgbare kinderlogica.

In 2003 verscheen van de stripuitvoering (met 'tekststreepjes' in plaats van tekstballonnen) de eerste bundel: *Jubelientje draaft door* (in 26 stripverhalen, uitgeverij Van Goor). Dit soort uitgaven, die in het schemergebied tussen jeugdboeken en strips vallen, worden in de stripwereld nauwelijks opgemerkt. Jammer, want *Jubelientje pakt uit* kan makkelijk meedingen naar de Stripschapjaarprijs voor het beste jeugdalbum uit 2005. RS

Meer info: *www.jubelientje.nl*

Jippo is back!

Met de start van het schooljaar 2005/2006 begon ook uitgeverij Malmberg weer met nieuwe jaargangen van haar jeugdbladen. Kortom: *Bobo*, *Okki*, *Taptoe* en *Hello You!* bestoken uw kinderen weer met verantwoorde strips, spelletjes en wetenswaardigheden. Dit jaar is er ook een tweetal nieuwe bladen. Waar vorig jaar *Okki* versies kende voor groep 3 en 4, is voor de leerlingen van groep 4 (en 5) nu het blad *Jippo* weer terug aan het front. Het blad tracht aan te sluiten bij de belevingswereld van 7- en 8-jarigen. Onder meer de op de website van *Stripschrift* al eerder aangekondigde Gerrit de Jager doet dit met de terugkomst van *Roel en zijn beestenboel*. De Jager meldde toen reeds na een jaar *Jippo* in 2006 een nieuw album te willen uitbrengen. Verder in het blad de strip *Nino & Nena* van Floris de Smedt (tekeningen) en Margreet de Heer, een strookje over ridder Bill van Ckoe; de achterkant is voor Jeroen Funke en Willem Lagerwaard met de strip *Strippo*. Ook nieuw is het blad *Flo*. Het blad – bedoeld voor meiden in de leeftijd van 10-12 jaar – is grotendeels met tekst gevuld; wel is er ruimte voor *De muziekbuurters* van Evert Geradts en Ben Westervoorde. TdK

Meer info: *www.malmberg.nl*

→ FLITSEN

➲ ***Sapristi!!***, de nieuwsbrief van het Hergé Genootschap, meldt dat het Hergémuseum niet in 2007 (honderdste geboortejaar Hergé) wordt opgeleverd maar in 2008. Er is een financieel gat: de kosten van de bouw die nog moet beginnen overstijgen nu al het beschikbare budget. ➲ Meer *Kuifje*-nieuws: Uitgeverij MacGuffin publiceerde, helaas slechts in het Frans, het door Bob Garcia geschreven boek *Jules Verne & Hergé*. Aangekondigd zijn nog van dezelfde auteur *Tintin à Backerstreet* en *Tintin au pays du Polar*. ➲ Het bedrijf Moulinsart maakt weer winst: in het boekjaar 2004/2005 maar liefst €2.500.000. Vooral de verkoop van Kuifje-autootjes via de webwinkel op *www.tintin.com* bracht geld in het Franse laatje. De knap nagebouwde miniatuurmodellen leverden maar liefst €500.000 op. ➲ De *Gids startkapitaal, editie 2006* is bestemd voor nieuwkomers op de kapitaalmarkt en werd geïllustreerd door Hein de Kort. ➲ *http://strips.blogo.nl* is een weblog over strips. Veertien striptekenaars, waaronder Floor de Goede, Lectrr en René Leisink bundelen daar hun krachten en brengen dagelijks hun webcomics onder de aandacht. De weblog van initiatiefnemers Jeroen Mirck en René van Densen, voorzitter van de stichting Clickburg, werd op 10 oktober om 10.10 uur gelanceerd en biedt ook nieuws over beurzen en exposities en geeft de mogelijkheid interactief met stripmakers te communiceren. ➲ Via het digitale televisieplatform TV Home van Essent kan de familie- en tekenfilmzender Boomerang worden ontvangen. Dag en nacht, zeven dagen per week zijn er tijdloze cartoonreeksen zoals *Scooby Doo!*, *The Flintstones* en *Tom & Jerry* te zien. Opmerkelijk: de zender richt zich op kinderen van 4 tot 9 jaar maar zendt alles Engels ingesproken (en later pas Nederlands ondertiteld) uit. ➲ Als de Smurfen in 2008 vijftig jaar oud zijn, brengt Nickelodeon in samenwerking met Paramount Pictures de eerste van een trilogie 3D-films uit over de blauwe stripmannetjes van Peyo. ➲ Dat wil zeggen... als er dan nog sprake is van levende Smurfen. Een campagnefilmpje van Unicef in België heeft voor behoorlijk wat opschudding gezorgd. In het filmpje wordt het Smurfendorp gebombardeerd en sterven verschillende Smurfen waaronder de Smurfin. Unicef wil hiermee op onorthodoxe wijze aandacht vragen voor het lot van kindsoldaten. ➲ Uitgeverij Saga, van wie wij in ons vorig nummer twee albums bespraken, wil nog in 2005 *Bloemen der zonde* van Daniel Hulet en *De Kama Sutra* van Jean-François Charles uitgeven. Voor 2006 staat het vierde, nog niet eerder in het Nederlands verschenen, deel van *Frommeltje en Viola* van Hislaire op het programma. ➲ SpongeBob Squarepants is er nu ook in strippocketvorm. Uitgever Sanoma laat de vierkantgebroekte tv- en filmheld vier korte onderwateravonturen beleven onder de titel *Vrienden voor altijd*. ➲ De fantasycyclus *De donkere toren* van Stephen King verschijnt als comic. Tekenaar wordt Jae Lee die we kennen van de serie *Wildcats*. ➲ Als je alles van *Largo Winch* verzamelt, moet je zorgen

Pollmanns indrukken

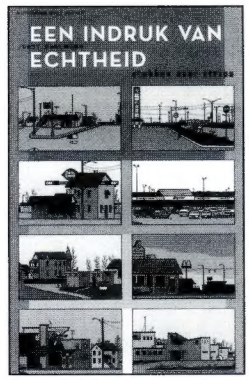

Joost Pollmann is bekend als organisator van de Stripdagen Haarlem, adviseur van het stripmuseum in Groningen, broer van de getalenteerde striptekenaar Peter Pontiac en schrijver over strips.
In het onlangs bij uitgeverij Bert Bakker verschenen boek *Een indruk van echtheid* (ISBN 90-351-2942-3, 196 pagina's, €16.95) staan negen stukken – essays – over strips van zijn hand. De stukken zijn eerder gepubliceerd in uiteenlopende media als *De Volkskrant*, *Tirade* en *De gids*, of werden eerder geschreven als lezing of ter gelegenheid van een tentoonstelling.
Als extraatje is een 'Abecedarium' van de grafische roman opgenomen – eerder als boekje gepubliceerd ter gelegenheid van de Stripdagen Haarlem 2004 – waarin aan de hand van de letters van het alfabet enige (zinnige en onzinnige) opmerkingen, feitjes en meningen werden verzameld die Pollmann nog aan de in strips geïnteresseerde lezers kwijt wilde. Ook is het boek voorzien van een lijst met aanbevolen titels van stripboeken, die bijna allemaal de – inmiddels door veel misbruik gedevalueerde titel – 'grafische roman' mogen dragen.
Een indruk van echtheid kan een aanzet zijn tot een bredere en diepgravender algemene discussie over strips. Wellicht worden ook enige 'lettervreters' door dit boek, dat de strip – gelukkig niet te nadrukkelijk – behandelt als een volwassen kunstvorm, verleid om eens een uitstapje te maken naar het 'narratieve tekenen'. DR

Thema-jubileumboek Jan, Jans en de kinderen

Een publicatieduur van 35 jaar in weekblad *Libelle* is aanleiding voor een jubileumuitgave van *Jan, Jans en de kinderen*. Het lijvige boekwerk (Sanoma, ISBN 90-8574-026-6, 168 pagina's, €5,95) bestaat uit door de jaren heen gepubliceerde afleveringen gegroepeerd naar thema. Zo worden achtereenvolgens kinderen, het gezin, mooi zijn, mode, in de keuken, alles rondom Jans en de vooruitgang behandeld. Het resulteert in een bont scala van *aha-erlebnissen* als Jeroen-poep-aan-zijn-schoen, Moeps, Hanna, Oma Stien, Gertje en – recentelijk – Karlijns vriendje Thomas hun entree maken. De bundeling maakt ook duidelijk dat Jan Kruis en zijn opvolgers ruim dertig jaar maatschappelijke ontwikkelingen hebben laten terugkomen. Zo zijn de pil, ongehuwde moeders met kind, het homo-huwelijk, navelpiercings en werkende moeders geregeld onderwerp in de strip. Ieder thema gaat gepaard met een opsomming van historische en aan het thema gerelateerde feitjes en achterin het boek wordt de lezer nog op wat extraatjes getrakteerd waaronder de familie- en relatiestamboom, een tekening van de leefwereld van de hoofdfiguren en een knutselpakket. TdK

Stripschrift in 2006

Stripschrift verschijnt in 2006 – **geheel in kleur!** – op of rond 8 februari, 15 maart, 19 april, 24 mei, 19 juli, 20 september, 26 oktober en 7 december.
Maar... voor het meest actuele nieuws op stripgebied is er natuurlijk op het internet via **www.stripschrift.nl** ook het inmiddels drukbezochte Stripschrift Online!

De uitgever

een exemplaar van het Franse economieblad *Challenge* in bezit te krijgen. Met omslag en dossier! ➲ Kent u Jean-Claude Merlin? Waarschijnlijk niet. Het is een Franse astronoom die in 2000 een asteroïde ontdekte. Afgelopen september werd deze gedoopt met de naam Marsupilami. ➲ Eind oktober verscheen in Johannesburg, Zuid-Afrika het eerste deel van een strip over het leven van Nelson Mandela. Het album met de titel *Een zoon van de Oostkaap* beschrijft diens leven van geboorte tot aan zijn aankomst als tiener in Johannesburg. Het wordt in een oplage van een half miljoen exemplaren gratis verspreid op scholen. ➲ De *Suske en Wiske*-albumactie van de kranten *De Gentenaar*, *Het Nieuwsblad* en *Het Volk* is verlengd tot deel 40, dat vlak voor Kerst moet verschijnen. Sinds begin november wordt daar nog eens een soortgelijke actie aan toegevoegd met voorlopig tien delen van *Jommeke*. ➲ Mobistar, een Belgische telefoon en internetleverancier, vierde het verschijnen van de nieuwe *Asterix* met een 'special edition pakket' met bijbehorend *Asterix*-logo en -spelletje. ➲ In 1984 verscheen het stripalbum *De wraak van Arm* van Jean-Claude Gal en Jean-Pierre Dionnet bij uitgeverij Dakota. Uitgeverij Sherpa brengt het album begin 2006 opnieuw uit in een luxe versie en een gelimiteerde oplage (1000 stuks). ➲ Het reclamebureau Make Your Mark stuurde, om aandacht te vestigen op een nieuw kantoor in Den Haag, zijn klanten een woordenboekje over reclametaal. Op de cover van *Ut Haagse Reklame Woâhdeboek* staat natuurlijk Haagse Harry. ➲ *Kuifje* is nu ook in het Hindi vertaald. Het betreft de inmiddels 45e vertaling en hiermee wordt de Aziatische en Indische stripmarkt bediend. Naar verluidt gingen er al tienduizenden albums over de toonbank. ➲ In de Belgische provincie Oost-Vlaanderen worden themaborden met afbeeldingen van Klein Suske en Wiske ingezet om schoolkinderen te attenderen op de gevaren in het verkeer. ➲ Schilder Paul Bolten zette *Kuifje*-figuren op schilderijen van Van Gogh en de Amerikaan Hopper, maakte er een ansichtkaart van en dacht dat dat wel lekker zou verkopen. Hij rekende hiermee buiten de waard. Pitbull Moulinsart sleepte hem voor de rechter waarvan hij na een hoger beroep een boete van €35.000 kreeg opgelegd. ➲ De strip *Persepolis* van Marjane Satrapi is sinds enige tijd in het leerpakket voor studenten van de Amerikaanse academie West Point opgenomen. De strip zou betere informatie over Iran verstrekken dan geschiedenisboeken en persartikelen. ➲ Gezien bij De Slegte: *De zanger is ziek vandaag* van Kamagurka (Houtekiet/Fontein, 2000). Het is een geïllustreerde bundel met liedteksten uit het begin van zijn muzikale carrière, beginnend bij de Dachau Dollies (*I'm only sixteen and I have ganggreen*) en De Vlaamse Primitieven, maar ook latere perioden (Kamiel Kafka, samenwerking met Eddy Wally). Ook Kuifje duikt ergens in een lied op, al zingend: 'Mijn allergie voor deze melodie, bezorgt mij de kop van La Vache Qui Rit'.

Vrij Nederland blaast beeldtraditie nieuw leven in

De restyling van *Vrij Nederland* eerder dit jaar heeft geresulteerd in een verrassend strip- en cartoonaanbod. Iedere week verschijnt een pagina van Chris Ware, terwijl er tevens bijdragen te bewonderen zijn van Tony Auth, Manolo Hidalgo en Steve Michiels. En er blijft plaats voor oudgedienden als Tjalling Houkema, Kamagurka, Peter van Straaten en Peter Vos. Hoofdredacteur Emile Fallaux zegt sinds zijn aantreden bewust te hebben gestreefd naar meer beeld in het opinieblad. 'Op pagina's moet meer te beleven zijn dan alleen tekst. Ik vind het belangrijk dat er meerdere leeslagen zijn, ook in visueel opzicht. Dat maakt een tijdschrift lekkerder leesbaar. Je hebt lucht nodig in een blad met veel serieuze inhoud. Een goed illustratiebeleid zet ook de toon voor zo'n uitgave'.

STEVE MICHIELS

Wij zijn geen relschoppers, wij lossen het fileprobleem op!

Daarmee wil hij niet zeggen dat illustraties niet serieus kunnen zijn, maar Fallaux heeft het idee dat het bekijken van tekeningen 'lucht in je hoofd toelaat'. Zijn voorkeur gaat daarbij uit naar autonoom werk en niet naar illustraties die enkel een verhaal moeten versieren. 'Dat kan wat mij betreft uiteenlopen van de platte politieke cartoon tot de meest cryptisch ogende tekening. Als het maar goed gemaakt is.'

Het werk van Chris Ware kende hijzelf. 'Ik wilde eigenlijk *Jimmy Corrigan*, maar die strip is niet in hapklare brokken te plaatsen. Vanaf mei volgend jaar mogen we de tweepagina-strip publiceren die Ware nu wekelijks voor de *New York Times* maakt.' De andere bijdragen van illustratoren en cartoonisten komen via het grasduinen in buitenlandse kranten en bladen. Voor suggesties uit Nederland zegt hij open te staan. Wat vindt hij dan van het idee om *Wilstra* door te starten, Typex' fraaie pastiche op de oer-Hollandse strip *Kick Wilstra*, die plots weg moest uit *VN*? 'Daar weet ik het fijne niet van. Dat besluit is volgens mij voor mijn tijd genomen. Ik zal eens nagaan waarom die strip is verdwenen.'

De *VN*-hoofdredacteur wijst er overigens op dat het opinieblad in vroeger tijden bekend stond om zijn vooraanstaande tekenaars, zoals Jaap Vegter, Joost Swarte en Joost Veerkamp. Die laatste keert terug in het weekblad, net als illustrator Dick Tuinder. Andere nieuwe namen sluit hij niet uit. 'We overwegen volgend jaar een strip te laten maken, waarin typische 2006-elementen, als het Rembrandt- en Mozart-jaar, worden verwerkt.' RS

Comic! Jahrbuch 2006

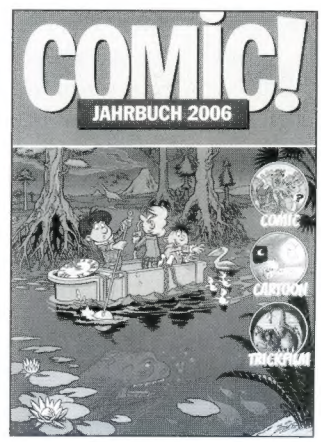

Het Duitse *Comic! Jahrbuch 2006* (Burkhard Ihme, ISBN 3-88834-936-2, 224 pagina's, zwart/wit, €15,25) biedt de lezer ruim 200 bladzijden stripinformatie uit de gehele wereld. Veel stripkenners en journalisten leveren een bijdrage in de vorm van beschouwingen, achtergrondreportages, interviews, nieuwe of te verwachte ontwikkelingen en terugblikken op het afgelopen jaar. *'Rik Sanders, seit ende 1991 einer der Redakteure der Holländischen Comic-Fachzeitschrift Stripschrift'*, doet dit voor Nederland. In zes pagina's schetst hij de belangrijkste zaken, waaronder de winnaars van de Stripschapprijzen (2004, voor alle duidelijkheid), het verschijnen van geruchtmakende stripalbums zoals *Om mekaar in Dokkum* van Peter van Dongen en *Agent Orange* van Erik Varekamp en Mick Peet, het ook in Nederland veel bediscussieerde ontslag van Marc Verhaegen, de oorlogsstrips van Eric Heuvel, de ultieme bundeling van alle *Dick Bos*-verhalen door Hans Matla, de opkomst van de webcomics en natuurlijk het verscheiden van *'der wichtigste Comicmacher der Niederländischen Comiclandschaft Marten Toonder'*. TdK

Meer info: *www.comic-i.com*

→ FLITSEN

➲ De Leidse Stripdagen maken een frisse doorstart. Niet alleen is er voor het eerst een nieuwe locatie (Hotel Nieuw Minerva) maar er is ook gekozen voor een tweedaags evenement. U kunt er zaterdag 11 en zondag 12 maart 2006 terecht. ➲ Na de heruitgave van Bert van der Meijs strip *De winnaar* verscheen eveneens bij uitgeverij Sherpa zijn reeks *Moesashi*. In een kleiner formaat zijn de drie verhalen uit de Sherpareeks nu gebundeld verkrijgbaar. ➲ Zo lang de voorraad strekt: bij deel 2 van *De wraak van graaf Skarbek*, de reeks van Rosinski en Sente, is voor een kleine meerprijs een apje met zes prentjes verkrijgbaar. ➲ Omdat de reeks zo veel loftuitingen kreeg en zoveel prijzen mocht ontvangen, zijn de twee albums van *Over de grenzen van de tijd...* nu ook gebundeld in een mooie harde-kaftuitgave. ➲ De Belgische minister van Defensie nodigde 33 Vlaamse en Waalse striptekenaars uit hun persoonlijke kijk op het thema 'Defensie vandaag' te geven. Het resultaat is het 128 pagina's tellende album *Defensie strip!* Onder meer Jan Bosschaert, Luc Cromheecke en 'good old' Dino Attanasio leverden een bijdrage; de cover is getekend door William Vance. ➲ De presentatie van het eerste *Senne & Sanne*-album (Balloon Books) van Marc Verhaegen vond op 6 december op een speciale locatie plaats: de Hollandse Schouwburg te Amsterdam. Dit gebouw werd medio 1942 door de nazi's gevorderd als verzamelplaats voor de deportatie van de joden. Het verhaal van Senne & Sanne gaat ook over de jodenvervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog. ➲ In oktober werd uit het Stripmuseum een aquarel van Paulus de Boskabouter gestolen. Het was bezit van Maarten de Meulder, beheerder van het Paulus-archief. Zijn oproep (met beloning in het vooruitzicht) om meer informatie heeft iemand (de dader?) doen besluiten het werk te retourneren. Eind november werd het - na mislukte overdrachtsafspraken op vage parkeerplaatsen - anoniem teruggestuurd aan De Meulder. Het stripmuseum maakte bekend de veiligheidscriteria te hebben aangescherpt, u bent dus gewaarschuwd. ➲ Het kwartaalblad *Rooie Oortjes Magazine* heeft een *make-over* ondergaan en is veranderd in het maandblad *Rooie Oortjes Mag*. Met meer redactionele inhoud en minder pikante humorstrips. ➲ In de reeks *De reizen van Alex* is een deel over antieke klederdracht verschenen. Kunt u leuk combineren met *Het grote aankleedboek van Prins Bernhard* van Erik Varekamp en Mick Peet. ➲ Oog & Blik bracht een prachtig schetsboek uit van Peter van Dongens *Rampokan*. Met daarbij een interview, persoonlijke documenten en het laatste voorstadium van het complete verhaal. ➲ Casterman nodigde zeventien auteurs uit om aan de hand van verschillende verhalen een beeld te geven van Japan. In *Japan* staan zowel visies van Japanse als westerse tekenaars. En niet de minste: Schuiten & Peeters, David B., Emmanuel Gilbert, Nicolas de Crécy, Hanawa en Kan Takahama, om er maar een paar te noemen. ➲ Onlangs is de dvd-uitgave van de Bommel-film *Als je begrijpt wat ik bedoel* uitgekomen (bij Indies Home Entertainment). Fred Benavente (bekend van *Farce Majeur*), die in de film zijn stem aan Ollie B. Bommel gaf, overleed overigens op 2 december. ➲ En op 11 maart 2006 wordt *Strips in Stereo* gelanceerd: een stripboek (met cd) waarin 14 tekenaars een Nederlandstalige song hebben verstript. Het boek verschijnt in het kader van de Boekenweek, met het thema muziek. Meer info: *www.striphoek.nl* ➲ Nu De Stripdagen, met het thema muziek, achter de rug zijn, verschijnen er ineens interessante 'muzikaal getinte' strips. Zo zijn van kleinkunstenaar Robert Long 23 van zijn liedteksten verstript in het 96 pagina's dikke stripalbum *Robert Long getekend* (Babylon Boeken). Het idee komt van de Utrechtse tekenaar Charles van den Broek die ook de realisatie voor zijn rekening nam.

TRIGIË -THE COLLECTION- DEEL 4

DE VLOEK VAN DE MUMMIE

NU VERKRIJGBAAR IN DE BETERE STRIPWINKEL EN OP WWW.DONLAWRENCE.NL

GROTENDEELS GEREPRODUCEERD VANAF HET ORIGINELE ARTWORK

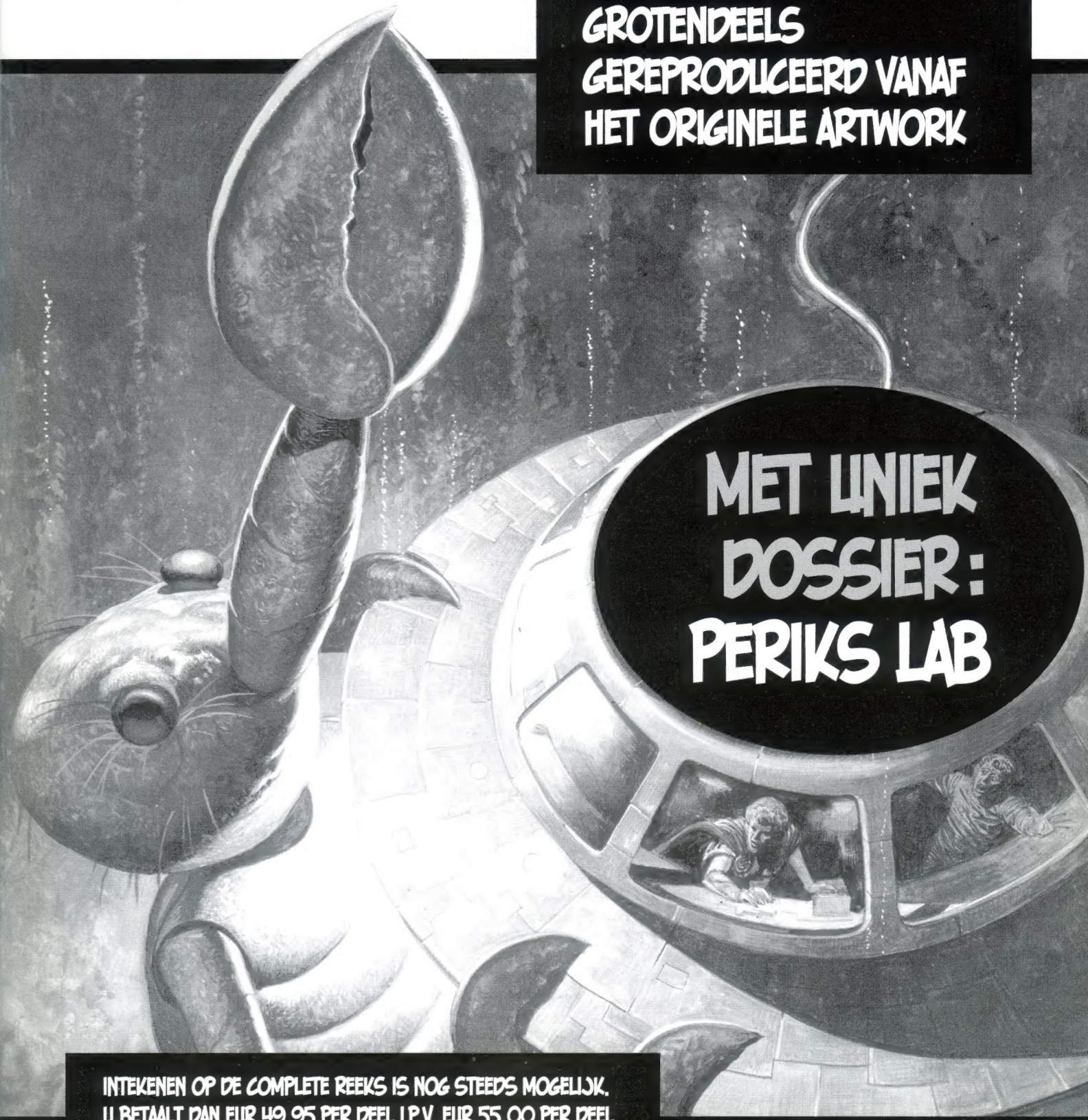

MET UNIEK DOSSIER: PERIKS LAB

INTEKENEN OP DE COMPLETE REEKS IS NOG STEEDS MOGELIJK. U BETAALT DAN EUR 49,95 PER DEEL I.P.V. EUR 55,00 PER DEEL EN ONTVANGT GRATIS EEN LUXE TRIGIE PORTFOLIO.

Nieuwe Stripschrift-special over William Vance

Stichting Uitgeverij Stripstift, uitgever van dit blad, heeft het 'tijdschrift in boekvorm' *Stripschrift-special* nieuw leven ingeblazen door het uitbrengen van een editie over de populaire striptekenaar William Vance.
Tussen 1980 en 1985 verschenen er bij toenmalig *Stripschrift*-uitgever Vonk reeds een achttal veelverkochte (en inmiddels veelgezochte) specials over onder andere *Guust*, *Asterix*, *Blueberry*, *Lucky Luke* en *Suske en Wiske*. Vanwege organisatorische redenen werd dat initiatief twintig jaar geleden gestaakt.
Uitgeverij Stripstift heeft al plannen voor meer specials. Voor 2006 staat in ieder geval een editie over Marten Toonder op de planning.
De special over William Vance bestaat uit een marathoninterview met de auteur door Geert de Weyer (ingedeeld in hoofdstukken over de meest bekende reeksen), enkele strips die niet zijn opgenomen in de collectie *Alles van W. Vance* en een zeer uitgebreide bibliografie door collectioneur Ed Hengeveld. De meer dan 200 opgenomen full-coulour-illustraties zijn veelal niet eerder in album gepubliceerd, maar afkomstig van onder andere ex-librissen, zeefdrukken of tijdschriftpublikaties.
De special is voor €24,95 verkrijgbaar in de betere stripwinkel, maar ook via *www.stripschrift.nl*, de website van dit blad.

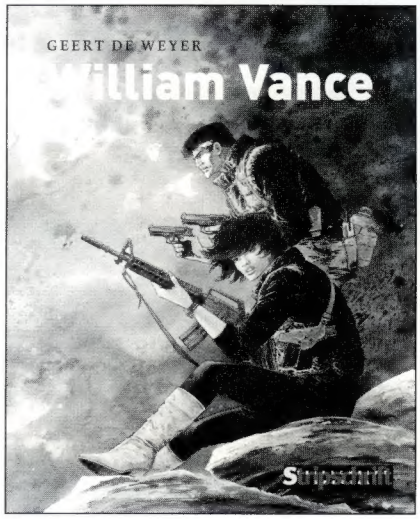

OMSLAG EDITIE STRIP TURNHOUT

Er is ook een editie verschenen met een luxe genummerde en gesigneerde prent voor €44,95 (slechts 75 exemplaren), alsmede speciale edities met afwijkend omslag ter gelegenheid van Strip Turnhout (respectievelijk 200 en 75 exemplaren). Deze laatstgenoemde edities zijn – zolang de voorraad strekt – nog uitsluitend te bestellen via de website of door contact op te nemen met de uitgever. AvO
Meer info: (+31)(0)10-2201063

Classix in Tina

Standaard Uitgeverij gaat zijn nieuwe *Classix*-reeks voorpubliceren in *Tina*. Het eerste verhaal zal *Oliver Twist* van Charles Dickens (stripbewerker: Gilbert Declerq) zijn, dat overigens al in album is verschenen. Met *Classix* wil Standaard een jong publiek kennis laten nemen van de klassieke literatuur, alleen dan op een andere, laagdrempelige manier zegt Els Vandenbulcke, directeur strips bij Standaard. 'De strips blijven wel dicht op het verhaal zitten. De verhalen zijn ook bedoeld voor scholen en educatieve organisaties. Het moet geen oubollige serie worden, vandaar dat we als titel het modern ogende 'Classix' hebben gekozen. Het is de bedoeling dat er ieder jaar twee delen uitkomen, steeds gemaakt door andere auteurs.'
Deel twee, *Ben Hur* van Luc de Maeyer en Ivan Claeys, verschijnt in april 2006. Voor het najaar van 2006 staat *Don Quichotte* op het program (van Roger Meert en Ivan Adriaensens). Tom Bouden (*Reis om de wereld in 80 dagen*) en Ken Broeders (*Cyrano de Bergerac*) zijn aangetrokken voor 2007. Andere klassieken die worden verstript zijn waarschijnlijk *Frankenstein* en *Romeo & Julia*.
Vandenbulcke wil ook Nederlandse auteurs contracteren. Ook zou Standaard graag de *Classix*-albums in Nederland op grotere schaal willen afzetten, bij voorbeeld via boekwinkels. 'We kijken naar manieren om de distributie te verbeteren', aldus de directeur strips.
Het verstrippen van klassieken lijkt weer *bon ton*. Niet alleen moderne romans worden in kaders verbeeld, ook aloude meesterwerken krijgen zo'n behandeling. Nog even en de illustere serie *Illustrated Classics* wordt nieuw leven ingeblazen. Volgend jaar is een mooi moment: dan is vijftig jaar geleden dat de eerste aflevering (*Alice in Wonderland*) verscheen. RS

→ WEBFLITSEN

IN HET KORT STAAN HIERONDER EEN AANTAL ONLINE-NIEUWSBERICHTEN UIT DE AFGELOPEN PERIODE. WILT U DE VOLLEDIGE VERSIE NALEZEN, SURF DAN SNEL NAAR WWW.STRIPSCHRIFT.NL

09 OKT Vandaag opent Galerie Lambiek een verkoopexpositie rond George Herrimans *Krazy Kat*. De stripwinkel heeft de hand weten te leggen op diverse zwart/witte en kleuren *Sunday pages* van deze legendarische krantenstrip.

19 OKT Het bericht dat uitgever Don Lawrence Collection de uitgeefrechten van de serie *Storm* heeft overgenomen van Big Balloon, waar de overgebleven albums maar lagen te verstoffen en er geen plannen waren om al langer uitverkochte delen te gaan heruitgeven, is geen echt nieuws meer. Wel nieuw is het feit dat Rob van Bavel, behalve uitgever ook voorzitter en bezielend inspirator van de Don Lawrence Fanclub, deze week eindelijk de zeven al eerder beloofde delen in de winkel heeft liggen. Hiermee uiteraard inspelend op De Stripdagen van aankomend weekend.

21 OKT Het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal in Brussel ontvangt jaarlijks 250.000 bezoekers waarvan veel uit het buitenland. Toch heeft het al jaren moeite om de huur – €100.000 per jaar – van het luxueuze gebouw aan de Zandstraat dat ontworpen is door Victor Horta, op te hoesten. Op woensdag 19 oktober bracht minister van Financiën Didier Reynders niet alleen een bezoek aan het BCB maar ook goed nieuws. De ministerraad zal het Belgische staatshoofd een ontwerp koninklijk besluit voorleggen waarin wordt voorgesteld een eenmalige subsidie van €1.000.000 aan het BCB toe te kennen.

02 NOV *Little Nemo*, de beroemde strip van Winsor McCay, bestaat honderd jaar. Dat wordt in ieder gevierd met een expositie en twee prachtige uitgaven.

10 NOV De maanden november en december staan voor de Rotterdamse bibliotheken in het teken van strips en animatie. De bibliotheek, die altijd al een warme band met het beeldverhaal heeft gehad, pakt flink uit met tentoonstellingen, workshops en films.

16 NOV Er zijn grote Belgen en minder grote Belgen. Wie zich deze dagen verdiept in het leven van de Nederlandse zuiderburen, al is het maar via tv of internet, zal merken dat er verkiezingen gaande zijn voor de grootste Belg aller tijden. Na soortgelijke multimediale verkiezingscircussen in Groot-Brittannië, Duitsland en Nederland kon men blijkbaar niet achterblijven.

28 NOV In Kruishoutem, Oost-Vlaanderen, zal in het najaar van 2006 het eerste Europese Cartoon Centrum worden geopend. Het provinciebestuur stelt zich jaarlijks garant voor een subsidie van €26.000.

03 DEC Energieleverancier Eneco is een campagne gestart met als thema energiebesparing. Hiertoe heeft het bedrijf een scheurkalender laten maken waarin tekenaar Toon van Driel voor iedere dag een cartoon heeft getekend.

07 DEC De Zuidafrikaanse politieke cartoonist Zapiro heeft vandaag de Prins Claus Prijs 2005 in ontvangst genomen. In Muziekgebouw aan 't IJ in Amsterdam ontving hij een oorkonde uit handen van prins Constantijn. Aan de prijs is een geldbedrag van €100.000 verbonden.

09 DEC De nominaties voor de prijzenregen van Angoulême 2006 zijn bekendgemaakt.

Sigmund internationaal vermaard

Steeds minder is Sigmund, de kleine eenogige psychiater uit *De Volkskrant*, een goedbewaard Nederlands geheim. Een immer groeiend publiek volgt zijn consulten in kranten in landen als België (*De Morgen*), Zwitserland (*Sonntagszeitung*), Thailand (*The Nation*) en Maleisië (*News Straits Times*).

Uitgeverij Scriptum maakte gebruik van Sigmunds diensten toen het vorig jaar *In het diepste van de ziel is niets te zien - Provocatieve psychologie* van Jeffrey Wijnberg uitbracht. Deze vertaling uit het Engels (*Who needs a shrink - Provocative psychology*) is inmiddels bezig een internationaal succes te worden door Sigmunds aanwezigheid. In Frankrijk verscheen het als *Avez-vous (vraiment) besoin d'un psy*? Opmerkelijk is dat in de opgenomen stroken de tekst in het Engels is, met de Franse vertaling eronder. Welke geestelijke kronkel weerhield de bewerker ervan om de stroken van Franse tekst te voorzien...?

Met grote typografische schoonheid is het in Japan uitgegeven. Afgezien van het Japans is het even wennen dat het voor ons gevoel van achter naar voren gelezen moet worden en per pagina van boven naar beneden, waarbij Sigmund weer van links naar rechts begrepen moet worden, wat verduidelijkt wordt door een pijltje bij het begin van iedere strook. Maar Sigmund spreekt wel Japans! Het is afwachten hoe de Duitsers het ervan afbrengen. Ook bij hen verschijnt het boek binnenkort. RV

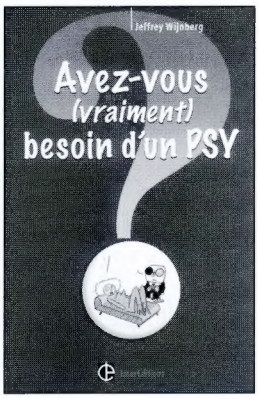

ココロによく効く非常識セラピー

すべての問題を完全に解決すべき

「友達がいなくて寂しい」など問題点をはっきり言う患者もいるが、ほとんどの人は具体的な説明はできない。「最近どうも調子が悪いが、どうしてかわからない」などと言う人が多い。どちらにしても、セラピストがとるのはお決まりのパターンだ。家族の状況や遠い過去のことについて質問し、患者が感情を高ぶらせるような一件（泣き出したり足を踏みならしたりすればなおよし）が出てくるやいなや、こう言うのである。「問題が未解決のままになっていますね」

Who Needs a Shrink?

嘘つき 05

The need to work things through

Duivels!

Greyline artistique is een nieuwe reeks van uitgeverij Arcadia, waarbij telkens één striptekenaar centraal staat. Het eerste deel van de reeks – *Duivels ondeugend* – is gewijd aan de Antwerpse illustrator, schilder en striptekenaar Jan Bosschaert (1957).

In het fraai uitgegeven boek is een selectie van het werk van de kunstenaar te zien, waarbij naast zijn schildertalent vooral zijn tekenvirtuositeit wordt getoond aan de hand van potlood- en houtskoolschetsen van aantrekkelijke naakte of nauwelijks geklede vrouwen. Bosschaert debuteerde in 1982 na zijn opleiding aan het Sint-Lucasinstituut in Brussel met het tekstloze album *Icarus*. Verder tekende hij onder meer de politieke satire *Pest in het Paleis* en *Omni – 20.000 millirem onder zee*, dat werd voorgepubliceerd in *Eppo*, de komische strip *Zapman* en en de sciencefiction-avonturenstrip *Jaguar*. Daarnaast maakt de veelzijdige kunstenaar veel illustraties voor tijdschriften en boeken, ontwerpt hij omslagen voor boeken en cd's en maakt hij theaterdecors, -affiches en -brochures.

Duivels ondeugend telt 120 pagina's en is verschenen in een reguliere oplage van 1075 exemplaren (ISBN 90-76926-33-6, €45); ook zijn 175 stuks gebonden in linnen en verpakt in een luxe houten doos met een seriegrafie (ISBN 90-76926-34-4, €135). DR

Distributie in beweging

Ooit wel eens willen weten wie er zorgt dat al die strips bij de stripwinkels, kiosken en boekhandels terecht komen? Het blijkt voor de buitenstaander een ingewikkeld systeem van vertegenwoordigers die de titels aan winkels aanbieden (met allerlei inkoopkortingen en afspraken over recht van retour of bestellen op rekening) en magazijnen die de albums daadwerkelijk leveren en de facturen afhandelen. Sommige grote uitgevers beschikken over eigen opslag (Dupuis), andere hebben dit uitbesteed (Casterman/Glénat aan La Caravelle, een Belgische groothandel en distributeur in boeken en strips). De meeste kleinere uitgevers laten dit over aan hun distributeur. Ron Poland van 'Strips in voorraad': 'Ik ben mijn eigen depothuis.'

Eén ding is helder: een jaar nadat verspreider Het Raadsel failliet ging ziet het stripdistributielandschap er behoorlijk anders èn versnipperd uit. Voor winkeliers geen ideale situatie, want kortingspercentages verschillen en grootschalig inkopen is er niet bij. De grote uitgevers hebben in 2005 hun distributie efficiënter willen inrichten. De grootste verschuiving deed zich voor bij Lombard-Dargaud dat zijn distributie weghaalde bij Van Ditmar en onderbracht bij het concernonderdeel Balloon Books (hoort bij Dupuis). Volgens een woordvoerster is het na de overname van Dupuis door Media Participations, waartoe ook Lombard en Dargaud behoren, efficiënter om het in één hand te houden. Vertegenwoordiger Joop Distel (Dupuis en Mezzanine) is opgetogen, maar beseft dat hij het druk gaat krijgen. 'Dat geeft niet, want het is een mooi stripaanbod.'

Standaard Uitgeverij bracht zijn voorraadbeheer onder bij Centraal Boekhuis, zowel in Nederland als België. In Nederland blijft Aldipress de distributeur, maar in Vlaanderen neemt Centraal Boekhuis het stokje over van Scholten Libridis voor de volledige distributie van haar eigen titels (boeken en strips) plus die van alle zusterbedrijven die gelieerd zijn aan de Nederlandse moedermaatschappij PCM. Eric Willems, directeur Standaard Uitgeverij zegt dat deze nieuwe structuur uit efficiency- en kostenoverwegingen is gekozen. Casterman en Glénat besloten om de commerciële contacten met stripwinkels over het bestellen van nieuwe titels onder te brengen bij La Caravelle. 'Wij deden al de fysieke distributie van de boeken en de facturering. Het voordeel voor klanten is dat zij nog maar te maken hebben met één firma, zegt Sjoerd Brouwer, vertegenwoordiger van La Caravelle. Er is één uitzondering: Van Ditmar bedient de alternatieve kanalen, zoals boekhandels en kioskketens. Dat is een opsteker voor de Nederlandse stripverspreider die met het vertrek van Lombard-Dargaud een gevoelige aderlating te verwerken kreeg. 'Er blijven gelukkig genoeg fondsen over om te verspreiden', zegt Anton Roosjen. 'We zoeken natuurlijk naar nieuwe mogelijkheden.' Eén van de plannen is om samen met zusterverspreider Betapress (tijdschriftendistributie, beide Audax-onderdeel) het 'alternatieve kanaal' naast de stripwinkels te gaan bewerken. Roosjen denkt niet alleen de kiosken, boekhandels en supermarkten, maar ook aan platenzaken, speelgoedwinkels en zelfs Center Parc-vakantieparken. 'Ik heb het dan over de verspreiding van 'mainstreamtitels' op bredere schaal.'

Een knappe prestatie leverde Ron Poland, die een groot deel van het fonds van Het Raadsel durfde over te nemen. Hij is positief gestemd over zijn eenmanszaak 'Strips in voorraad'. 'Het draait goed. Ik kan er van leven'.

Een overzicht van de verspreiders en hun belangrijkste fondsen:

- **Balloon Books** (Belgisch) – Dupuis, Mezzanine, De Ballon, Lombard, Dargaud, Marsu Productions, Lucky Comics en Blake & Mortimer
- **La Caravelle** (Belgisch) – Casterman en Glénat (de stripwinkels)
- **Van Ditmar** – Casterman en Glénat (boekhandels, kiosken in samenwerking met Betapress), Arboris, Albert René/Hachette, Arcadia, Beedee, Boemerang, Boumaar, Fortmedia, Franka, Kap Nâh!!, Miklo, SAF/Prestige, Rijperman/De Vrijheid, Rechtdoorzee (*Joop Klepzeiker*-albums), Studio 100, L, Don Lawrence Collection, Libripress, Van Praag, De Inktvis, Amerikaanse en Engelse import
- **Betapress** (zusterbedrijf van Van Ditmar) – tijdschriften
- **Strips in voorraad** (Ron Poland) – Oog & Blik, Harmonie, Sherpa, Atlas, Zet-El, Bries, Oogachtend, Moulinsart, Lannoo, Xtra (voor stripwinkels), Norma (Spaans), small press
- **Aldipress** – Standaard (bevoorrading via Centraal Boekhuis/Culemborg), Sanoma, tijdschriften
- **Scholtens** (zusterbedrijf Aldipress) – Xtra (voor boekhandels)

Bovenstaande zijn officieel bekend staande verspreiders. Daarnaast bestaat er nog een circuit van (vaak kleinere) stripuitgevers die zelf zorgen voor hun distributie, zoals Talent, Silvester, Panda, Graton en Stripstift, uitgever van *Stripschrift*! Literaire uitgevers, die iets op stripgebied doen, regelen de distributie vaak via het Centraal Boekhuis (met als nadeel dat daar weinig stripwinkels bij zijn aangesloten, omdat het voor hen te duur is), of nemen kortstondig een stripdistributeur in de arm. RS

DOOR OLAV BEEMER

LINKSBOVEN
- *Phantom Jack* nu bij Speakeasy.

BOVEN
- Nieuw materiaal Elfquest.

RECHTSBOVEN
- Galactus in *Ultimate Extinction*.

LINKSONDER
- Ingrijpende veranderingen voor *Star Wars*.

ONDER
- *Sgt. Rock* door Joe Kubert.

→ KONINKLIJK

Stephen King gaat een comic schrijven. Dat is het grote nieuws van het herfstseizoen geweest. De romanschrijver is door Marvel Comics benaderd voor het maken van een serie die is gebaseerd op zijn monumentale *The Dark Tower*. Hier is de eerste keer dat King origineel nieuw materiaal levert voor een comic en het is de bedoeling, dat deze serie voortborduurt op en dus interpreet deel uitmaakt van de saga van de Dark Tower. Het eerste nummer staat gepland voor april 2006 en het tekenwerk wordt verzorgd door Jae Lee (bekend van zijn romantie met Hellboy).

King is de zoveelste schrijver uit andere media die een overstap maakt naar comics. Vooral Marvel is voorstander van deze relatief nieuwe vorm van multimediale kruisbestuiving. De huidige trend werd ingezet met de komst van J. Michael Straczynski (bij stond aan het roer van de televisieserie *Babylon 5*) als schrijver van onder meer *Amazing Spider-Man* en sindsdien zijn veel anderen gevolgd. Onlangs werd Damon Lindelof aan dat lijstje toegevoegd. De medebedenker van de televisieserie *Lost* schrijft op dit moment de negdelige miniserie *Ultimate Wolverine vs Hulk*, met tekenwerk van Leinil Francis Yu. Omdat het schrijven van comics een heel andere discipline blijft, is het altijd afwachten of een schrijver uit andere media zich kan redden.

→ SCHADUW

Nu bij Marvel Comics en DC Comics veel titels direct of indirect deel uitmaken van een grote crossover (bij DC is dat *Infinite Crisis* en bij Marvel is dat *House of M* en de vervolgen daarvan), is ineens ruimte voor leuke nieuwe titels. Althans, dat zou je denken. Maar dat is zeker niet zo. In de schaduw van de crossovers wordt in de eerste maanden van 2006 namelijk veel interessants uitgegeven. Een zeg gedurfde zet, want zulke projecten kunnen door een matige timing natuurlijk ondergesneeuwd raken.

DC lanceert halverwege januari de zesdelige miniserie Sgt. Rock: *The Prophecy*. Joe Kubert, ondertussen een levende legende in de comicswereld, schrijft en tekent de nieuwe avonturen van de beroemde sergeant aan het front. De serie speelt zich af in 1943 en gaat over het terugvinden van een gebroken schat. Voor de cavent krijgt Kubert hulp van zijn beide zoons Adam en Andy Kubert. Onder het kopje Vertigo lanceert DC in dezelfde maand met de nieuwe serie *The Exterminators*, door Simon Oliver en Tony Moore. Oliver maakt zijn debuut, maar Moore is uitgebreid bekend van zijn werk voor *The Walking Dead* bij Image Comics. *The Exterminators* draait om insectenbestrijders. Wellicht klinkt dat niet interessant, maar het is Vertigo en dus is de inzet altijd stijgend, grof en vloekzaamheid.

Marvel grijpt het nieuwe jaar aan voor de derde en laatste van een reeks miniseries over de komst van Galactus in het Ultimate Universum. In het door Warren Ellis (*Transmetropolitan*) geschreven en door Brandon Peterson (*Strange*) getekende *Ultimate Extinction* is het zover: de planeteneter komt naar Aarde. Lezers van de reguliere Marvel-titels weten wat dat betekent, maar het interessante aan de Ultimate-comics is, dat in dit universum nog niemand bang wordt van de naam Galactus. In het reguliere universum begint de serie *Daredevil* aan een nieuw hoofdstuk. Jarenlang waren Brian Michael Bendis en Alex Maleev de vaste makers, maar vanaf februari is de beurt aan Ed Brubaker (*Sleeper*) en Michael Lark (*Gotham Central*), twee creatieve zwaargewichten waarmee het blijne niet mis kan gaan.

→ NOEMENSWAARDIG

Paul Pope, de groetbrijaart die in de jaren negentig hoge ogen gooide met zijn eigen serie *THB*, maakt eindelijk de stap naar de mainstream. Bij DC begint hij halverwege februari namelijk aan de vierdelige miniserie *Batman: Year One Hundred*. De titel is natuurlijk een knipoog naar het klassieke verhaal *Year One* en Pope volgt de strijder van Gotham City in het jaar 2039. Losse delen telden 48 pagina's en kosten $5.99.

Wat Pope was voor de jaren negentig kan Hope Larson worden voor het nieuwe millennium. Na haar debuutalbum *Salamander Dream* zet ze de volgende stap in haar carrière bij de toonaangevende uitgeverij Oni Press. Daar verschijnt in de maand februari haar nieuwste graphic novel *Gray Horses*, bijna als vanzelfsprekend gedrukt in twee kleuren. Het verhaal gaat over nieuwe hoofdstukken in het leven, over bijzondere dieren en over mobiele paarden. De comic van in het totaal 112 pagina's kost $14.95.

olav.beemer@stripschrift.nl

■ **FEESTJE** In 2006 bestaat Dark Horse twintig jaar. Dat wordt gevierd met comics onder een complete reeks van alle *Star Wars*-comics. Het begint direct in januari met de lancering van *Star Wars: Knights of the Old Republic*, een nieuwe reeks door John Jackson Miller (*Star Wars: Obsession*).

■ **ONTDEKKING** Het heeft even geduurd, maar begin 2006 verschijnt weer nieuw werk van Wendy en Richard Pini, de bedenkers van *Elfquest*. DC Comics geeft dan namelijk de strips voor *Elfquest: The Discovery*, een vierdelige miniserie over Cutters zoon Suntouch. Deze serie verschijnt overigens niet maandelijks maar tweemaandelijks.

■ **WEDGEWEEST** Sinds zijn promotie tot uitgever van Image Comics heeft Erik Larsen nauwelijks kunnen werken aan zijn eigen serie *Savage Dragon*. Zijn goede voornemen volg dezen eindelijk zijn: in het nieuwe jaar komt hij weer geregeld met nieuw werk. In februari verschijnt *Savage Dragon* 123. Hopelijk breekt Larsen het zich.

■ **HERKANSING** Schrijver Michael San Giacomo heeft een paar jaar bij verschillende uitgevertjes doorgebracht voor zijn project *Phantom Jack*. Bij Marvel ging het meteen misbij Image uiteindelijk ook en in het eerste kwartaal van 2006 verschijnt bij zijn speakeasy Comics. Daar verschijnt zijn nieuwste *Phantom Jack: Nowhere Man Agenda*.

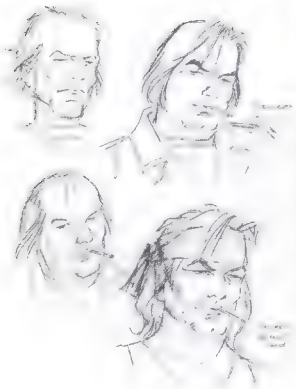

BOVEN - Schetsen van boeventronies uit *Wayne Shelton*.

Christian Denayer *gedijt goed op* 'Van Hamme'-effect

DOOR MICHEL VAN MERRIËNBOER

Ruim 40 jaar zit Christian Denayer (1945) – spreek uit als 'denaaier' – in het vak. Hij rolde door toeval in de stripwereld, en laat zijn carrière sindsdien leiden door het lot. Maar hij had nooit verwacht dat het eind van zijn loopbaan zou worden verlicht door een bliksemsucces, in de vorm van de samen met Jean van Hamme opgezette serie *Wayne Shelton*. De zestigjarige Brusselaar tekent nog immer gepassioneerd en bevlogen alsof hij zich nog steeds moet bewijzen.

Eind jaren negentig, toen Christian Denayer (Alain Chevallier, De brokkenmakers*) na het stopzetten van* High School Generation *en de afronding van de sciencefiction-serie* Gord *zich afvroeg wat verder te doen, benaderde Jean van Hamme hem. Of hij belangstelling had voor een serie over Wayne Shelton, een avonturier op leeftijd. Bij het lezen van het scenario wist Denayer dat deze strip op zijn lijf geschreven was: actie, spanning èn voertuigen (met spectaculaire achtervolgingen en crashes). Hoewel Thierry Cailleteau (schrijver van series als* Aquablue *en* Wayne Redlake*) de rol van scenarist na het tweede deel van Van Hamme overnam, staat* Wayne Shelton *nog altijd garant voor een topverkoop.*

Christian Denayer: Jean van Hamme en ik kennen elkaar al zo'n twintig jaar, maar tot *Wayne Shelton* deed zich geen gelegenheid voor om samen te werken. Het verraste mij wel toen bleek dat hij het scenario al in 1982 had geschreven. In die tijd was hij enorm productief en bedacht veel nieuwe reeksen, waaronder ook *XIII* en *Largo Winch*. Niet voor niets is 'Shelton' één van de schuilnamen van XIII. *Wayne Shelton* was oorspronkelijk bedoeld als tv-serie, maar de productie werd uit geldgebrek stilgelegd. Teleurgesteld stopte Van Hamme het scenario weer in zijn la. Maar het idee kwam in 1999 weer boven tafel en hij dacht dat ik de geschikte tekenaar was om dit verhaal te verstrippen. Ik vond het een eer, al benadrukte hij dat hij zich zou beperken tot het uitwerken van twee scenario's. Hij had geen zin meer om opnieuw aan een lange serie te beginnen. Als de strip zou aanslaan, stond voor hem al vast dat Thierry Cailleteau de scenario's verder voor zijn rekening zou nemen. Van Hamme had veel waardering voor Cailleteaus werk en las in een interview met hem in het tijdschrift *Bodoï* dat die waardering wederzijds was.

Het 'Van Hamme'-effect

Is Van Hamme voor striptekenaars de kip met de gouden eieren?

Ik ken geen andere scenarist waarbij de verkopen omhoog

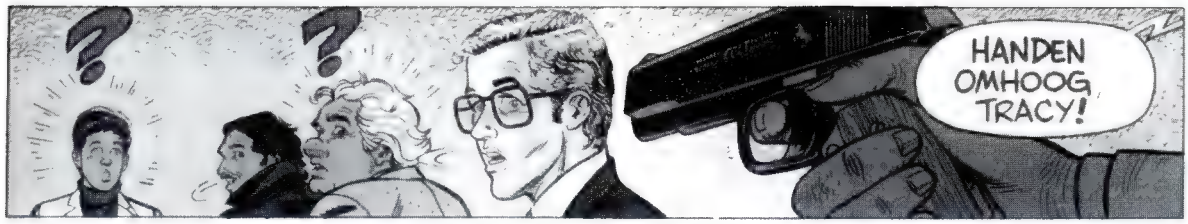

LINKS - Het duo Denayer en Duchâteau voert zichzelf in *De brokkenmakers 12* op als anti-helden.

ONDER - Schetsen van een jonge Wayne Shelton voor flashbacks.

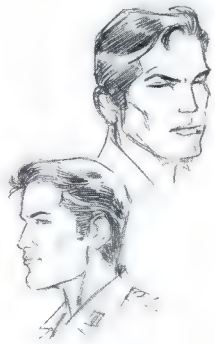

ONDER - Crashes zijn het handelsmerk van 'racegek' Christian Denayer.

schieten zodra zijn naam de cover siert. De meeste tekenaars die met hem werken of hebben gewerkt zijn succesvol in de stripwereld. Je raakt bekend bij een breed publiek en dat merk je vooral tijdens signeersessies. Het werken met Van Hamme beschouw ik als een sprong voorwaarts in mijn carrière. Hij beheerst als geen ander de techniek van het vertellen van een goed verhaal, en waakt ervoor dat hij succesvolle karakters kloont. Het publiek weet dit, al moet het wel van beide kanten klikken, anders werkt het niet. En die klik was er bij ons.

Ter illustratie wat verkoopcijfers van een aantal strips van mij. *Yalek* en *Alain Chevallier* verkochten gemiddeld rond de 35.000 stuks. Met *De brokkenmakers* lag dat rond de 45.000 met pieken tot 70.000 – en tel er voor de Nederlandse uitgave nog eens per titel zo'n 13.000 tot 20.000 bij. Van *High School Generation* werden er in het Frans niet méér dan 20.000 albums verkocht. Het eerste deel van *Wayne Shelton* lag al rond de 120.000 exemplaren, plus 12.000 in het Nederlands. Van deel vier zijn er vorig jaar november 82.000 gedrukt met in mei een herdruk van nog eens 28.000 albums.

Voel je je door het succes van *Wayne Shelton* onder druk gezet?

De uitgever verlangt elk jaar een nieuw deel. Die eis heeft mijn carrière een positieve wending gegeven. Ik heb de *drive* gevonden om deze deadline telkens te halen. Ik ben uitermate tevreden over het verloop van *Wayne Shelton*. Alles valt in mijn beleving op zijn plek, daarom kan ik er helemaal voor gaan. Deze reeks is de grootste uitdaging in mijn loopbaan. Wat in mijn achterhoofd speelt is dat ik Van Hamme en mijn uitgever – Dargaud – niet wil teleurstellen.

Hoe verloopt de samenwerking met Cailleteau?

Gaandeweg is er dezelfde chemie ontstaan als bij Van Hamme. Alleen met dit verschil dat ik van hem het scenario met de dialogen in één keer kreeg, terwijl Cailleteau mij in etappes acht tot tien bladzijden geeft. Hij wil graag de mogelijkheid open houden om nog zaken aan te passen. Dat geeft mij de ruimte om zelf ook met voorstellen te komen. Ik gaf bij voorbeeld aan dat ik iets met piraten in de Indische Oceaan wilde doen. Cailleteau bewaarde dit idee tot zich een gelegenheid voordeed om dit in het script te verwerken. Vervolgens stuurde hij mij de opzet en na mijn commentaar werkte hij het verhaal verder uit.

In de komende delen trachten we het psychologische aspect meer uit te werken. We willen de strip meer diepgang geven. Een voorproefje heb je al kunnen zien doordat we Wayne Shelton een traan lieten laten om zijn vermoorde stiefzoon. Hoe we die menselijke kant achter de 'ruwe bolster, blanke pit' laten zien, moet nog uitgewerkt worden. Wayne is tenslotte al rond de vijftig, dus waarschijnlijk gaan we flashbacks gebruiken.

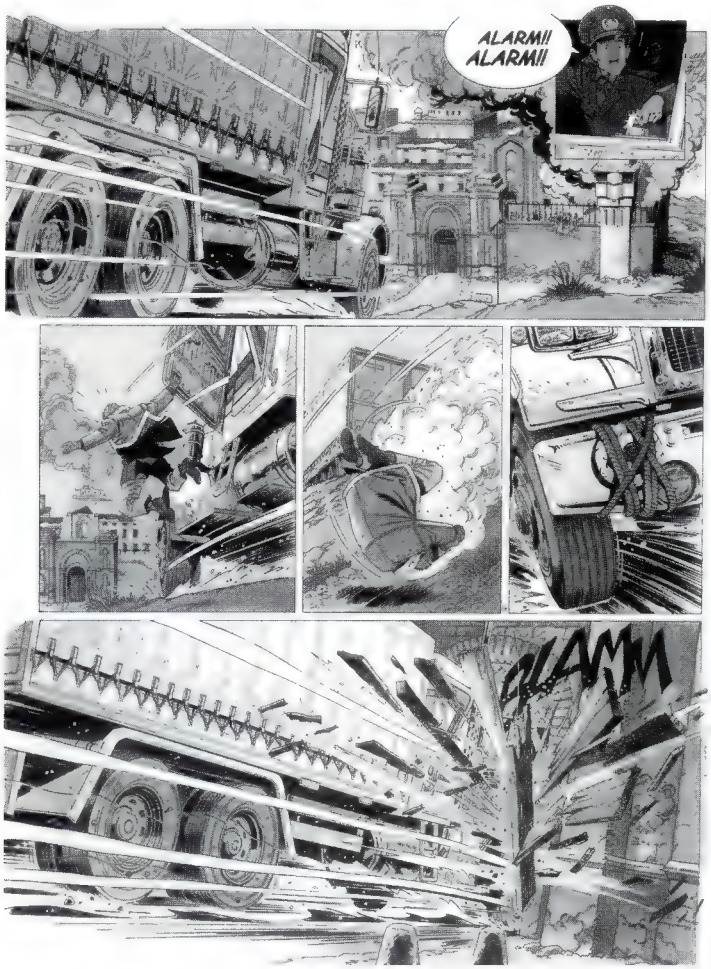

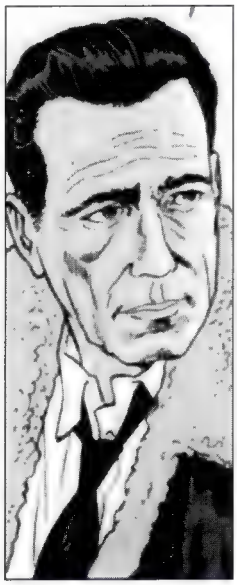

BOVEN - **Huisvader Stanley met de *loser*-trekken van Humprey Bogart in *De brokkenmakers 20*.**

RECHTSBOVEN - ***High School Generation*, dochter Christelle Denayer in een hoofdrol.**

ONDER - **Schets voor ex-libris met Wayne Shelton en Honesty.**

Zelf aan het roer

Zijn sommige van je reeksen geïnspireerd op tv-series? Zo doen *De brokkenmakers* me denken aan *The Streets of San Francisco* en *High School Generation* aan *Beverly Hills, 90210*.

Die vraag hoor ik vaker, maar het berust op puur toeval dat er overeenkomsten bestaan tussen *De brokkenmakers* en *The Streets of San Francisco*. Eigenlijk was het wel komisch om te ontdekken dat ik een jonge en een oudere rechercheur tekende, waarbij de oudere een grote pokdalige neus heeft, en dat je dit duo later tot leven zag komen in de tv-serie die zich eveneens afspeelt in San Francisco. Het was al in 1973, in de trein op weg naar Angoulême, dat ik aan André-Paul Duchâteau, met wie ik al samenwerkte aan *Yalek* en *Alain Chevallier*, voorstelde een serie te maken omtrent kapotte auto's. En heus niet omdat ik zelf ervaring had met het in de prak rijden van auto's! (*lacht*). Eind 1975 verscheen het eerste album van *De brokkenmakers*. In 1976 kwam *The Streets of San Francisco* bij ons op de buis.

Voor *High School Generation* gaat eenzelfde verhaal op. Ik had begin jaren negentig een puberende dochter. Het leek mij leuk om verhalen vanuit een jeugdig perspectief te vertellen. Zij leverde me genoeg ideeën aan. Nu kende ik de sfeer en de mentaliteit van de Amerikanen al aardig, omdat ik met mijn gezin sinds 1979 geregeld Amerika doorkruist heb. Meerdere keren hebben we voor drie maanden een strandhuis gehuurd van vrienden in Florida, wat me de inspiratie opleverde voor het opzetten van deze strip. Al snel werd ik echter ingehaald door de tv-soap *Beverly Hills 90210*. Het succes van die productie sterkte me in het idee dat een vergelijkbare strip eveneens een modieus succes kon worden. De tijd was rijp voor zo'n thema, het hing in de lucht. De jaren negentig luidde het tijdperk van het individualisme in en hoe de mensen zichzelf staande moeten houden in de maatschappij. Het Carmel College in de strip is in feite het Stetson College of Law in Sint Petersburg, Florida.

Wayne Shelton zou je natuurlijk kunnen analyseren als een mix van verschillende actieseries of -filmproducties als *James Bond*, *Indiana Jones* en *Mission: Impossible*. Hij is een voorbeeld van een archetype-held.

Zo nu en dan voer je *cameo's* op in je strips zoals Hollywood-sterren en je dochter (Phoenix in *High School Generation*); jezelf heb je ook wel eens een rol gegeven.

Het ontstaat vanzelf. Ik zoek voor een bepaald karakter een passend, geloofwaardig gezicht. Voor Wayne Shelton liet ik me inspireren door het gezicht van westernacteur Robert Ryan. In eerste instantie had ik Clint Eastwood of Brad Pitt in gedachten, maar daar ging Van Hamme niet mee akkoord. In *De brokkenmakers* heb ik Humphrey Bogarts gezicht geleend voor het tekenen van een *loser*, een huisvader die op het slechte pad raakt. En voor het afbeelden van een exorbitante meid heb ik leentjebuur gespeeld bij Cindy Crawford.

Ben je definitief met *De brokkenmakers* gestopt?

Toen ik met *High School Generation* begon wilde ik eigenlijk niet aan twee series tegelijk werken. Bovendien was André-Paul Duchâteau, de scenarist van *De brokkenmakers*, ziek. Naderhand ben ik opnieuw met hem om de tafel gaan zitten om de serie nieuw leven in te blazen. Ik wilde meer de psychologische tour op, net zoals bij *High School Generation*. Hij kon zich daar niet in vinden en uiteindelijk bleek stoppen de beste oplossing.

Hoe beviel het om een eigen serie te schrijven na je lange samenwerking met Duchâteau ?

Ik heb een geweldige tijd met André-Paul gehad, maar net zoals in een huwelijk raakt soms de chemie op. Ik was benieuwd naar wat ik op eigen kracht kon. Ik had al eens voor *De brokkenmakers* drie delen geschreven, waaronder die twee van *Big Mama*, maar er helemaal zelf voor staan, dat was een fantastische ervaring. Dan ben je zèlf degene die bepaalt wat er met de karakters gebeurt. Het is een oppermachtig gevoel, maar ook beangstigend. Eén verkeerde beslissing kan rampzalig zijn voor de geloofwaardigheid van je personages. Bij *High School Generation* liet ik mijn vrouw en dochter daarom de scenario's lezen.

Leermeesters

Als je nu terugkijkt op je carrière, vind je dan dat je een eigen stijl hebt gecreëerd of leun je nog altijd op die van Jean Graton en Tibet?

Het is best moeilijk geweest om los te komen van deze leermeesters. In 1962 heb ik als zeventienjarige de eerste stappen gezet bij Jean Graton. Ik had gesolliciteerd bij een reclamebureau en kon op gesprek komen. Op de dag van het sollicitatiegesprek bleek iedereen van het bureau ziek te zijn. Zat ik ineens tegenover de hoofdredacteur van *Kuifje*, want het reclamebureau deed ook opdrachten voor dat weekblad. Ik moest later nog een keer met Graton praten. Mijn moeder vond het nodig om daarbij aanwezig te zijn, maar of dat geholpen heeft... (*lacht*) Ik liet hem mijn schetsen van auto's zien en mijn eigen 'catalogus' van een zelf ontworpen auto, de Fulgura. Dat beviel hem, en zo werd ik zijn eerste assistent.

Ik wist niets van striptekenen en ook niet of ik dat wel wilde doen. Ik volgde namelijk een lerarenopleiding die ik op mijn achttiende heb afgemaakt. Op mijn vrije dagen werkte ik bij Graton. Tijdens schoolvakanties begon ik soms om negen uur 's ochtends en eindigde de volgende dag in de ochtend! Ik telde meestal mijn uren niet, ik was zo blij dat ik bij hem mocht werken. Een baan als leraar heb ik nooit meer geambieerd. Graton en ik hadden een soort vader/zoon-verhouding, op het paternalistische af. Ik ging tijdens de schoolvakanties vaak met het gezin mee naar de kust. Ik sprak hem altijd aan met u en meneer; Tibet mocht ik tutoyeren.

Een contract op papier was er niet. Wij hadden een mondelinge overeenkomst, tot wederzijdse tevredenheid. Ik heb de kneepjes van het vak van hem geleerd. De eerste week bestond uit het knippen van papier en het naar school brengen van zijn zoontjes van 9, 7 en 2 jaar – de jongste is nu zelf redacteur in Studio Graton. Daarna liet hij mij de auto's en achtergrond inkten. Naderhand kwam het inkleuren erbij en toen hij de tijd rijp vond mocht ik de racewagens in *Michel Vaillant* ontwerpen.

Ik heb uiteindelijk aan de eerste tien *Vaillant*-albums meegewerkt. Na mij kwamen er andere assistenten bij, waaronder Daniel Boucher en Clovis. Zo'n acht jaar later werd ik de assistent van Tibet voor *Rik Ringers*. Hij heeft mijn eigen loopbaan als striptekenaar aangezwengeld. Tibet zag dat ik genoeg potentie had om eigen series te maken. Hij nam mij bij het weekblad *Kuifje* onder zijn hoede, voorzag me van advies en hielp me in 1973 met mijn eerste eigen strip: *Yalek*.

André-Paul Duchâteau, de schrijver van *Rik Ringers*, werd vanaf toen mijn vaste scenarist.

Vooral in de beginjaren was mijn stijl een mix van die van Tibet en Graton. Door de jaren heen heb ik er mijn eigen draai aan kunnen geven, al kan het nog steeds beter. Als ik albums van *Wayne Shelton* bekijk, dan zie ik alleen maar de fouten of hoe het mooier had gekund.

Ik had nooit zover kunnen komen als ik niet de kans had gekregen om me langzaam te ontwikkelen. Tegenwoordig moeten jonge striptekenaars zich meteen bewijzen. Ik heb zelf ook tien jaar lang een assistent gehad, Yves Fernandez. Hij tekende onlangs het laatste deel van *Tanguy en Laverdure*. Er zijn striptekenaars die niet graag toegeven dat zij gebruikmaken van assistenten, maar ik maak daar geen geheim van.

BOVEN - Potloodschets van bijfiguur Li-Yian uit *Wayne Shelton*.

ONDER - Eerste eigen strip van Denayer. *Yalek*, een indiaan als tv-verslaggever.

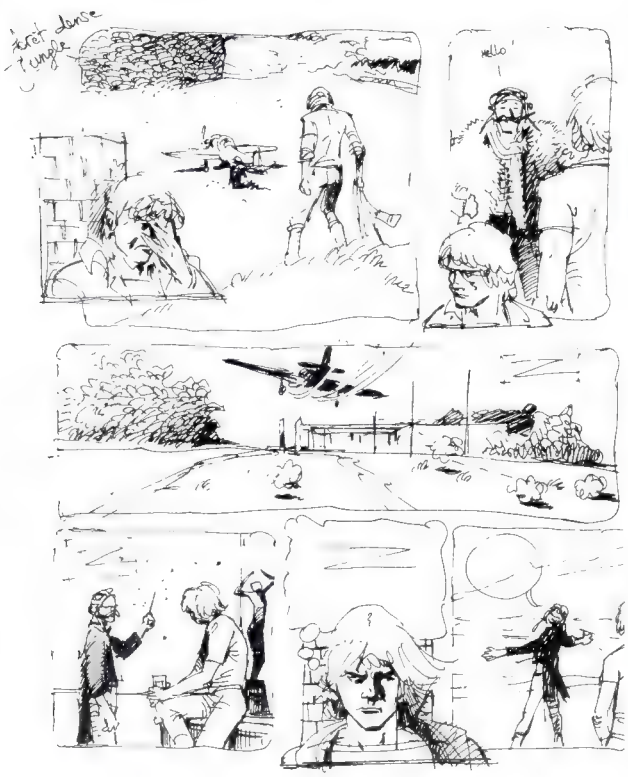

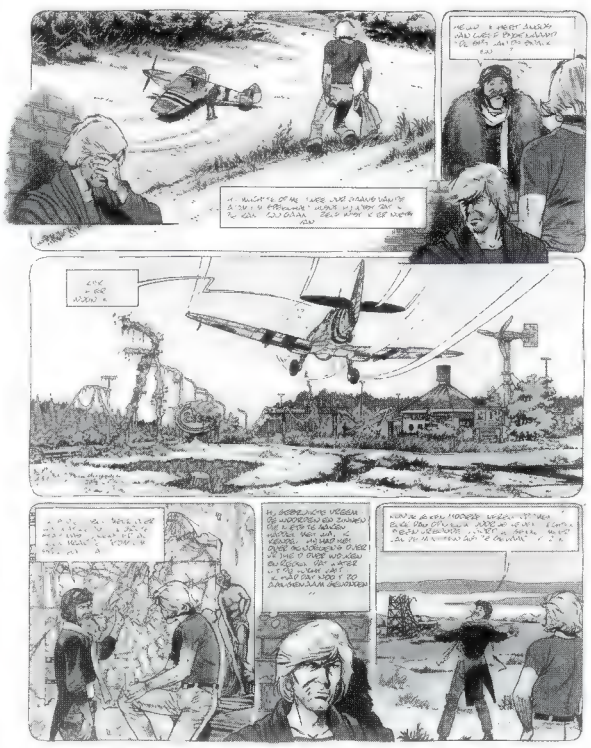

LINKS - Franz leerde Denayer tijdens het maken van *Gord* losser te tekenen.

RECHTS - **Leerling doet meester na? Ook Alain Chevallier (klinkt als ridder in het Frans) is als autocoureur net als Michel Vaillant (=de dappere in het Frans) een moderne ridder op een ijzeren ros.**

ONDER - **Potloodstudie van Tran, uit *Wayne Shelton*.**

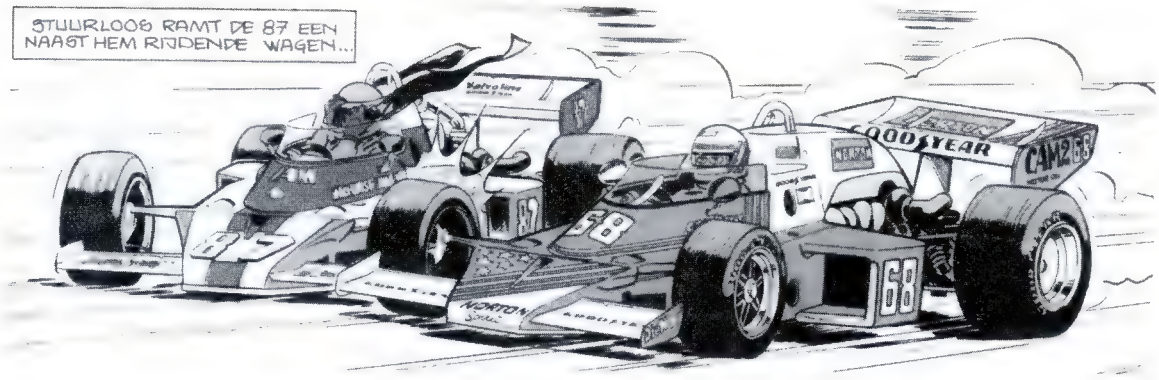

De sf-strip *Gord* maakte je samen met Franz die de verhalen schreef. Maar in jouw tekenwerk zie ik ook zijn sporen terug. Heeft hij aan de strip meegetekend?

Ik heb van Franz geleerd om met andere ogen te kijken naar het tekenen. Je ziet in zijn stijl dat hij met gemak zijn pen hanteerde, het ziet er bij hem los en speels uit. Hij wist dit op mij over te brengen, waardoor ik losser kon komen van de stijl die ik bij Graton en Tibet gewend was. Ik vond Franz een begenadigd tekenaar, die voor mijn gevoel nog meer had kunnen bereiken wanneer hij zich minder op losstaande projecten had gestort.

Met hem heb ik aan de eerste drie delen gewerkt. Hij leverde mij de tekst en de dialogen en maakte een aantal voorbeeldschetsen. Uiteindelijk schetste ik de bladzijden in de definitieve versie en inkte ik alles.

ILS FILENT LA QUEUE ENTRE LES JAMBES!
S'ILS CROIENT S'EN TIRER COMME ÇA, ILS SE TROMPENT!
DONNE-MOI ÇA, TOI!
VAMOS A BAILAR! ON VA LEUR FAIRE DANSER LA CUCARACHA!

Ik heb deel vier zelf herschreven. Franz wilde eigenlijk meer delen uitgeven door het vierde verhaal uit te smeren over meerdere albums. Aangezien hij geen tijd had om deel vier aan te passen, liet hij dit aan mij over. Maar voor mij hoefde dit niet zo nodig. Ik wilde liever de eerste cyclus afsluiten om de lezers duidelijkheid te verschaffen. Ik kreeg hiertoe de gelegenheid omdat Lombard mij niet verder liet gaan met *High School Generation*.

Had dit te maken met de teleurstellende verkoopcijfers?

Het was een ongunstige tijd. De firma Dargaud-Lombard was in een rechtszaak verwikkeld met Albert Uderzo over de *Asterix*-rechten. Dat kostte een smak geld. Daardoor verlengde de uitgeverij veel contracten niet en werden mensen uit nood ontslagen. Voor *High School Generation* had ik een contract voor vijf albums; ik was reeds aan het zesde begonnen. Jammer genoeg werd het contract niet verlengd, want ik was gehecht aan deze serie, ook al lieten veel fans van *De brokkenmakers* de strip links liggen. Kennelijk bereikte ik hiermee een andere doelgroep. De verhalen zijn realistischer dan mijn ander werk, het handelt om mensen in hun dagelijkse beslommeringen.

Bibliografie

Projecten

- **Alain Bercy** – *middellang verhaal van dertig pagina's in 1967 op eigen scenario voor het Franse jeugdblad* J2 Jeunes*; later is het blad herdoopt tot* Formule 1 *(uitgeverij Fleurus/Parijs).*
- **Inspecteur Spirou** – *korte verhalen van in totaal honderd pagina's, verschenen in* Robbedoes *tussen 1971 en 1976.*
- **Patrick Leman** – *drie korte verhalen van in totaal 62 pagina's, verschenen in* Robbedoes *tussen 1971 en 1973; later gebundeld in 1995 door Wonderland half vier productions.*
- **Born to Kill** – *kort verhaal van zes pagina's op scenario van Jean Dufaux, verschenen in weekblad* Kuifje *in 1985.*
- *In diverse* Kuifje Super-*albums staan korte afleveringen van bij voorbeeld* **Alain Chevallier** *en* **De brokkenmakers** *(jaren '70 en '80).*

Series

- **Yalek** – *acht delen tussen 1973 en 1977*
- **Alain Chevallier** – *zeventien delen tussen 1973 en 1986*
- **De brokkenmakers** – *eenentwintig delen tussen 1977 en 1994*
- **TNT** – *twee delen tussen 1989 en 1991*
- **Gord** – *vier delen tussen 1986 en 2000*
- **High School Generation** – *vijf delen tussen 1994 en 1999*
- **Wayne Shelton** – *vier delen van 2001 tot heden. Deel 5 –* Wraak *– verschijnt in januari 2006.*

LINKS - **Schetsen voor het omslag van *Wayne Shelton 2: Het verraad* en het uiteindelijke resultaat (ONDER). Merkwaardig genoeg komt in het album nergens een plaatje voor van deze man in een isoleercel, alleen een toespeling daarop.**

Rond 1990 maakte je *TNT*, op tekst van Loup Durand en Duchâteau, gebaseerd op de romans van Michaël Borga. Wilde je toen in een andere stijl gaan werken? De twee albums hebben namelijk veel weg van de klare lijn à la *Blake en Mortimer*...

Het was een project van uitgever Claude Lefranq. Hij had me gestrikt voor dit experiment, maar ik voelde me ongemakkelijk met deze aanpak. Zonder twijfel is dit het dieptepunt van mijn oeuvre.

Hoe bereid je je voor om ieder jaar weer aan een nieuw album te beginnen?

Ik heb iedere keer weer angst voor die witte bladzijden. Ik ben na elk afgerond album leeg en moe. Het kost me zeker twee weken om me weer op te laden en mijn hoofd leeg te maken voor het volgende stripverhaal.

Ik vergelijk het maken van een strip met duursport. Ik begin rond negen uur 's ochtends en aan het eind van de dag is mijn hand overbelast. Ik zorg wel voor genoeg pauzes en als ik vastloop ga ik me documenteren of boodschappen doen. Gelukkig werken mijn vrouw – Liliane Labruyère – en ik in dezelfde kamer, zodat we met elkaar kunnen praten en overleggen wanneer we dat willen. Zij werkt als inkleurder aan diverse strips, zoals *Clifton* en *De psy*.

Autofreak

In de jaren zeventig en tachtig werkte je met Duchâteau aan de autocoureurstrip *Alain Chevallier*, in eerste instantie onder het gemeenschappelijke pseudoniem Cap. Wilden jullie tot dezelfde hoogte stijgen als Jean Graton met *Michel Vaillant*?

Het was zeker niet de bedoeling om van *Alain Chevallier* een *spin-off* te maken. *Michel Vaillant* is een monument in de stripwereld, daar zouden we nooit aan kunnen tippen. Ik wilde ook geen technische aspecten in de strip naar voren brengen, want daar gaan al genoeg magazines over, bovendien loop je dan steeds achter de feiten aan. Wij stopten gewoon onze liefde voor de racerij in deze serie, niet om de lezers per se deze passie bij te brengen. Tot we met Alain op een gegeven moment alles wel gehad hadden en we weer op hetzelfde rondje uitkwamen... wat, als je erover nadenkt, op zich normaal is bij de Grand Prix. (*lacht*).

Kun je je een album voorstellen zonder voertuigen?

Hmmm, toch wel, maar vraag me geen historische strip te maken, omdat ik dan veel te veel op ga in de details. Bij mij moet alles kloppen. Als documentatie bij het tekenen van auto's maak ik vooral gebruik van eigen foto's. Ik ken de prmensen van autofabrikanten als GM, Ford en Daimler-Chrysler en krijg ruim de gelegenheid om een auto van verschillende hoeken te fotograferen. Sommige fabrikanten sturen mij ook de nieuwste brochures.

Wagens zijn lastig om te tekenen, vooral de wielen. Maar de echte uitdaging zit niet in voertuigen of gebouwen, maar in het tekenen van personages. Het is veel moeilijker om emoties en de rol van de personages over te brengen naar de lezers.

Is er eigenlijk nog wat van dat reclamewerk terecht gekomen toen je eenmaal assistent werd bij Graton?

Ik heb voornamelijk illustraties gedaan voor automerken zoals Citroën en Volvo Cars, maar ook voor Samsonite. Tot de dag van vandaag doe ik zo nu en dan nog wat reclame, bij voorbeeld voor Mercedes-Benz. Zelfs van mijn kortstondige vlucht in het leraarschap pluk ik nu nog de vruchten, als ik gastcollege geef op scholen in België en Frankrijk.

Wat kunnen we in de toekomst nog van je verwachten?

Ik kan nog een paar jaar vooruit met *Wayne Shelton*. Verder wil ik nog een *one-shot* doen, waarschijnlijk iets met mijn liefde voor auto's. Voorlopig heb ik geen tijd om met pensioen te gaan (*lacht*).

michel.van.merrienboer@stripschrift.nl

BOVEN - **Schets voor bijfiguur uit *Wayne Shelton*.**

GEHEEL LINKS - **Potloodopzet van een dynamische plaat uit *Wayne Shelton 3*.**

ONDER - **Potloodschets van gogo-danseressen voor *Wayne Shelton 5*.**

'Ook Nederland valt voor manga'

DOOR **RIK SANDERS**

'Héél Europa is aan de manga! Héél Europa? Nee, één laag landje blijft dapper weerstand bieden aan deze Japanse 'grote ogen'-uitgaven die je van achter naar voren en van rechts naar links moet lezen... Als het aan Paul Herman van Glénat Benelux ligt valt dit laatste bolwerk van traditionele westerse strips snel. 'Nederland is een lastige, kleine markt. Maar ook hier valt niet aan manga te ontsnappen.'

BOVEN- Directeur Paul Herman van Glénat Benelux.

RECHTS- In Frankrijk is nog wel plek voor jeugdstripbladen. In het maandblad *Tchô!* – vernoemd naar een uitroep van Titeuf – publiceert Glénat strips die later ook als album in de Franse kinderreeks uitkomen. In het blad publiceren naast Zep (*Titeuf*, *Captain Biceps*) in Nederland nauwelijks bekende auteurs als Tébo, Gobi, Boulet en Bertschy.

ERNAAST, VAN LINKS NAAR RECHTS- *20th Century Boys* van Naoki Urasawa.

Say hello to Black Jack van Syuho Sato is een levensbeschouwelijke manga voor volwassenen.

Dragon Ball van Akira Toriyama. Inmiddels zijn er 58 delen uitgekomen van deze maand-manga. Nog 27 te gaan (einde in 2008)!

Dit jaar vierde Glénat Benelux zijn twintigjarig bestaan. Uitgever Paul Herman – 22 jaar in dienst van Glénat! – bestiert sinds februari 1985 de Benelux-vestiging van de Franse uitgeverij, samen met Dominique Leblan (algemeen directeur en verantwoordelijk voor de afdeling verkoop).
Eigenaar Jacques Glénat richtte dit 'bijkantoor' in Brussel op om de Franstalige catalogus in België beter te verspreiden en er serieus tegenspel te kunnen bieden aan Lombard en Dupuis. De strips moesten ook in warenhuizen en supermarkten verkocht kunnen worden om groei te bewerkstelligen. Daarnaast wilde hij een Nederlandstalig fonds uitbouwen, tot dan toe verschenen er amper albums in Nederlandse vertaling. 'Bovendien werd Glénat Benelux opgericht om de Belgische tekenaars, die weinig contact hadden met de vestigingen in Parijs en Grenoble, meer bij het fonds te betrekken', vertelt Paul Herman. 'Met een toptekenaar als Hermann bij voorbeeld was er voornamelijk telefonisch contact.'
Vier jaar later breidde Glénat Benelux zijn activiteiten uit door uitbater te worden van de stripwinkelketen Slumberland, met in 1989 een eerste filiaal in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal. Dat aantal heeft zich uitgebreid, onder meer met een winkel onder de uitgeverij, op de Brusselse Sint Lambertusstraat. 'Het geeft ons snel inzicht in de stripverkoop en marktbewegingen'.

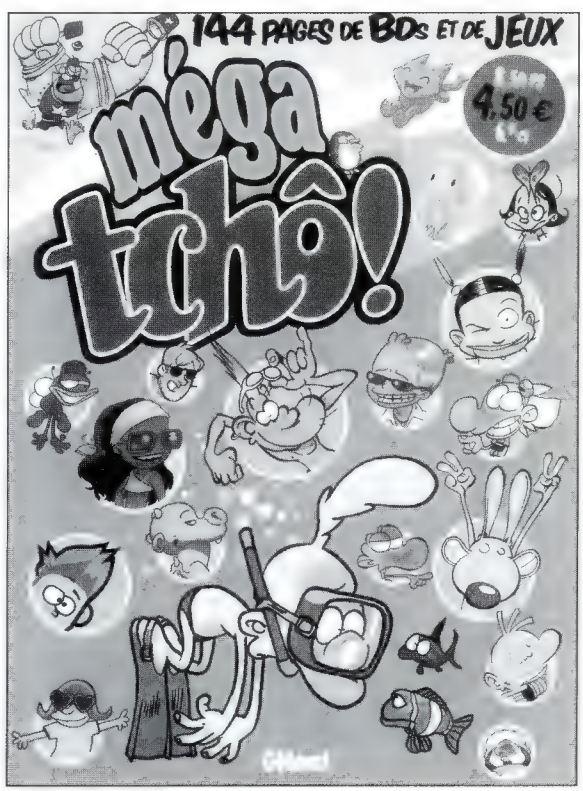

Nederlandse markt lastig

Herman schat dat er sinds 1985 zo'n zeshonderd titels in het Nederlands taalgebied zijn verschenen. Topreeksen in Nederland zijn *De torens van Schemerwoude* (vader en zoon Hermann; oplage boven de 10.000 exemplaren), *Samber* (Yslaire, 9.000), *De cyclus van Cyann* (François Bourgeon en Claude Lacroix, 6.000) en *Joe Bar Team* (5.000).
De maandelijkse manga *Dragon Ball* (Akira Toriyama) loopt redelijk goed, vindt Herman. 'Maar ook omdat het Nederlands publiek de tekenfilms van tv kent. De Nederlandse markt is klein, en zou moeten groeien: van een grote hit als *Titeuf* (Zep), waarvan in Frankrijk honderdduizenden over de toonbank gaan, slijten we er in Nederland gemiddeld 4.000'.
Het noemen van *Dragon Ball* brengt Herman op z'n stokpaardje: manga! Overal in Europa een succes, behalve...

Glénat Benelux bestaat 20 jaar, maar heeft amper Nederlandse auteurs

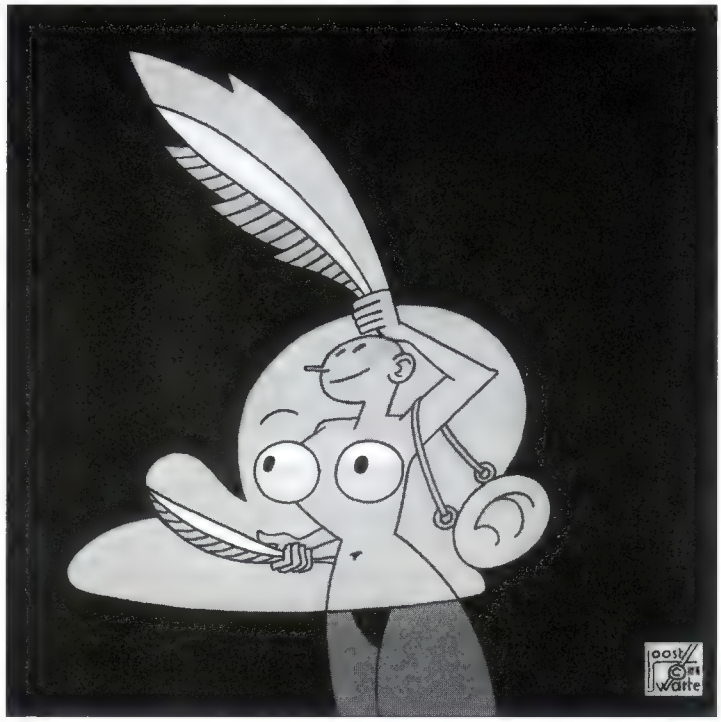

in Nederland. 'In Duitsland en Spanje loopt het als een trein. In Frankrijk vormt manga 30 procent van ons fonds. Het kan niet anders dan dit fenomeen ook in Nederland aanslaat.' Maar, heeft hij in de loop der tijd gemerkt: Nederland is een lastige markt, vooral in de afgelopen paar jaar. Het omvallen van Het Raadsel begin 2005 – 'daar liep het al twee jaar moeizaam, maar Hansje Joustra zag het niet onder ogen. Dat heeft ons geld gekost' – veroorzaakte grote distributieproblemen. Sinds dit najaar werkt Glénat Benelux samen met Casterman, waarbij de verkoop- en verspreidingsactiviteiten voor de Nederlandstalige markt gezamenlijk zijn uitbesteed aan groothandel La Caravelle. In Nederland verzorgt Van Ditmar dan nog de distributie voor de kanalen buiten de stripwinkels, zoals boekhandels, kiosken en supermarkten, om in ieder geval de afzet van manga te stimuleren.

Volgens de Benelux-baas worden er in Nederland te weinig mensen bereikt met strips. 'Het lezen ervan beperkt zich tot een kleine club liefhebbers. Het lijkt op de situatie in België van twintig jaar terug. Sindsdien zijn boekhandels en supermarkten strips gaan verkopen. Als je nu rondkijkt in Carrefour: stapels! In Nederland heeft het grote publiek geen idee van wat er uitkomt.' In zijn optiek zouden kioskketens zoals Ako en Bruna of supermarkten als Albert Heijn een stimulerende rol kunnen spelen. Risicomijdend gedrag voert de toon, vindt hij. 'Zes jaar geleden waren wij in gesprek met distributeur Aldipress om manga op grote schaal te verkopen. 'Er is geen plaats voor manga in Nederland', zeiden ze ijskoud.'

Maar, herhaalt Herman, over *Dragon Ball* is hij niet ontevreden: de Nederlandstalige oplage ligt op zo'n 12.000, waarvan de helft in Nederland wordt afgezet, en de andere helft in Vlaanderen. 'Ik wil naar 20.000 stuks toe. Dat moet kunnen,

LINKSBOVEN- Glénat Benelux vierde zijn twintigjarig bestaan met een expositie in Brussel. In de Sint-Goriks-hallen liet de uitgever dertig speciaal gemaakte afbeeldingen van (westerse) Glénat-auteurs ophangen met een Brusselse locatie als thema. De tekeningen zijn gebundeld in de catalogus *Carrement Bruxelles – Glénat Benelux – Ronduit Brussel* (2005). De tekening van Hermanns Heer van Schemerwoude is van De Hallepoort.

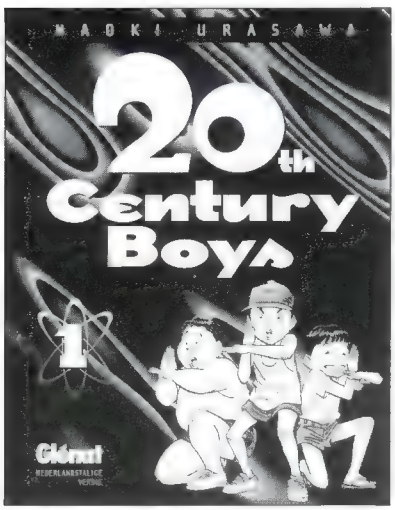

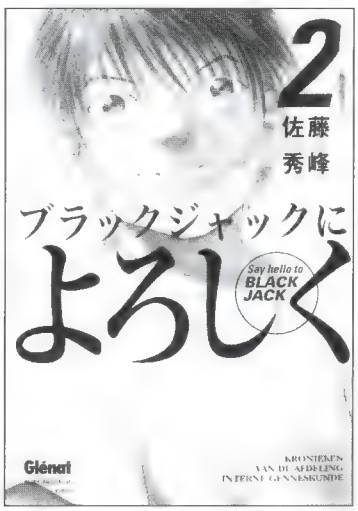

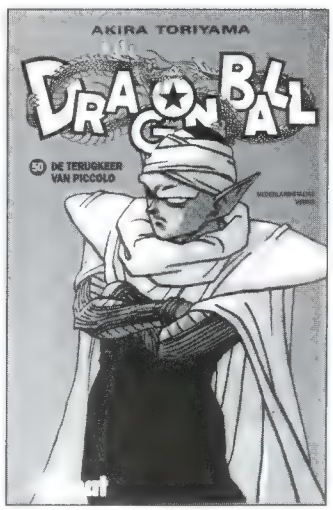

BOVEN- Catalogus *Portraits de Titeuf par 30 auteurs* (Glénat/Christian Desbois Editions, 2004) van een *Titeuf*-expositie in Galerie Christian Desbois in Parijs. Dertig stripmakers, waaronder Joost Swarte, leverden een speciale bijdrage.

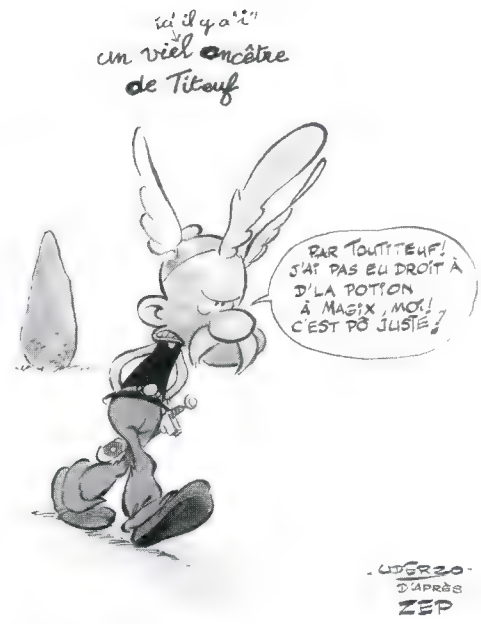

BOVEN - De strip *Essence* van de Polen Krzysztof Gawronkiewicz (tekenwerk) en Grzegorz Janusz (scenario) won in 2004 de Europese striptekenwedstrijd van Glénat en de Duits/Franse tv-zender Arte. Gek genoeg verscheen er alleen een Franstalig album! In deze scène maakt de Poolse detective Otto op een aparte manier gebruik van zijn assistent Watson.
Dit jaar organiseerden beide partijen voor de tweede keer een concours. De deze maand bekend te maken winnaar mag een albumversie uitwerken en krijgt €5000 aan royalty's.

MIDDENBOVEN
- *Titeuf*-hommage van Uderzo.

RECHTSBOVEN
- *Titeuf*-hommage van Tardi.

omdat we merken dat manga aanslaat bij een jong publiek in Europa. Zij vinden de verhalen goed en kunnen zich vinden in de doorgaans niet al te esthetische stijl.'
Bovendien leeft er zelfs in Nederland enthousiasme onder de jeugd, zij het op microniveau. 'Er zijn zo'n tweehonderd abonnees op *Dragon Ball*, tussen de acht en twaalf jaar oud. Sommigen bellen zelfs naar ons kantoor in Brussel als ze een vraag hebben of een klacht. Dat heb ik bij Europese strips niet eerder meegemaakt.'

Land van de rijzende zon

Glénat is in Frankrijk al in 1984 begonnen met het uitgeven van Japanse strips (Glénat Benelux sinds 2001) en beschouwt zich in Europa als pionier. Inmiddels geeft de Franse uitgeverij bijna zestig titels uit en is de concurrentie wakker geschud, zoals Casterman, Delcourt en Soleil, en minder bekende stripuitgeverijen als Pika, Imho en Tonkam. Ook Dargaud (onder andere *Yu-Gi-Oh!* van Kazuki Takahashi) en zelfs Standaard (*Astroboy*) hebben zich op dit braakliggend terrein begeven. Niet met onverdeeld genoegen, want Standaard is met *Astroboy*, de klassieker van Osamu Tezuka, alweer gestopt. 'Tot woede van Tezuka Productions', vertelt Herman, 'maar ja, dan had die uitgeverij de rechten niet aan Standaard moeten verkopen. Die presenteerde het teveel als de 'Sus en Wis van Japan', en dat sloeg niet aan. Glénat bezint zich op een herkansing.'
Het voorval brengt hem op zijn ervaringen met Japanse uitgevers. Het blijkt geen eenvoudige opgave om van hen de rechten op series te verkrijgen. Zij geven mondjesmaat titels weg, omdat ze in hun achterhoofd nog steeds het idee hebben om zelf in Europa actief te worden, aldus Herman. 'Bovendien zijn ze gewend om in miljoenenoplagen te denken. Ik herinner me dat Jacques Glénat naar Japan afreisde om daar Europese strips te slijten. Die Japanners bleken totaal niet geïnteresseerd in onze stripmarkt, maar hij kwam terug met een paar manga-contracten op zak! Jacques had afgesproken om voor Frankrijk een paar series af te nemen in een oplage van 100.000 stuks. Eigenlijk waren ze teleurgesteld dat Jacques voor de Franse markt geen contract wilde sluiten voor een miljoenenoplage. Een tijdje later, toen het aansloeg, wilden we ook rechten voor de Nederlandstalige markt. 'Ah, Nederland,' riepen ze, 'zullen we ook 100.000 exemplaren doen!' Als je dan moet uitleggen dat het een paar duizend exemplaren betreft, verloopt zo'n onderhandeling niet soepel. Vergeet niet, manga is vaak maar een deel van wat men uitgeeft. Bij Shueisha, het Japanse uitgeefhuis van *Dragon Ball*, omvatten strips 'slechts' 10 procent van de activiteiten.'
'Het is even wennen,' zegt hij, 'je moet een lange adem hebben. De eerste keer reis je naar Japan om er 'hallo' te zeggen, de tweede keer om er te praten en pas bij de derde keer gaat het om het zaken doen.' Een complicerende factor zijn de licentiebedrijven die in Japanse tekenfilms – anime – handelen. Glénat geeft bij voorbeeld in Frankrijk *One Piece* (Eiichiro Oda) uit en Herman wilde deze manga ook in de Benelux uitbrengen. Dat leek makkelijk geregeld te kunnen worden, ware het niet dat uitgeverij Shueisha de rechten daarvan intussen had ondergebracht in de firma VIZ Media voor manga- en anime-licenties. VIZ Media opereert vanuit de Verenigde Staten en is een *joint venture* van drie Japanse uitgeefhuizen: naast Shueisha zijn dat Shogakukan en Shopro. Om deze 'professionaliseringsslag' nog profijtelijker te maken is afgelopen september voor Europa een apart dochterbedrijf opgezet: VIZ Media BV, gevestigd in Amsterdam! Hierin heeft naast VIZ Media de Londense Copyright Promotions Licensing Group een belang van 50 procent. Kortom, met zoveel belangen gaat het regelen van een Nederlandstalige licentie op *One Piece* niet over één nacht ijs. Wel is Herman trots op het binnenhalen van *20th Century Boys* van Naoki Urasawa. Eind dit jaar is hier het eerste deel van verschenen, waarbij de Benelux de primeur had!

Frankrijk versus Benelux

Herman onderhoudt intensief contact met moederbedrijf Glénat in Frankrijk èn fantasy-dochter Vents d'Ouest (bij beide uitgeverijen is Dominique Burdot algemeen directeur). Van het Glénat-fonds komt zo'n 20 procent in Vlaanderen en Nederland terecht. Tachtig procent dus niet. Volgens Herman is een belangrijk deel van het assortiment erg Fransgetint, met name de historische avonturen en de humor- en kinderstrips. Het zijn vooral de internationaal aansprekende namen, zoals Hermann, Griffo of Bourgeon, die worden vertaald, èn het werk van de Belgische auteurs, waarvan het om bedrijfspolitieke overwegingen handig is om ook in Vlaanderen uit te komen. 'Nee, Nederlandse strips publiceren we nauwelijks. *Professor Palmboom* van Dick Briel hebben we in het Frans uitgegeven, een uitzondering'.
De Benelux-uitgever zegt dat ér ook weinig contact is met de Nederlandse stripscene. 'Terwijl onze deur altijd open staat. Alleen, ik constateer wel dat Nederlandse stripmakers niet veel op hebben met avonturenstrips en verhalen over de geschiedenis. Het is vooral veel avant-garde, en daar zijn andere uitgevers voor. Peter van Dongen met *Rampokan*, dat past goed in ons fonds, alleen... hij tekent zo langzaam.' Hij steekt ook de hand in eigen boezem. 'Hanco Kolk is een keer langs geweest met een interessant voorstel. Alleen paste dit

Voorlopig programma 2006

Wat valt er op in het uitgeefprogram 2006 van Glénat Benelux? De uitgeverij brengt vijf nieuwe delen van de kersverse manga 20th Century Boys *(Urasawa) uit. Voorts verschijnt in februari de eersteling van* Le légataire *(Joseph Béhé/Meyer/Frank Giroud) en deel twee van* Drie maagden *(Jean-Louis Boccar, Bernard Sylaire). Ook van* De orde van Cicero *(Paul Gillon/Richard Malka) staat een tweede deel op stapel, voor maart. Giroud en Lucien Rollin publiceren in mei het eerste album van de reeks* Les Fleury-Nadal *en in juni komt er weer een nieuwe Bourgeon (De cyclus van Cyann 4).*

In de tweede helft van 2006 is het wachten op toch nog een nieuw avontuur van De torens van Schemerwoude. *Verder 'debuteren' er diverse series:* Hertz *(Didier Convard/André Juillard/Denis Falque),* Les mystères d'Osiris *(Jean-François Charles/Benoît Roels),* Le grande ombre *(Christian Gine) en* Le syndrome d'Abel *(Xavier Dorison/Richard Marazano).*

Komend jaar verschijnen er dan nog diverse nieuwe delen van reguliere series als Alice 19th, Dragon Ball, Jimmy van Doren, Giacomo C., Titeuf *en* Joe Bar Team, *en uit de collectie* De zwarte loge. *In Frankrijk is overigens in deze overkoepelende reeks een punt gezet achter de series* Tamino *(Maël/Nathal-Gibert) en* Koning van de wereld *(Cébé/François Corteggiani), waarvan in Nederland slechts één deel per serie verscheen.*

niet in de collecties die we tot nu toe voeren. Ik hoop nog een keer een collectie te beginnen waaraan hij wèl mee kan doen.'

Herman betreurt het dat veel striptijdschriften wegvallen. Ook Glénat zette dit jaar een streep door het historisch stripmagazine *Vécu*, dat was afgezakt naar een oplage van 20.000 (in 1985 nog 100.000). Uitgevers ontberen daardoor in zijn ogen een podium om een strip uit te proberen of exclusiviteit bij een striptekenaar te claimen vanwege de mogelijkheid tot voorpublicatie. 'Tegenwoordig draait het om het resultaat per album of reeks', merkt hij. 'Een neveneffect is dat tekenaars veel vaker van uitgeverij switchen, zoals Frank Giroud die bij ons *De tien geboden* publiceerde, maar voor *Quintett* naar Dupuis stapte. Of denk aan Patrick Cothias en André Juillard die bij ons *De 7 levens van de Sperwer* uitbrachten, maar bij Dargaud verder zijn gegaan met *Wuivende Veder*. En neem Bourgeon: met ruzie vertrokken bij Casterman en met zijn *De cyclus van Cyann* onderdak gevonden bij Vents d'Ouest en Glénat Benelux.'

Overstappen wordt niet meer als verraad gezien, zoals in de jaren vijftig André Franquins (tijdelijke) vertrek van Dupuis' weekblad *Robbedoes* naar Lombards *Kuifje*, stelt Herman vast. Het biedt ook voordelen: tekenaars genieten meer vrijheden. Hij wijst op de stripmakers die in 2004 ruzie kregen met de directie van Dupuis en vervolgens bij Glénat in Parijs aanklopten. 'Omdat Dupuis er een punt achter zette, óók met de herdrukken, vloeiden de rechten terug naar de auteurs. Glénat heeft daardoor een aantal reeksen kunnen overnemen, zoals *De Katamarom* (Walt/Gos) en *Jimmy van Doren* (Daniel Desorgher, Stephen Desberg en Benoît Despas).' Met de uitgeverijen Talent en Arboris heeft Glénat Benelux overigens een herenakkoord lopen: men koopt de rechten van vervolgreeksen niet van elkaar weg.

Ondanks de malaise onder striptijdschriften geeft Glénat in Frankrijk het jeugdblad *Tchô!* uit in een oplage van 30.000 exemplaren. Daar bestaat kennelijk nog een markt voor en *Tchô!* is niet de enige. Marktleider is *Mickey* (oplage: 120.000) en verder zijn er nog onder meer *Spirou*, *J'aime la BD!* en *Capsule Cosmique*.

Desondanks rekent de uitgeverij zich niet rijk: alle oplagen lopen langzaam terug, zelfs die van koploper *Mickey*. Het *break-even point* van *Tchô!* ligt op 20.000 exemplaren. Tel daarbij op dat de productie relatief goedkoop is, omdat de voorgepubliceerde verhalen later als album in de jeugdreeks van Glénat uitkomen en je weet dan dat een Nederlandse uitgave niet rendabel te maken is. Herman: 'Wij denken nog na over het uitbrengen van een Nederlandstalig album van *Captain Biceps*, een hele grappige superheldenparodie uit *Tchô!* van Tébo en Zep. Omdat veel teksten in kleur zijn weergegeven, is het een dure productie. Daarom onderzoeken we of we het ook in andere landen kunnen uitbrengen, desnoods met een co-uitgever, om de kosten te drukken.'

rik.sanders@stripschrift.nl

ONDER – **Glénat wikt en weegt nog of het *Captain Biceps* van Tébo (tekeningen) en Zep (scenario) ook in Nederland uitbrengt.**

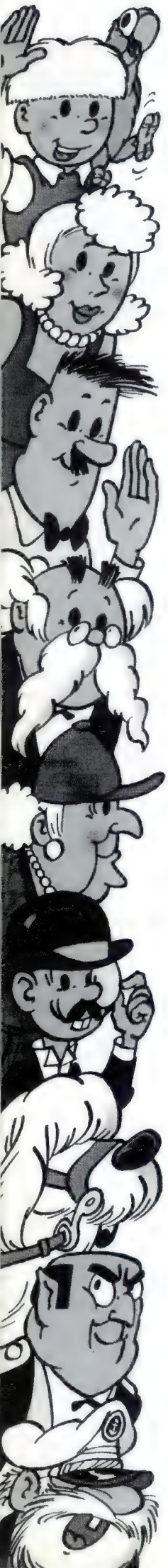

De kinderstrip *Jommeke* van Jef Nys (1927) is een fenomeen: al jarenlang de bestverkochte strip in Vlaanderen. Er worden per album twee keer zo veel exemplaren verkocht als van een nieuwe *Suske en Wiske*. *Jommeke* laat daarbij ook *Kiekeboe*, *Urbanus* en *F.C. De Kampioenen* ver achter zich. In totaal zijn van de 230 titels meer dan 50 miljoen exemplaren verkocht, met tegenwoordig een gemiddelde van 1,2 miljoen per jaar. *Jommeke* is een instantsucces met een erg lange adem. Hij werd op 30 oktober 2005 precies 50 jaar.

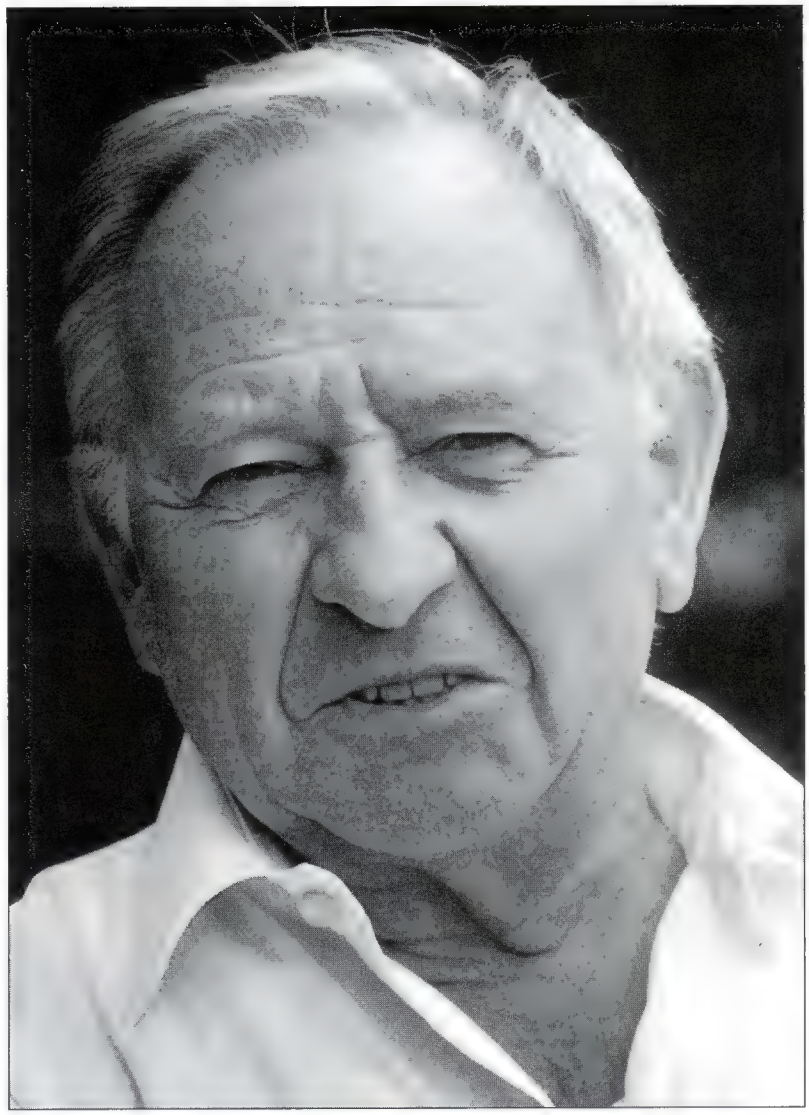

FOTO © GAZET VAN ANTWERPEN/ARLETTE STUBBE

Jef Nys viert vijftigjarig jubileum

'Ik heb de gave van de veeleisendheid'

Jef Nys, de stuwende motor achter het tienjarige jongetje, woont in een brede Antwerpse laan. En hoewel hij wel zo klinkt, een bloedzuivere Antwerpenaar is hij niet.

'Ik ben een mengeling van zeewater en Scheldewater', schetst Jef Nys zichzelf. 'Mijn vader was een Westvlaamse sassenier (sluiswachter Red.) en mijn moeder was een Antwerpse. Mijn grootvader kwam uit Koksijde, een Vlaamse kustgemeente met veel vissers. Hij voer langs Afrika en Zuid-Amerika, maar vestigde zich na een tijdje in een klein vissershuisje in zijn geboorteplaats.'

Dat huisje is ondertussen aangekocht door het gemeentebestuur van de stad Koksijde en is ingericht als vissersmuseum. Hoe het er aan de buitenkant uitziet, is duidelijk te zien in de strip De plank van Jan Haring *(deel 84).*

En om de metafoor door te trekken, vraag ik wie Jommeke tekent... Wie schetst mijn verbazing, als Jef Nys zegt: 'Ik niet. Ik teken al twee jaar niet meer. Ik lever soms nog wel ideeën aan, maar ik heb twee medewerkers die het hele verhaal maken. Ze schetsen, tekenen en inkten. Mijn jongste dochter kleurt in, en ik hou alles in de gaten. Er wordt veel gebeld, en de schetsen worden gefaxt. Ik duid dan specifieke zaken aan, ik corrigeer of keur zelfs af, waarna alles terug gaat.

Dus die twee medewerkers maken een volledig album?

Ja, ze werken het hele album van a tot z uit. Ze schrijven het en tekenen het. Je kunt duidelijk zien wie welk album heeft gemaakt. Maar dat heeft ook te maken met de linkshandigheid van één van de twee. Linkshandigen hebben een andere lijnvoering. Grassprietjes groeien de andere kant op, arceringen lopen anders... Dat hou ik allemaal in het oog. Zij doen nu wat ik vroeger alleen deed...

Voor ieder album krijgen ze een nieuw contract. Ik heb al een heleboel tekenaars en scenaristen gehad...

In het pas verschenen jubileumboek *Ongekend veelzijdig* (door Luc de Ryck, verschenen bij uitgeverij Mezzanine) staat eufemistisch 'Jef Nys heeft de gave van de veeleisendheid'.

Ik heb veel tekenaars opgeleid, maar de meesten geven het op. Er zijn er natuurlijk ook die een tijd zijn gebleven: Leopold Vermeiren, de schrijver van de *Rode ridder*-romans, of Edwin Wouters, die ook zijn eigen scenario's tekende, of Jan Ruysberghe... Het is ook heel moeilijk om in iemand anders zijn tekenpen te kruipen.

Jef Nys is een begenadigd verteller, en dat blijkt niet alleen uit de 'belevenissen' van Jommeke. Het valt niet mee om een chronologie in zijn verhaal te krijgen. Hij vertelt maar door...

Jommeke, de populairste kinderstrip van Vlaanderen

Op zijn zestiende gaat hij lessen volgen aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen. Hij blijkt een natuurtalent, iets wat hij graag beklemtoont: 'Ik was altijd de beste in tekenen. En in het schrijven van opstellen.'
Hij legde een grote belangstelling aan de dag voor anatomie. 'Moet je maar eens op de figuren letten in mijn strips. Alle verhoudingen kloppen. De gewrichten zitten goed. De polsen en de knieën zijn correct. Ik hou niet van die rubberen buisjes die bij voorbeeld bij Suske en Wiske *voor benen moeten doorgaan.'*

Ondeugende blik

Tijdens de oorlog begint Nys – terwijl hij nog op de academie zit – te werken in een tekenfilmstudio, samen met onder andere Bob de Moor. Een Duitse bom maakt letterlijk een einde aan de academie, en met een paar omwegen kan Nys op achttienjarige leeftijd beginnen bij de Vlaamsgezinde en christelijke krant 't Pallieterke. *Daarnaast werkt hij freelance en krijgt hij de kans wat te stoeien met karikaturen, cartoons èn strip-reeksjes. Series zijn na de oorlog een zeldzaamheid. 'Je had vóór de oorlog* Kuifje, *dat na de oorlog verder liep. En Willy Vandersteen werd snel populair. Maar ik had niet echt belangstelling voor andere strips of tekenaars.'*

Geen strips?

Nee, echt niet. Ik had wel eens iets gezien van Hergé of André Franquin, maar ik kon geen enkel album uitlezen. Nu nog steeds niet. Ik heb ooit,

DOOR ARNEL LEFEVERE

heel lang geleden, *De sissende sampan* van *Suske en Wiske* gelezen, en heb het na een paar bladzijden weggelegd. Het boeit me niet. *Asterix*? Ik kan er geen twee bladzijden van lezen.'

Sta me toe, meneer Nys, dat ik daaraan twijfel...

Nee, serieus. Zelfs mijn eigen albums lees ik niet. Ik heb een paar jaar geleden nog eens wat oude *Jommeke*-albums herlezen. En ik kon mijn aandacht er niet bijhouden. Maar ik moet wel zeggen dat ik ze erg goed vind.

De ondeugende blik in zijn ogen ontgaat me niet. 'Ik zie nooit strips', gaat hij onverstoorbaar verder, 'alleen in de krant die ik op zaterdag – gratis – krijg.'
In 1955 verlaat Jef Nys 't Pallieterke *en wordt losse medewerker van* Kerkelijk leven, *een blad dat in volksmond ''t parochieblad' genoemd wordt. Hij krijgt de opdracht om een kinderpagina te maken, en verzint een mannetje van vijf jaar dat hij Jommeke doopt. Het figuurtje slaat aan. Nys wordt vast aangenomen en van* Jommeke *zouden tussen 1955 en 1958 drie albums met gags verschijnen.*
Nys begint voor het tijdschrift 't Kapoentje *ook lange stripverhalen te schrijven, maar tekent die in een realistische stijl. De verhalen zijn veel heldhaftiger dan die van* Jommeke, *maar ook educatiever en vooral stichtend.* De wonderbare jeugd van Pieter Breughel, Pius X, van volksjongen tot paus, Paus Johannes XXIII... *de titels alleen al spreken boekdelen.*
Nys krijgt echter steeds meer meningsverschillen met zijn opdrachtgever en wordt in november 1958 aan de dijk gezet.
Tegelijkertijd kijkt de Vlaamse krant Het Volk *uit naar een tweede tekenaar naast Marc Sleen, die toen al populair was door zijn* Nero*-verhalen. Nys mag naast de striplegende aan de slag, maar moet zijn stripfiguur aanpassen. Jommeke wordt op slag vijf jaar ouder en kan nu blijkbaar opeens op verre avontuurlijke reizen...*
De realistische verhalen blijven verschijnen terwijl het eerste lange Jommeke*-verhaal het levenslicht ziet. Het is vaag gebaseerd op een oud verhaal, maar Nys past wat dingen aan en herwerkt het tot* De jacht op een voetbal. *'Toen dat klaar was, vroegen ze me om nog een lang verhaal, maar ik wist niks meer. Vervolgens ben ik gaan nadenken en heb ik de bijrollen verzonnen. In* De zingende aap *doet de pratende papegaai Flip zijn intrede. En ook*

LINKSONDER - Nys als 20-jarige in 1947.

MIDDENONDER - Ter gelegenheid van het honderdste *Jommeke*-album ontvangt Jef Nys op 7 november 1980 van premier Martens een ereteken.

RECHTSONDER - De Antwerpse achtergrond past hem goed, 1982.

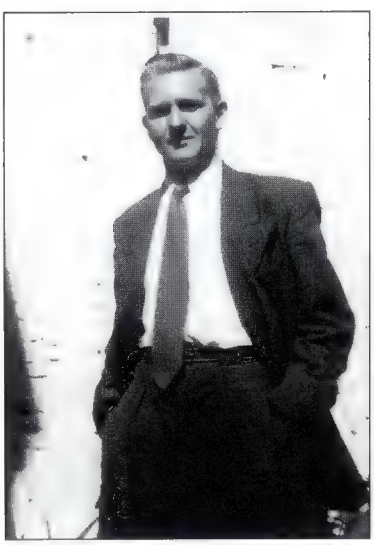

FOTO PRIVÉ-ARCHIEF JEF NYS

FOTO PRIVÉ-ARCHIEF JEF NYS

FOTO PRIVÉ-ARCHIEF JEF NYS

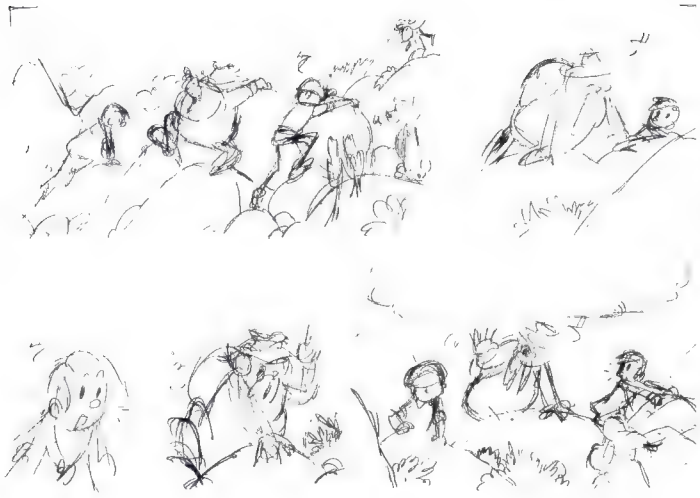

Hoelang zullen we zo nog de bergen moeten op- en afklauteren, professor?
O, zeker nog twee jaar...
Wat, twee jaar?! Dan zijn we al-lang verhongerd of opgegeten!
Ik bedoel, vandaag vinden we misschien de schat al!
En geen schrik om te verhongeren, jongens! We vinden hier genoeg eieren en hagedissen.
Wablief?!...

BOVEN - **Schets met definitieve uitwerking van twee platen uit *De belevenissen van Jommeke 57: Het geheim van Macu Ancapa.***

ONDER - **In 1960 maakte Nys een getekende biografie van de geliefde paus Johannes XXIII.**

Jommekes vriend Filiberke, diens zwarte poedel Pekkie, en de tweelingzusjes Annemieke en Rozemieke.'

Precies dàt album was mijn allereerste strip. Ik weet nog dat ik het een beetje akelig vond. Het ging over een jongetje dat gekidnapt wordt door een circusmedewerker, en pas weer naar huis mag als hij genoeg geld heeft opgebracht. Het jongetje – Jommeke dus – krijgt een haargroeimiddel toegediend waardoor hij op een aap gaat lijken, en hij wordt gedwongen om in het circus te gaan zingen. Eng...
Dat hoor ik vaker. Ook over het scharminkel uit *De koningin van Onderland* met haar grote zwartomrande priemende ogen...

Het credo van uw strips is toch: 'Geen geweld, geen wapens, geen seks, geen drugs'? En toch vinden kinderen dit eng.
Maar er wordt toch niet in geschoten of gevochten? De inhoud, de gedragingen, het woordgebruik... zijn toch op de kinderwereld afgestemd? Klassieke waarden. (Zoals Jef Nys ze in zijn eigen christelijke jeugd heeft ervaren. En ze nog steeds aanhangt. AL)

Financieel fiasco
In album 14 Op heksenjacht *komen kabouters en heksen voor. De hoofdkabouters Langteen en Schommelbuik krijgen prompt een* spin-off. *De heksen duiken jaren later weer op in* Het heksenbal *(deel 168). Jommeke wordt in de jaren '60 erg populair, maar Nys wil meer: hij besluit in 1967 om een film te maken:* De schat van de zeerover. *'Alles zelf gedaan: scenario geschreven, gefilmd, mijn zoon speelde de hoofdrol en mijn hele familie kwam er in opdraven. De film is in zes weken gemaakt, in de schoolvakantie. Ik schreef 's ochtends een paar pagina's en als het 's middags mooi weer was gingen we filmen op de hei.'*

Wie is Jommeke?

Jommeke is in de reeks een kereltje van pakweg tien à elf jaar, en leeft binnen een 'normale' gezinssituatie. Hij woont bij zijn ouders, en vlakbij woont zijn vriend Filiberke. Filiberke heeft een zwarte poedel, Pekkie, en in het tweede album krijgt Jommeke ook ongewild een huisdier, de sprekende papegaai Flip.
De boeven zijn van het domme soort. Anatool is een butler en Kwak en Boemel zijn twee zwervers. Uiteraard zit in deze strip ook ee n professor. De verstrooide Gobelijn vindt van alles uit en zegt soms het tegenovergestelde van wat hij bedoelt. Maar hij is de figuur die vaak met een* deus ex machina *de verhalen tot een goed einde brengt. (De papegaai en de hond zijn trouwens ook erg handig, omdat ze respectievelijk kunnen vliegen, en sporen kunnen volgen.)
Als de situatie daar om vraagt, roepen ze de hulp in van kapitein Jan Haring en zijn schip. De bende van Jommeke wordt nog 'versterkt' door de tweelingzusjes Annemieke en Rozemieke, en hun huisdier, de chimpansee Choco.
De 'belevenissen' gaan van onschuldige huis-, tuin- en keukenverhalen (deel 77,* Peuterweelde*), over exotische avonturen (deel 16,* De gouden jaguar*) tot spionage-opdrachten (deel 27,* Geheime opdracht*), en zelfs tot sprookjesvertellingen (deel 32,* In Pimpeltjesland*).

Paus

In de zestiger jaren ging een delegatie van de christelijke vakbond en de uitgeverij van Jef Nys op audiëntie bij de paus. Terwijl ze in de rij stonden te wachten op een handdruk, zag één van de vakbondsleden dat de paus nogal wat boeken cadeau kreeg, maar ze prompt aan de acolieten gaf die hem flankeerden. Het vakbondslid twijfelde even of hij het meegebrachte stripboek van Jef Nys zou overhandigen of niet. 'Het was toch maar een stripboekske.'
Hij nam een besluit en overhandigde de paus de getekende biografie* Paus Johannes XXIII. *Wat iedereen verwachtte, gebeurde niet. Het boekje werd niet meteen aan één van de boekensteunen gegeven. De paus begon er in te bladeren.
Hij herkende zijn moeder en zijn vader in de tekeningen, en zei luid en duidelijk over een tekening van hemzelf: 'Jaaa... ik weet dat ik niet knap ben.'

ZOALS ZIJN VOORGANGER MAAKT JOHANNES XXIII BIJNA DAGELIJKS EEN WANDELING IN DE TUINEN VAN HET VATICAAN.
TOT LAAT IN DE NACHT BLIJFT DE PAUS AAN HET WERK. DE LAST VAN HET PONTIFICAAT DRUKT ZWAAR OP DE MAN, DIE UITVERKOREN IS OM CHRISTUS' PLAATSVERVANGER TE ZIJN
OP EEN KEER KRIJGT DE PAUS EEN BRIEF VAN EEN JONGETJE
HEILIGE VADER, IK BEN ZIEK EN KAN NIET SPELEN ZOALS DE ANDERE JONGENS. ALS IK GEOPEREERD WORD, KAN IK GENEZEN EN GEZOND WORDEN GELIJK DE ANDERE KINDEREN, MAAR MIJN OUDERS HEBBEN GEEN GELD OM MIJ TE LATEN OPEREREN. HEILIGE VADER, KUNT GIJ MIJ HELPEN?
Stuur aanstonds het nodige geld naar de ouders. Deze kleine moeten we gelukkig maken!
ZO IS JOHANNES XXIII. GOED EN EENVOUDIG. SPOEDIG NOEMT MEN HEM DAN OOK JOHANNES DE GOEDE.
MILD, BEGRIJPEND, VERGEVEND, DIEP MENSELIJK EN VROOM, MAAR TEVENS STANDVASTIG EN BESLIST, ZO LEIDT PAUS JOHANNES XXIII, ALS DE GOEDE HERDER, MET VASTE HAND DE KERK VAN CHRISTUS.

Wie weet hoe ver de professor al zit.
Pedro en ik zullen hem zoeken, Jommeke!
Ja, spoed je, Flip!
Ze hebben daar iets ontdekt.
Snel, Ranka, dat moeten we weten!

Begin jaren '70 vond de directeur van Het Volk *dat aan* Jommeke *meer moest worden verdiend. Hij stelde Jef Nys voor om zelfstandig te worden en een studio op te richten. 'Is die vent zot geworden, was mijn eerste reactie! Hij wou iedere maand een nieuw album. Er werd moeite gedaan om* Jommeke *in Frankrijk en Duitsland, en later ook in Nederland te promoten. Er werden tot twintig titels uitgebracht, tienduizenden albums... Er waren 12.000 verkooppunten. Resultaat: nul! De afdeling* public relations *deugde niet en ze bleven zitten met een financieel gat van – omgerekend – €320.000.'*

U ging naar Dupuis, en ondertussen zit u alweer bij Mezzanine. Opent dat perspectieven?

Ik zie het niet meer gebeuren. Er wordt geen ruchtbaarheid aan gegeven. Ik verschijn niet in kranten. Dupuis doet geen moeite. En Mezzanine behoort ook tot die Franse uitgeversgroep, waarom zouden die iets doen voor een Vlaming?

Waarom zouden ze de populairste kinderstrip van Vlaanderen de nek omdraaien? De reeks doet het fantastisch. Dat is altijd al zo geweest. In het voorjaar van 1965 was Marc Sleen naar de concurrerende krant Het Nieuwsblad *verhuisd, en Nys had het rijk alleen. Het succes van* Jommeke *is vanaf dan niet meer te stuiten: de oplage neemt toe van 350.000 (1965) tot 996.000 exemplaren (1970). In 1971 haalt hij een oplage van 1 miljoen, en dat is in 1979 verdubbeld.*
In 1972 heeft Nys een grote voorsprong op zijn deadline en beslist hij om twee maanden naar Zuid-Amerika te gaan. Die reis resulteert in drie albums: Het geheim van Macu Ancapa *(deel 57),* De strijd om de Incaschat *(deel 58) en* De verborgen tempel *(deel 70).*

Gas terug

De opmars heeft echter ook een minder prettige kant. Door een kwakkelende gezondheid moet Nys in 1978 meerdere maanden zijn drukke bezigheden stilleggen. Omdat hij alles zelf wil doen, kan hij de druk niet meer aan. Het voortdurende werken tegen de tijd, en de bezoeken aan boekenbeurzen, scholen en recepties dwingen hem om opnieuw medewerkers aan te trekken. De inkters beantwoorden echter niet aan zijn strenge eisen en Nys beslist om toch weer alles alleen te doen... 'Ik heb een maand of drie erg hard moeten werken om alles klaar te krijgen. Die hele periode liep ik maar één dag voor op de verschijningsdatum in de krant. En ondertussen moest ik ook nog mensen opleiden.'
Op een krantenadvertentie zijn ooit 360 reacties gekomen, maar er was maar één persoon die het zou uithouden. Hugo de Sterk werkt dertig jaar als Nys' assistent, en gaat in 2002 met pensioen.
'Begin jaren '90 heb ik dit huis gekocht, en wou ik helpen met de verbouwing. Toen heb ik Jan Ruysberghe, een redacteur van de krant, aangenomen. Hij schreef scenario's en tekende ze ook. Hij heeft geloof ik, een dertigtal albums gemaakt.'
Maar ook Nys begint na verloop van tijd te beseffen dat hij gas moet terugnemen en schrijft zijn laatste scenario in 2000: Het raadsel van Kiekebilleke *(deel 208). 'Ja, maar na dit jubileumjaar wil ik toch weer scenario's schrijven. Ik heb al een aantal ideeën. Maar tekenen doe ik niet meer', legt hij zijn nieuwe plannen uit. 'En er komt waarschijnlijk een nieuwe film...'*

Toch weer? Na het geploeter en geïmproviseer van vorige keer?

De eerste film is driehonderd keer vertoond en heeft drie jaar gelopen! Hij werd gedraaid in vakantiecentra, scholen, jeugdhuizen... 30.000 kinderen hebben die film gezien!

En wie maakt de nieuwe film?

Studio 100 heeft mij gebeld. De mannen van *Samson en Gert,* K3 en *Kabouter Plop.* Zijn die eigenlijk goed?

BIJSCHRIFTEN VAN FOTO'S OP PAGINA 26 -
BOVEN - **Jef Nys laat zich veelvuldig zien. Sinds 1959 was hij op meer dan 200 boekenbeurzen.**

MIDDEN - **In 1985 ontvingen Koning Boudewijn en Koningin Fabiola op het Kasteel van Laken tien van de meest vooraanstaande stripmakers van dat moment. Te zien zijn Jean Roba, Morris, Peyo, het koninklijke paar, Marc Sleen, Hec Leemans, Jef Nys, Jean-Pol, Bob de Moor, Benoît Peeters en François Schuiten.**

ONDER - **Op 23 mei 1997 was er de emissie van de Jommeke-postzegel in Charleroi. Ook Koningin Paola was aanwezig om gelijktijdig een Paola-postzegel in ontvangst te nemwen..**

Langteen en Schommelbuik

Na het succes van het Jommekeverhaal* Op heksenjacht *volgt een* spin-off *met de figuren uit het Kabouterbos. In 1963 start Nys met de reeks* Met Langteen en Schommelbuik voorwaarts. *Er zouden tien albums verschijnen.
Nys geeft aan dat die serie in een rijkere en vollere stijl gemaakt moet worden... 'Een beetje zoals Disney', vindt hij. 'Knap en sprookjesachtig getekend, en spontaan opgebouwd.'
Die zwart/wit-albums liepen destijds vrij goed. 'De verhalen zijn parels van vertelkunst. Ze zijn tijdloos en zullen kinderen altijd boeien.'
In 2002 kwamen er ingekleurde heruitgaven, die echter onaangeroerd in de winkels bleven liggen...

Hier weet ik even niet of ik die vraag au serieux moet nemen. Nys gaat verder, zonder een antwoord af te wachten: 'Ze liepen al een aantal maanden met het idee rond, en we hebben dan maar subsidie aangevraagd. Maar 'de politiek' is niet bereid om daarvoor geld neer te tellen. Scenario's naar een bestaand boek, daar willen ze niet aan meewerken. Het moet een nieuw verhaal zijn. Ik wil echter Kinderen Baas *als film, mijn favoriete stripverhaal...'*

Van onderstaande foto's staat de toelichting op de vorige pagina.

FOTO PRIVÉ-ARCHIEF JEF NYS

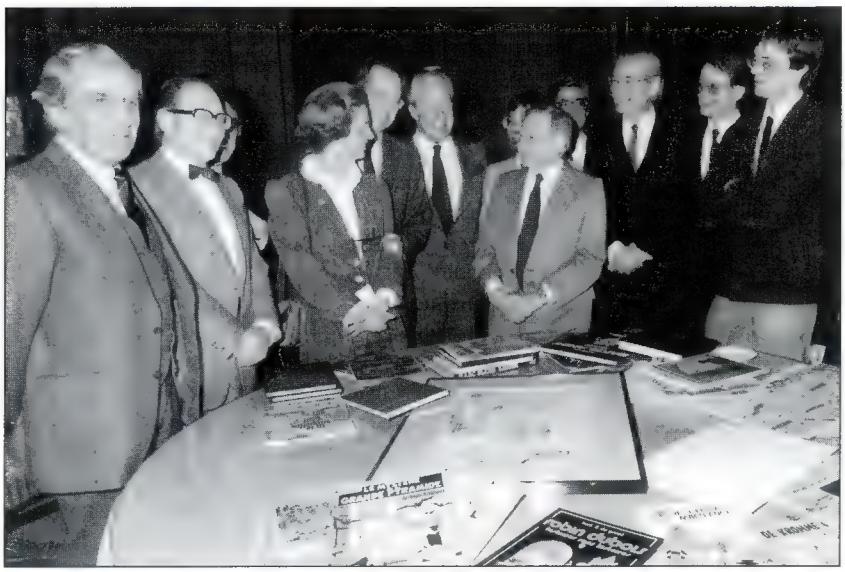

FOTO © BELGA

FOTO © PATRICK DE KUYSSCHER

Kunt u daar iets meer over vertellen. Wie speelt? Wie regisseert? Wie bewerkt de strip?
Bewerken? Een strip is toch het beste storyboard dat er is?

Nys vindt de film een bewijs van erkenning. Daar heeft hij er ondertussen al een heleboel van. Zo citeert hij: 'Het honderdste album (1980), het 200e album met de uitgave van een munt (1998), de ontvangst op het Koninklijk Paleis (1985), het ereburgerschap van de gemeenten Koksijde (1992) en Durbuy (1995).'
De gemeente Beveren-Waas maakt in samenwerking met uitgeverij Het Volk een stenen Jommeke-beeld en zet het op het binnenplein van de bibliotheek. Een paar jaar daarna wordt het vernield. In de jaren '90 financiert Nys zèlf een beeld en schenkt het aan de gemeente Antwerpen. Hij is het echter niet eens met de gemeentecommissie over de plaats waar het beeld moet komen, en besluit om het in de Vlaamse kustgemeente Middelkerke te zetten. In 1998 schenkt Nys een identiek beeld aan de gemeente Temse.
Hij kan zonder twijfel gepassioneerd vertellen, maar waar is de geestelijk vader van Jommeke nu het meest trots op?
'Dat ik met 'onnozele boekskes op gazettepapier', zo veel bereikt heb. Toen ik begon, kon ik niet vermoeden dat dit vijftig jaar zou lopen.'

En wat moet er gebeuren als u er niet meer bent?
Dan blijft *Jommeke* gewoon doorlopen.

Ondanks de strenge kwaliteitsnormen die u nu hanteert?
Mijn vier kinderen erven de auteursrechten. Zij kennen de stijl en de kwaliteitseisen. In mijn testament staat wat mag en wat niet mag. Zolang de Vlaamse jeugd de stripheld nodig blijkt te hebben, zal hij er zijn. En hij zal getekend worden door een aantal medewerkers. Volgens strikte regels.

En die regels verwoordt Nys als volgt: 'Als je werk als kunstenaar op de markt komt, heb je een verantwoordelijkheid te dragen. Want als je schrijft, tekent, filmt – of onder welke vorm dan ook je gedachten verspreidt – moet je er voor zorgen dat je werk zo perfect mogelijk is. En je werk mag niet tegen 'de goede zeden' indruisen; een begrip dat helaas nogal aan het verwateren is...'

arnel.lefevere@stripschrift.nl

Film

Om Jommeke te promoten maakt Nys in 1967 de film* De schat van de zeerover.** ***Nys ontfermt zich over het scenario, de regie, het camerawerk, de montage èn de sonorisatie. Bovendien schrijft hij ook* Het Jommekeslied*; de muziek is van Jean-Paul van Reppelen. Dirk, Nys' toen tienjarige zoon, speelt de hoofdrol. De hele productie wordt gefilmd in zes weken, en in mei 1968 uitgebracht. In 1999 wordt de prent uitgebracht op video. Een dvd-release zit er niet in...

Disney

In 1937 ziet Nys als jongetje van tien jaar Disney's* Sneeuwwitje en de zeven dwergen.** ***Hij is zodanig onder de indruk van de eerste langspeeltekenfilm in kleur, dat hij nog jaren beelden zal natekenen.
In de eerste na-oorlogse jaren wil hij zijn ambitie waarmaken en solliciteert hij bij Disney. Hij schrijft in 1947 een brief naar Walt Disney zelf, en stuurt wat tekeningen mee, inclusief een karikatuur van Disney. Er volgt een antwoord van de adjunct-personeelsdirecteur: het werk van Nys wordt goed bevonden. Hij zal het nog ver brengen. 'Maar in de Disney-studio is geen plaats vrij,' besluit de brief. Jef Nys blijft in Vlaanderen.

[BITS & PIECES → DOLLARIX]

Gouden regel. Ik schrijf niet over auteurs of stripalbums. Dat doen anderen. Ik kijk met verbazing en naar misstanden. Helaas ben ik gedwongen nu toch te combineren. Zelden was er een ernstiger geval van misbruik van de eigen nazaat dan in 'Het geheime wapen' van Asterix. Wat is er aan de hand? Een lid van de Bits-familie had Sinterklaas bereid gevonden voor mij als stripliefhebber een stripalbum van de grote stapel te pakken bij de Bruna of de Ako. De Sint, niet gehinderd door de maatschappelijke verblokkering, was in zijn haast gestuit op de nieuwste Asterix-uitgave. Da's mooi, dacht hij. Papiertje erom en klaar.
De kleine Bits die al snel het album ter lezing had veroverd kwam een half uur later al weer tierend binnen: 'Wat een afzetterij. Dit is geen verhaal. Het gaat nergens over. Ruimtewezens in een Asterix', en kwakte het album op de grond tussen het verfrommelde klaaspapier. Toch zelf ook maar eens gaan lezen. De reeks was voor mij al lang geleden gestopt.
In een krampachtige poging Asterix in de Verenigde Staten te maken is gekozen voor een globaliseringsaanpak die dramatisch is. Om 1500 jaar voor Columbus met een roeibootje naar de VS te gaan, was kennelijk al te dol. Dus wordt de Amerikaanse cultuur, waar de Fransen zo'n hekel aan hebben, via ruimtewezens op de kaart gezet. Kennelijk willen de duizend-in-een-dozijn-marketeers van Uderzo nu de Amerikaanse markt veroveren. De als knipoog naar de French-Fries-haters aan de overzijde van de oceaan bedoelde aanpak is rampzalig. Zonder verhaal kom je namelijk nergens. Uit een gouden bol valt een namaak-Mickey-Mouse. Tegelijk vliegt uit een prehistorisch bedoelde raket een nog net geen 'uch' roepende nep indiaan. En wat eten deze jongens? Hete honden! Zelfs de bij iedere Nederlander bekende hotdog wordt nog als overjarige grap gepresenteerd. Vreselijk.
In een poging leuk te doen wordt Superman als hulpje van Mickey opgevoerd. Sterker: het is een kloon! **Er zijn er namelijk** wel twee van. En zonodig meer. Wat een vondst. Het woord klonen in een dubbele betekenis. Gruwelijk.
Hemelvuur, onzichtbaarmakende truuks en het misbruik van allerlei toverdranken die het unieke van de echte Toverdrank volstrekt verkrachten, maken dit album tot iets droevigs. Een aaneenschakeling van alle clichés uit een dertigtal vorige verhalen zonder een verhaallijn. Met als diepte-punt dat twee keer een kerstmaal wordt aangericht. Want anders kon men niet eens het album vol krijgen. Het gaat helemaal nergens over. Bits jr. heeft volkomen gelijk. Vreselijk gelijk.
En dan het tekenwerk. Het lijkt wel of een stel Amerikanen met grote lege vlakken de productie op het laatste moment compleet heeft moeten maken. Paginagrote raketten. Vliegende Batman-klonen. Een levensgroot opgeblazen Mickey Mouse die als een superdildo boven het dorp zweeft. De globaliserende Amerikaanse kaasgum-smaak druipt er van af. Het zou me zelfs niet verbazen als veel 'echte' Gallische plaatjes in het album uit eerdere versies in de reeks komen. Laat staan dat ik het nog eens over die geglobaliseerde naamgevingen zal hebben. Hoezo: Kakofonix de dorpszanger?
Als er één strip ontdaan is van alle creativiteit en uit handen van zijn auteurs is gerukt dan is het wel Asterix. Welke dwaas plaatst anders een foto voorin van de broer van Uderzo. Alleen een sertimenten oproepende marketeer bedenkt dat. Family-moments doen het goed in de VS. De slijmzin over Walt Disney achterin maakt de waanzin compleet. Zet dat in een autobiografie maar niet hier.
Ook is na lezing volstrekt duidelijk waarom men voorafgaand aan het premièrecircus in Brussel geen enkele informatie aan de pers wilde verstrekken. Er zou geen exemplaar zijn verkocht.
Ik heb het album weer keurig teruggestopt in het Sinterklaaspapier. Vervolgens heb ik hem stevig opgehangen in de kerstboom. Niet om een ander familielid te treiteren door hem cadeau te doen. Maar om er zeker van te zijn dat bij de traditionele kerstboomverbranding in ons dorp het album er nog aan vast zit.

ben.bits@stripschrift.nl

ADVERTENTIE

Sponsor LOTERIJ

STEUN STRIPSCHRIFT EN WIN 1 MILJOEN EURO!

Stichting Uitgeverij Stripstift, de uitgever van *Stripschrift*, een steuntje in de rug geven èn kans maken op 1 miljoen euro? Dat kan bij de Sponsor Loterij! Om de Stichting in topvorm te houden, is geld nodig. Daarom zijn wij ongelooflijk blij met de steun van de Sponsor Loterij.

Ook jij kunt Stripstift direct steunen door mee te spelen in de Sponsor Loterij. En je kunt er ook nog eens elke maand 1 miljoen euro mee winnen!

SPONSOR LOTERIJ: MENSENWERK
Cultuur is een zaak van ons allemaal. Daarom geeft de Sponsor Loterij niet alleen elk jaar miljoenen euro's aan Nederlandse organisaties op het gebied van sport en welzijn, maar ook aan organisaties die cultuur hoog in het vaandel hebben staan. Zo helpt de loterij onder meer Stichting Dunya en de Rotterdamse Kunststichting. En Stichting Uitgeverij Stripstift!
Met steun van de loterij kan Stripstift pareltjes uit de striphistorie in boekvorm uitgeven. Ook kan de Stichting starten met het – naast *Stripschrift* – publiceren van secundaire literatuur over strips en stripauteurs.

ELKE MAAND KANS OP EEN MILJOEN!
Een Sponsorlot kost maar €6,50 per maand. Als je dat wilt, gaat de helft hiervan rechtstreeks naar Stripstift, iedere maand opnieuw. Speel mee, en maak elke week kans op fantastische prijzen! Iedere week zijn er honderdduizenden euro's te winnen. En de laatste week van de maand is er zelfs een hoofdprijs van 1 miljoen!

Ga naar de Arena op onze website *www.stripschrift.nl* en klik op de *banner* in het topic over de Sponsor Loterij; de rest spreekt daarna vanzelf. Als je al loten hebt kun je ze eenvoudig alsnog laten toewijzen aan Stripstift (sponsorcode 300075). Bel daarvoor van 9-13 uur op werkdagen naar 020-6776880.
Je kunt daar ook terecht als je geen internettoegang hebt en je toch wilt aanmelden.

Alvast veel succes met je deelname!

Wat kan een kunstenaar zich nog meer wensen dan een moeilijke jeugd? Rudolf Kahl, tekenaar/schrijver van de onlangs heruitgegeven grafische roman *Herinneringen*, kan er met recht over meepraten. *Herinneringen* blijft een bij vlagen indringend document van het leven van een jongen die opgroeit in het Duitsland aan het eind van en na WO2, waar gebouwen en gevoelens zijn platgegooid.

Opgroeien in verwoest Duitsland

DOOR **RUBEN ACOHEN**

BOVEN – Als zesjarige verkende Kahl op zijn houten step steeds grotere delen van Hamburg. Erkon nog nauwelijks gesproken worden van een stad, na de luchtaanvallen in de zomer van 1943 met de daaropvolgende, door een stevige wind aangewakkerde, vuurstormen.

ONDER, VAN LINKS NAAR RECHTS –

Kahls pleegouders, oom Hermann en tante Frieda.

Pleegmoeder Frieda ontsteekt in de zoveelste razernij en gaat Rudolf met een mattenklopper te lijf.

'Eten mocht ik pas als oom Hermann en tante Frieda klaar waren.'

Tweeëntwintig jaar geleden verscheen de grafische roman *Herinneringen – Mijn jeugd op de puinhopen van het Derde Rijk* van Rudolf Kahl. De verkoop van het boek, dat bekroond werd met de Dick Bos-prijs, liep moeizaam.

'De geschreven tekst was moeilijk te lezen, het stripgenre was in die tijd *not done*, en Kahls gedetailleerde tekenstijl met veel arceringen week af van de norm. Daarnaast is Kahl een Duitser, en het lezerspubliek stond in die tijd niet te popelen om kennis te nemen van de ellendige jeugd van een Duitse jongen die opgroeit in een platgebombardeerd Hamburg', aldus uitgever Ger van Wulften van Xtra.

In de veronderstelling dat de tijd nu wel rijp is, heeft Xtra het boek opnieuw uitgebracht. De handgeschreven tekst is flink geredigeerd en vervangen door drukletters. De layout van de pagina's is veranderd. Bovendien is in het boek een interview opgenomen uit 1980 van Ischa Meijer met de auteur. Beiden zijn in hetzelfde jaar geboren, en vertoefden in de Tweede Wereldoorlog als peuter in Duitsland. Kahl als inwoner van Hamburg, Meijer als gevangene van concentratiekamp Bergen Belsen.

Beider leven is getekend door de oorlog. Ischa Meijer heeft beschreven hoe hij (mede) door de ervaringen van zijn ouders opgroeide in een weinig liefdevolle omgeving. Ook Rudolf Kahl schetst – in woord en gedetailleerd zwart/wit beeld – de nastoot van de oorlog. En ook zijn relaas is indringend.

'Ons huis was het enige in de buurt dat de oorlog betrekkelijk onbeschadigd doorstaan had', lezen we aan het begin van het boek. Een in puin geschoten Hamburg betekent voor een kind echter totaal iets anders dan voor een volwassene: een prachtige speeltuin! En dus zien we de kleine Rudolf met zijn houten step langs de puinhopen van de stad zwerven, om de puinhopen bij hem thuis te ontvluchten. 'Thuis' is een gezin van ongewone samenstelling: Rudolfs vader, een dochter van diens wettige echtgenote die in een gesticht in Berlijn vegeteert, zijn moeder en een vrouwelijke compagnon van zijn vader.

Vader – 'niet eens de man die op zondag het vlees snijdt' – sterft als Rudolf zes jaar oud is. Al gauw blijkt zijn moeder wegens haar drukke werkzaamheden de opvoeding van Rudolf niet aan te kunnen, dus wordt hij naar een internaat gestuurd. Daar heeft hij het zo slecht naar zijn zin dat zijn moeder uiteindelijk besluit hem in een kinderloos pleeggezin te plaatsen, waar hij gedurende zeven jaar tot zijn zeventiende zou blijven. Gebrek aan liefde en begrip van zijn pleegouders, de daarmee samenhangende onzekerheid, het onvermogen contacten te leggen en een negatieve zelfbeeld bepalen zijn moeilijke jeugd. Kahl schetst die met weinig emoties, waarbij de harde, gedetailleerde zwart/wit-tekeningen de kilte onderstrepen.

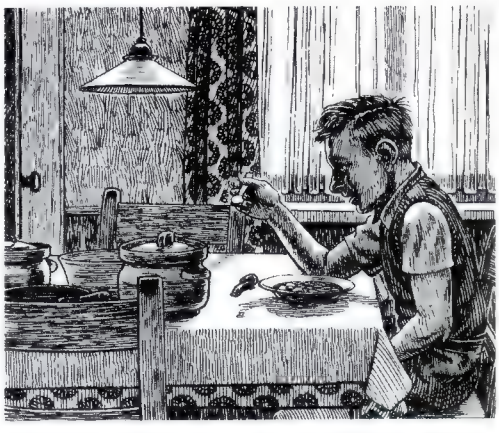

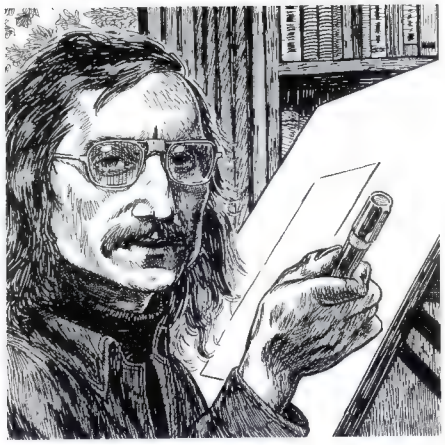

Rudolfs talent wordt geprikkeld tijdens een vakantiekamp, waar hij een jongen ziet tekenen in een gedetailleerde, fotorealistische stijl. Dat wil hij ook en dus begint hij op jonge leeftijd stripverhalen te schrijven en oorlogstaferelen te tekenen.

Na zijn schooltijd in Duitsland volgt hij een opleiding tot technisch tekenaar. Op zeventienjarige leeftijd, Kahl woont dan inmiddels bij zijn moeder in Brazilië, komt hij op aandringen van zijn halfbroer naar Nederland, waar hij zich vestigt. Hij doorloopt de Kunstnijverheidschool (de latere Rietveld Academie) en gaat het reclamevak in.

Naast *Herinneringen* illustreert hij historische boeken, waaronder een boek met uniformen uit de Tweede Wereldoorlog. Met de koppen van de mannen die de uniformen dragen, is men in Duitsland niet erg gelukkig. Het zijn veelal boeventronies. 'Ik heb ze nagetekend van historisch fotomateriaal', vertelt hij. Kahl heeft plannen voor nog een historische grafische roman over de oorlog, en voor een vervolg op *Herinneringen*.

'Ik ben niet mijn opvoeding'

'Van de oorlog zelf weet ik niets, alleen dat ik in een kelder zat. De bombardementen op Hamburg waren al afgelopen. Er was een sfeer van ontevredenheid. Iedereen was sacherijnig, behalve ik. Voor mij was Hamburg geen verwoeste stad. Ik kende niet anders. Op mijn step reed ik door de puinhopen. Daar speelden we nog steeds oorlogje. Je had de goeien, de Tommies (de Engelse bezetter) en de fouten, de Nazi's. We schoten op elkaar met knalkurken. Die pistooltjes werden later uit de handel genomen. Ik ontwikkelde een enorme fascinatie voor wapens. Op de kleuterschool kwamen kleuters met luchtpistolen. Ik probeerde allerlei pistolen uit, combineerde een knalkurk met een muizenval.'

Kahl lichtte zijn fascinatie toe op 8 september in het Parooltheater tijdens een interview met Corrie Verkerk voor een kleine groep belangstellenden, waaronder zijn zoon.

'Thuis en op school werd niet over de oorlog gesproken. Mijn pleegvader sprak er helemaal niet over, mijn pleegmoeder die de bombardementen op Hamburg had meegemaakt, vond ze prachtig om te zien. Het ophalen van joden werd terloops gememoreerd. Tot mijn zeventiende heb ik niets over de concentratiekampen gehoord. De leraren hadden zelf in de oorlog gevochten, en spraken niet over deze zaken. Nu is het in Duitsland gelukkig anders. Toen ik naar Nederland kwam, schrok ik hoe de oorlog van de andere kant werd belicht. Ik volgde de serie van Lou de Jong op tv, kreeg een joodse vriendin, en ontwikkelde in die periode een hekel aan alles wat Duits was.

In 1970 las ik in het blad *Gummi* een artikel over Peter 'Pontiac' Pollmann. Ik heb toen wat werk opgestuurd naar dat blad. 'Denk eens na over een verhaal over het Duitsland van na de oorlog', zei de uitgever van *Gummi*, Ger van Wulften, tegen me.

'Voor *Herinneringen* heb ik mijn jeugd gereconstrueerd. Daarbij moest ik afstand nemen. Ik wilde geen verhaal met tekstballonnetjes maken, en ook niet suggestief te werk gaan, zoals bij voorbeeld Peter van Straaten. Ik wilde niet veel aan de verbeelding overlaten.'

Kahl schetst in strakke lijnen met veel arceringen een harde, gevoelsarme wereld, waarin hij moeizaam contacten legt. Hij spaart zichzelf niet, noemt zich vaak een watje, een nietsnut. Toch is hij geen watje, hij bijt vaak van zich af, met alle daaruit voortvloeiende problemen.

Naast een schets van een naoorlogs Duitsland door de ogen van een jongen, geeft deze grafische biografie op soms fascinerende wijze een indruk van wat de omgeving en de omstandigheden met een mens kunnen doen.

'Waarom herinneren?' luiden de eerste woorden van het boek. 'Terugkijkend op zijn verleden ontdekt de oplettende mens dat zijn leven zich volgens een bepaald patroon ontvouwt. Die wetenschap helpt om er eindelijk vat op te krijgen.' Blijkens de laatste woorden is dat gelukt: 'Terugkijkend op mijn verleden zou ik me kunnen afvragen wat de belangrijkste gebeurtenis in mijn leven was, afgezien van mijn geboorte. Het antwoord staat niet in dit verhaal, want het belangrijkste is: ik ben me ervan bewust geworden dat ik niet mijn verleden of toekomst ben. Ik ben niet mijn opvoeding, niet mijn denken, niet mijn gevoel of het gebrek daaraan. Ik ben.'

ruben.acohen@stripschrift.nl

Een verslag van de avond in het Parooltheater is op *www.parool.nl/parooltheater* te vinden (zoek naar 'Oorlogje spelen tussen de ruïnes'). Het gesprek is via *www.parool.nl/radio/audio/090905-herinneringen.html* ook nog te beluisteren.

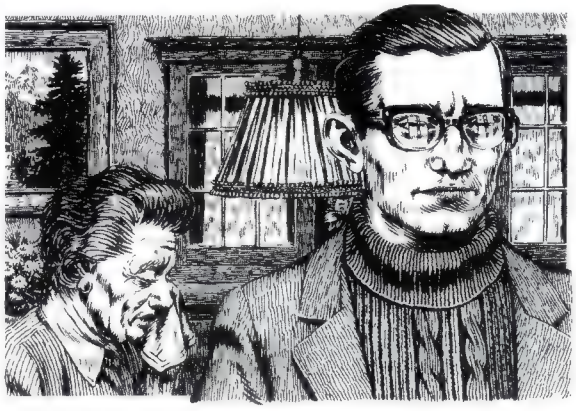

LINKS - Kahl sluit zijn herinneringen af op de dag waarop zijn moeder overlijdt. Hij is dan achttien en besluit naar Nederland te gaan.

LINKSBOVEN - 'Waarom herinneren?' is de eerste vraag die Kahl stelt in het boek.

BOVEN - Kahls dagdromen werden bepaald door de films die hij zag en die zijn idee van romantiek en seks geheel vormden.

Herinneringen – Mijn jeugd op de puinhopen van het Derde Rijk

Kahl
Xtra 2005
ISBN 90-77766-06-5
Prijs €22
192 pagina's
zwart/wit (sk)

CARTOONS MET CABARETHUMOR

Dagelijks becommentarieert **Djanko** het actuele nieuws in *Algemeen Dagblad*. Hij heeft de kwaliteit om bij een alledaagse en vaak serieuze situatie een humoristische en spitsvondige insteek te kiezen. Van subliem geperfectioneerde tekeningen moet Djanko, pseudoniem van **Herman Jan Couwenberg**, het niet hebben. Zijn personages zijn stereotiep en lijken, met hun grote bolle Simpsons-ogen, allemaal op elkaar. Gelukkig steekt hij alle energie in de grap die er met één cartoon uit moet komen. Het verbaast dan ook niet dat hij behalve cabaretliefhebber ook schrijver in dit genre is geweest.

STILLE TOCHTEN INSPIREREN
WAAROM ZEG JE NIKS TERUG ALS IK TEGEN JE PRAAT?
O, IK BEN NIET ZOMAAR STIL - IK VOER ACTIE TEGEN ZINLOOS GEPRAAT
djanko

De bundel bevat een selectie van zijn werk dat vooral in *Rotterdams Dagblad* is verschenen, maar ook in *Zone 5300*, *VPRO-gids* en *FNV-Magazine*. Om een indruk te geven van het niveau van de cartoons: spartelende man in het water vlak bij een bordje met het opschrift 'Verboden te zwemmen' roept: 'Help, ik kan niet zwemmen!'. Politieagent aan de kant: 'U boft, dat scheelt u een bekeuring.' Ach, je moet ze zien. TdK

Zinloos geluk

Djanko
Harmonie 2005
ISBN 90-6169-760-3
Prijs €8.90
112 pagina's
zwart/wit (sk)

Liefde overwint vervloeking

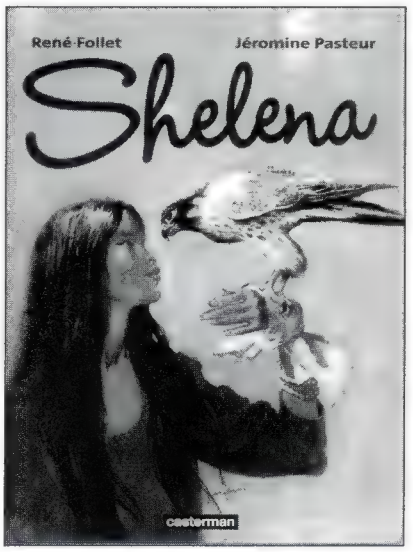

Als José Chamblin in 1873 het ouderlijk huis in Haïti verlaat om met de boot naar Brazilië te vertrekken wordt hij vervloekt door zijn vader. Zijn enige bezit is een bosje rode pepers, hem toegestopt door de trouwe bediende Margarita. In de haven van Colon verandert José van gedachten en hij besluit mee te werken aan een groot, maar uiterst moeizaam avontuur: het graven van het Panamakanaal.

Dan wordt een medearbeider met de naam President onterecht beschuldigd van het leiden van een opstand en geëxecuteerd. José helpt de familie van president die zich onder meer in leven houdt met het verbouwen van de rode pepers en hij trouwt uiteindelijk met Rose, de dochter van President.

Als in 1914 na veel moeilijkheden het Panama-kanaal wordt geopend, gaat José met zijn oudste zoon Manuel naar Panama City om met het gespaarde geld een stuk land te kopen. Voordat hij dit plan kan realiseren wordt hij beroofd en vermoord.

Rose besluit dan met de rest van het gezin te vluchten en zij vestigen zich in de wildernis waar zij het dorp José Pobre stichten. Na een aantal gelukkige jaren, waarbij de familie zich uitbreidt met 27 kleinkinderen, wordt Manuel tijdens het vissen verrast door noodweer en hij verdrinkt.

Rose, oftewel grootmoeder Abuela, denkt dat de vervloeking nooit zal eindigen...

De inmiddels 74-jarige maestro **René Follet** laat met de prachtige verbeelding van het boeiende en romantische familiedrama van de ontdekkingsreizigster **Jéromine Pasteur** zien dat hij in zijn schilderachtige stijl nog steeds onovertroffen is. DR

Shelena

Follet & Pasteur
Casterman 2005
ISBN 90-303-8386-0
Prijs €13,50
64 pagina's
kleur (hk)

Een jonge vrouw, een panter en de toekomst van een verscheurd land

Paradise 1: Het onweerseizoen

Bingono & Sokal
Casterman 2005
ISBN 90-303-7810-7
Prijs €5,95
48 pagina's
kleur (sk)

Varend op een zwaarbewapend schip moet koning Rodon machteloos toezien hoe zijn corrupte regime wordt ondermijnd door rebellen die vanuit het noorden zijn koninkrijk Mauranië veroveren. Zijn enige hoop is de terugkeer, na tien jaar, van zijn dochter Malkia. Door haar in te zetten hoopt hij dat het volk zich massaal achter haar schaart en zich afkeert van de rebellenleider kolonel Siri. Maar zover komt het niet, want het vliegtuig waarmee Malkia terugreist uit Genève wordt boven Mauranië neergeschoten.

Malkia overleeft, maar lijdt aan geheugenverlies. Zij wordt opgevangen in de harem van een lokale prins (alles in het nette) en weet niet beter of zij heet Ann Smith, de naam in haar paspoort. Ann Smith blijkt ook de naam van een Engelse docente die lang geleden – in 1885 – het boek 'The Lost Paradise Of Maurania' schreef.

Ann/Malkia raakt in de ban van een gekooid luipaard aan het hof van de prins. Het enigmatische beest roept vage herinneringen bij haar op. Zij spreekt met de prins af het beest terug te brengen naar zijn geboortestreek voordat zij terugkeert naar Genève... Wordt vervolgd.

Afgaand op het eerste deel lijkt zich in de nieuwe serie *Paradise* een intrigerende geschiedenis te ontwikkelen over een mooie, jonge vrouw met geheugenverlies, een getraumatiseerde panter en de toekomst van een ontwikkelingsland met een oude cultuur. De verhaallijnen ontwikkelen zich in een rustig, evenwichtig tempo. De pagina-indeling laat een prettig en afwisselend ritme zien en de voornamelijk realistische tekeningen van *Brice Bingono* zijn fraai sfeervol ingekleurd.

Volgens uitgever Casterman is de nieuwe serie geïnspireerd door de wereld van de videogames. Dat valt in het eerste deel nog niet erg op, of het zouden de twee vogels op de omslag van het boek moeten zijn, die veel lijken op hun soortgenoten in *Amerzone*, een avonturengame voor de computer, ontworpen door: **Benoît Sokal**. DR

De lezer aan zet in asieldebat

Toen het land verdronk!

Milton
Arboris 2005
ISBN 90-343-0307-1
Prijs €6,50
48 pagina's
kleur (sk)

'Een verhaal waarvan je zelf het verloop kunt bepalen!', aldus een tekst op het omslag van het album. **Freddy Milton** zorgt voor een curieus boek over een serieus onderwerp. Serieus omdat het verhaal gaat over het ook in Nederland zo bekende asielbeleid en vluchtelingenprobleem.

Karel Kwak, een eenvoudige witte eend, moet noodgedwongen zijn land verlaten. De poolkappen smelten als gevolg van het te grote gat in de ozonlaag waardoor zijn landje volledig onder water komt te staan. Op basis van dit gebeuren kan de lezer op veel pagina's een keuze maken hoe het Karel vergaat. Hij kan succesvol asiel aanvragen inclusief baan en (zwarte) vrouw, illegaal in het land van de zwarte spechten verblijven, het criminele pad opgaan, breken met al zijn tradities en familie of achterblijven op een geselecteerd eilandje dan wel letterlijk gedumpt worden in het ondergelopen land van herkomst. Alle problemen van vluchtelingen en asielzoekers komen hiermee zo'n beetje voorbij.

Curieus is *Toen het land verdronk!* om twee redenen. Enerzijds omdat Milton kiest voor een blanke eend die zich overeind moet houden in een land van zwarte spechten. Hiermee creëert Milton bewust voor een omgekeerde zij het voor het overige identieke wereld. Karel en zijn landgenoten worden 'miskleur' genoemd, in kampen gestopt, tegengewerkt en gediscrimineerd of misbruikt als het de zwarte machthebbers uitkomt en moeten inburgerings- en taalcursussen volgen om kans op een verblijfsvergunning te krijgen. Curieus anderzijds vanwege het keuzeconcept. De pagina's kennen drie verschillende vervolgen: of je kunt voor twee verschillende vervolgversies kiezen waarmee je het verloop van het verhaal bepaalt (dit komt 22 keer voor), of je moet naar een standaard vervolgpagina (5 keer), of het verhaal eindigt met een slotzin (19 keer). Voordat je alle varianten hebt doorlopen ben je wel even bezig, zeker omdat het ook nog voorkomt dat je via twee verschillende scenario's terecht komt op eenzelfde pagina.

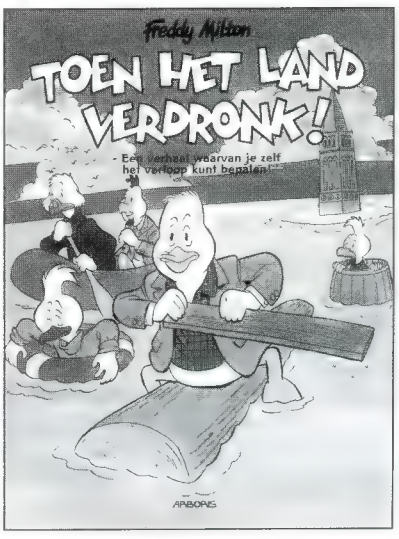

Milton heeft wel wat compromissen moeten doen aan de logische opeenvolging van plaatjes en doet daarmee soms een beroep op het verbeeldings- en invullingsvermogen van de lezer. De langste variant, zonder dubbelingen, die ik heb kunnen ontdekken, bedraagt veertien pagina's. De slotzinpagina's zijn scenariotechnisch niet de sterkste. Hoewel je natuurlijk niet eindeloos kunt blijven kiezen, was hier meer uit te halen geweest. Als voorbeeld en om Milton maar eens te citeren: 'Tsja, aan alles komt een eind...' TdK

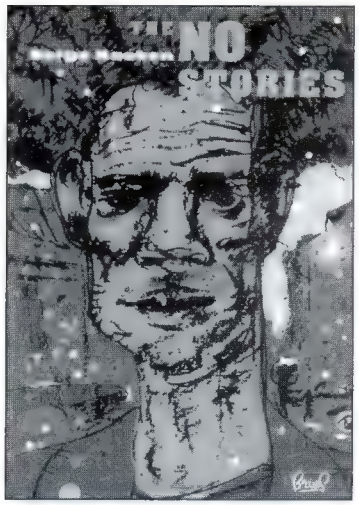

Grotestadservaringen tot kern teruggebracht

Serge Baeken is graficus, beeldhouwer en muzikant. Met *The No Stories* debuteert hij als striptekenaar. Hij tekende het boek tijdens de maand september in 2004 in de etalage van de Antwerpse stripwinkel Mekanik.
The No Stories is een Engelstalig album (met enkele, vertaalde, Spaanse teksten) in zwart/wit dat bestaat uit tien korte scènes die naar elkaar verwijzen en die met elkaar verweven zijn.
De op het eerste gezicht tamelijk grove tekeningen - die soms doen denken aan Jacques Tardi en José Muñoz - en de 'uitgeklede' teksten blijken van een bedrieglijke eenvoud. Bij het zorgvuldig lezen en kijken van de autobiografische ervaringen – de kunstenaar voert zichzelf duidelijk op in het verhaal – blijkt dat Baeken met een ongelooflijke trefzekerheid, maar eveneens met een liefdevolle compassie ervaringen in de 'grote stad' neerzet. Ervaringen die de lezer ook herkent omdat Baeken met zijn tekenstijl, zijn woordkeus en zijn beeldritme gebeurtenissen tot de kern weet terug te brengen. In *The No Stories* komen nogal wat negatieve aspecten aan bod: armoede, vervreemding, agressie, verslaving, wezenloos geweld en onverdraagzaamheid. Daarnaast plaatst Baeken bijna terloops alledaagse beelden, zoals het inrichten van een etalage, het schoonmaken van een stoep, een glimlach van een vrouw, sneeuwballen gooien, het plezier van wonen en werken in een grote stad en het genieten van het uitzicht op de straat. Uiteindelijk ontstaat zo een genuanceerd beeld van een stad, met zijn ellende, zeker, maar toch ook met de vitaliteit en de levendigheid die het leven aldaar kenmerkt.
Zo lijkt de titel *The No Stories*, die in eerste instantie negatieve connotaties oproept – *No phone, No kissing* – bij nader inzien te verwijzen naar het Japanse No-theater, waar uiteindelijk ook wordt gezocht naar een sublieme eenheid van tekst, muziek, dans en gebarenspel. DR

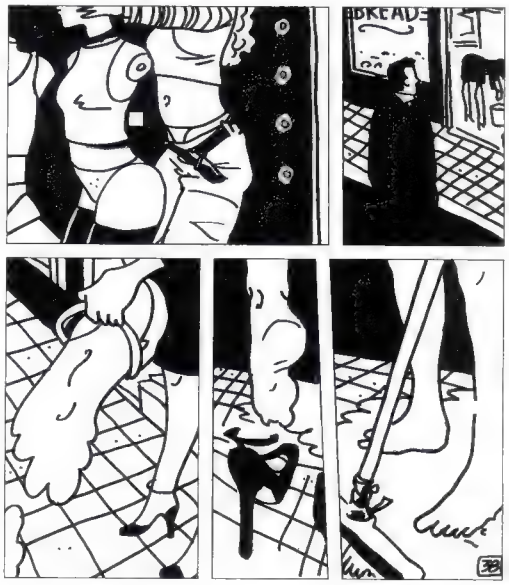

The No Stories

Baeken
Bries 2005
ISBN 90-76708-32-4
Prijs € 14,50
48 pagina's
zwart/wit (sk)

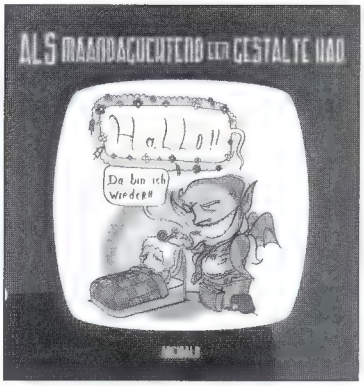

Als maandagochtend een gestalte had

Argibald
Bee Dee 2005
ISBN 90-77331-25-5
Prijs €9,95
96 pagina's
zwart/wit (sk)

Toe aan een publieksblad

De Haarlemse uitgeverij Bee Dee is gestart met een veelbelovende cartoonreeks. De eerste twee delen zijn van **Argibald** en Farida Laan. Argibald debuteert met *Als maandagochtend een gestalte had*, een bundel weerbarstige cartoons. Zijn humor hangt ergens tussen de absurd-droge gedachtekronkels à la Matthias Giesen en de gruwelijker absurditeiten in de lijn van Kamagurka. Sterke grappen over de dyslectische handlezeres, de literaire macho (valt een café binnen en roept: 'valt hier nog wat te... lezen'!) en de penofiel worden afgewisseld met humoristisch geweld rond kettingzagen, forse erecties en ernstige ziekten. De opzettelijk gekozen lelijke tekenstijl vergroot het vervreemdingseffect. Mensen kijken vaak droevig dan wel staren wezenloos voor zich uit, of vervormen in merkwaardige gedrochten.
De Utrechtse (strip)tekenaar en animatiefilmer Argibald publiceert vooralsnog vooral op internet (*www.stripster.nl*, *3voor12.nl*, editie Utrecht en zijn eigen website *www.argibald.nl*) en in het Utrechtse stripblad *De inktpot*. Het wordt tijd dat een groter publieksblad of krant hem oppikt. Wat dat betreft komt de timing van Bee Dee prima uit. Een aanwinst! RS

[EN VERDER]

Blacksad 3: Rode ziel (Guarnido/Díaz Canales, Dargaud). Een wederom schitterend verhaal van Díaz Canales over grote politieke belangen en de macht van geld. Guarnido tekent daarbij de meest menselijke dieren sinds Disney. TdK

Het boek der onsterfelijken 2: De wegbereider (Juret/Ploy, Dupuis). Hoog gehalte overdrachtelijk gebazel in een irrealistische wereld vol goden, vreemde wezens en wijze mannen. Slechts interessant voor de intimi. TdK

Boot & Van Dijk 3: Morris (Sparreboom, Fortmedia). Van Dijk raakt op weg naar de dierentuin zijn neefje kwijt. Hoewel het verhaal niet onaardig is, is de ontknoping wat flauw. Het allerlaatste plaatje is een echt *GTST*-einde (Oh jee, hoe zou dit aflopen?). TdK

Boot & Van Dijk 4: Beachy Head (Sparreboom, Fortmedia). Het allereerste plaatje is een echt *GTST*-begin (er blijkt niets aan de hand). Het verhaal zelf speelt zich af in Engeland en ontwikkelt zich tot een *whodunnit*, maar dan met het nodige gooi- en smijtwerk. TdK

Braakland (Baudoin, Sherpa/Oog & Blik). Autobiografische herinneringen aan vrouwen – exen, minnaressen, vriendinnen en dochter – worden door de Baudoin in beeld gebracht met zware en lichte penseelstreken, afgewisseld met contourachtige tekeningen en schetsmatige impressies. Een boek met een zeer persoonlijke stijl en ritme, waarbij de tekst laveert tussen literatuur en pathetische clichés. DR

Burengerucht (Zak, Harmonie/Houtekiet). Cartoonist Zak, alias Jacques Moeraert, weet wel raad met de multiculturele samenleving. Zijn snedige, cynische grappen staan in *De Morgen*, *De*

Jeugddroom herleefd

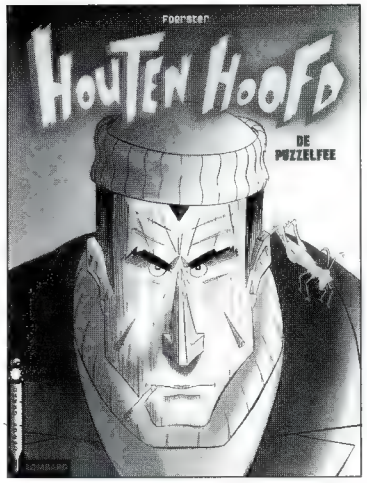

Houten hoofd 1: De puzzelfee

Foerster
Lombard 2005
ISBN 90-5581-584-5
Prijs €5,25
48 pagina's
kleur (sk)

Houten hoofd is een mengelmoes van en een parodie op verschillende sprookjes, sages, mythen en films. Auteur **Philippe Foerster** voert stoere zeebonk Woody Woodstock op als een uit de kluiten gewassen Pinokkio. Met een vader genaamd Gepetto en een neus die groeit als hij liegt, is die conclusie snel te trekken. Woodstock, vergezeld van een geweten in de vorm van een krekel (Japie?), wordt ingehuurd door Lord Darling en een club blinde miljonairs (dader: het Zandmannetje) om vreemde wezens, die zij steevast Cryptozoïden noemen, te bestrijden. Het gaat om een bos bomen dat tot leven komt (*Lord of the Rings*). Eenmaal ter plaatse moet hij het opnemen tegen Jozef Frankenstein, nakomeling vàn. Tot overmaat van ramp blijken Frankenstein en Gepetto ook nog eens dezelfde persoon te zijn. Dit alles is illustratief voor de bizarre wendingen die het verhaal regelmatig neemt. Hoewel niet echt storend, zorgt het wel voor een wat gekunsteld scenario. Leuk zijn de verwijzingen naar de films *The Exorcist* en *The Texas Chainsaw Massacre*. Verder zijn er knipoogjes naar *Star Wars*, de gemene zwarte Smurfen van Peyo (NAF NAF in plaats van GNAP GNAP) en is er zelfs een klassieke bijbelse verwijzing – 'Vader! Ze weten niet wat ze doen!' – opgenomen. Foerster tekende al in 1983 een deel in de *Buldog-reeks* getiteld *Pinocchio*. Ook daar is de houten marionet een breedgeschouderde kerel die verdacht veel overeenkomsten in uiterlijk en gedrag vertoont met 'houten hoofd'. Het lijkt er op dat hij besloten heeft een jeugdzonde nieuw leven in te blazen. Het is echter maar zeer de vraag of de houten Klaas dit keer een langer leven is beschoren. TdK

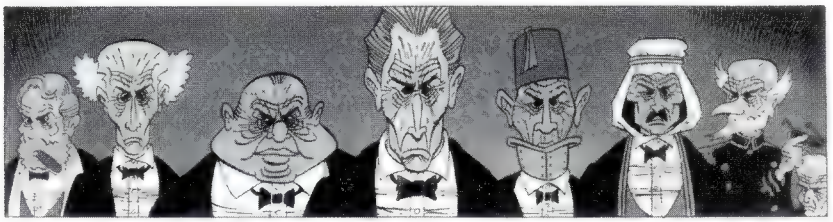

Hoog Anton Pieck-gehalte

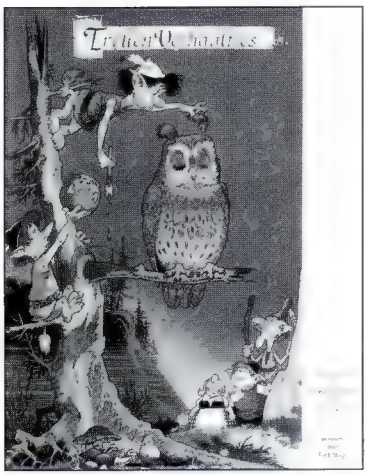

Trollenverhaaltjes

Wijn & Hoekstra & Klein
Keij-Position 2005
ISBN geen
Prijs €39,90 (hk)
€19,90
48 pagina's
zwart/wit (hk+sk)

Piet Wijn heeft eeuwigheidswaarde. Zowel de jonge lezer als de oude verzamelaar houdt van zijn werk. Zoals recent in het Nederlands Stripmuseum te Groningen tijdens een tweedelige tentoonstelling nog te zien was, zijn zijn tekeningen van het gehalte Anton Pieck en Rien Poortvliet: betoverend en hartverwarmend. Dit geldt evenzeer voor de trollenverhalen die Wijn begin jaren '80 tekende. Eerst voor *Okki & Jippo vakantieboek*, geschreven door **Hans Hoekstra** en later op tekst van **Patty Klein** in tijdschrift *Jippo* dat onlangs opnieuw leven is ingeblazen. Voor het eerst zijn nu alle 21 gemaakte verhaaltjes gebundeld.

Trollenverhaaltjes is geen stripboek, het zijn korte kinderverhaaltjes waarin het ontstaan of bestaan van dingen wordt uitgelegd. Dit alles volgens de wetten en fabels van de trollen. Zo leren we waarom de slak zijn huisje op de rug draagt (hij was zo langzaam dat hij altijd te laat thuiskwam) of waarom we vallende sterren zien (het zijn eigenlijk glimwurmpjes die wolken eten en soms over de rand vallen). De een- of twee-pagina-tekstjes zijn door Wijn van illustraties voorzien die qua vorm dicht bij zijn geliefde *Douwe Dabbert*-dierenwereld blijven. Verreweg de meeste kopers zullen dit album vanwege de verzamelwaarde of als pure Wijn-adept aanschaffen. Het album bestaat in versies met harde kaft (met stofomslag) en slappe kaft met een totale oplage van 515 exemplaren. Met zoveel liefhebbers van Wijns werk betekent het haasten voor een exemplaar. TdK

Volkskrant en *De Groene Amsterdammer*. RS

Capricornus 10: De Chinezen (Andreas, Lombard). Heftige aflevering in Nergenshuizen waar de spanning tussen buren oploopt. Capricornus raakt als toevallige voorbijganger – al weet je dat bij Andreas nooit – steeds dieper betrokken bij de op handen zijnde climax. RS

Carla - Alle verhalen (Baudoin/Lob, Sherpa/Oog & Blik). Carla is een in zwart leer gekleede, raadselachtige vrouw die 's nachts in haar taxi excentrieke types vervoert. Korte vervreemdende verhalen met een dramatische afloop, expressionistisch gepenseeld met veel zwarte vlakken en soms elegante lijnen, bieden een weinig opwekkend beeld van de grootstedelijke samenleving en de mens in het algemeen. DR

De comeback van De Fret 2: A Twist Of Fame (Schotanus/Wesselink, Silvester). Sluitstuk van een muzieksoap over de comeback van rock 'n' roller De Fret. Verfrissende strip, alleen het tweede deel heeft wel te lijden onder een teveel aan bijfiguren. RS

Coraly Valley 3: Coda (Lenaerts/Taymans, Casterman). Coraly Valley, de kroegpianiste, volgt haar geliefde tot aan Kongo waar ze op dramatische wijze scheiden. Zonder de eerste twee delen te kennen, is deze strip lastig te volgen. De tekeningen, en dan vooral de koppen, blijven ronduit lelijk. TdK

Cordelia 6: Cordelia haar goesting (Ilah, Oogachtend/Van Halewyck/Harmonie). Ilah tekent haar dagelijkse overdenkingen, gemoedstoestanden en liefdesleven afwisselend in pagina's kleur en zwart-wit. Soms grappig, soms ontwapenend, al is het verrassende eraf. TdK

[DE BOVENTOON]

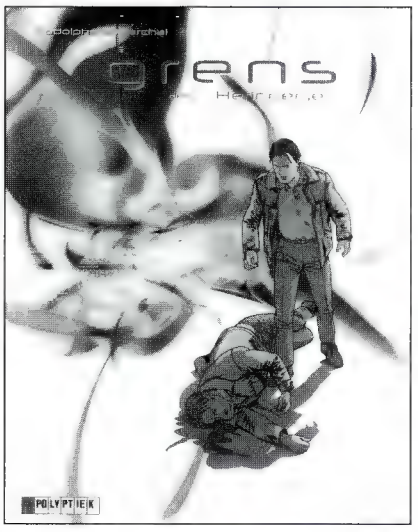

Grens 1: Herinner je

Rodolphe & Marchal
Lombard 2005
ISBN 90-5581-587-X
Prijs €7,50
48 pagina's
kleur (sk)

Op zich is er niets mis met het kopiëren van een idee, stijl of scenario, al valt de *copy cat* vaak tegen. Trendsetter *XIII* – man-zonder-geheugen-op-zoek-naar-identiteit – is bij voorbeeld meerdere keren nageaapt. Scenarist Rodolphe deed dit recentelijk in het matige tweeluik *Mister George* (Lombard) en probeert het in de herkansing met de reeks *Grens*. Ditmaal in samenwerking met de Franse tekenaar **Bertrand Marchal** (in Nederland hooguit bekend als decortekenaar voor de reeks *Charly*).
Yves Fréhel wordt door een groepje wetenschappers, aanvankelijk zonder dat hij dit zelf in de gaten heeft, geplaatst in een niet bestaande omgeving. Er gebeuren allerlei zaken waar hij behoorlijk van in de war raakt. Als hij daarbij ook nog eens post en andere signalen ontvangt die slechts de woorden 'herinner je' bevatten, wordt het hem duidelijk dat zijn wereld niet de echte is. Dit deel, het eerste in een reeks van vier, maakt voldoende nieuwsgierig om uit te kijken naar het vervolg. Maar getemperd enthousiasme is op zijn plaats. TdK

Amusant doch niet briljant

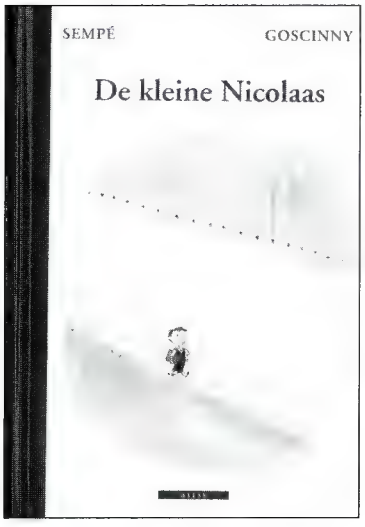

De kleine Nicolaas

Sempé & Goscinny
Atlas 2005
ISBN 90-450-1243-X
Prijs €15
160 pagina's
zwart/wit (hk)

In de boekenafdeling van menig kringloopwinkel wemelt het van verouderde pockets met cursiefjes en andere korte stukjes. In de jaren vijftig en zestig van de 20e eeuw, toen de gemiddelde krantenomvang aanzienlijk groter was dan een *Metro* of *Spits*, moesten de dagbladkolommen immers telkens worden gevuld, en niet alleen met nieuwsberichten of stripstroken. De verstrooiende stukjes die daartoe werden vervaardigd voor dag- en weekbladen verschenen na die zo vergankelijke publicatie vaak al snel in bundelingen. Hun populariteit was veelal van korte duur – hetgeen de overvolle planken in de kringloopwinkels verklaart – en de namen van de auteurs zijn nauwelijks meer bekend. Slechts een enkeling, zoals Simon Carmiggelt, weet zich postuum nog enigszins aan dat lot te onttrekken.
Het heeft uitgeverij Atlas er niet van weerhouden de Nederlandstalige lezersmarkt te verblijden met enkele vertaalde avonturen van *De kleine Nicolaas*, veertig jaar oude cursiefjes over een onschuldige kindertijd. De verwachting dat die uitgave levensvatbaar is, zal ongetwijfeld mede-ingegeven zijn door de klinkende namen van de makers: karikaturist **Jean-Jacques Sempé** en scenarist **René Goscinny**.
De korte verhalen verschenen oorspronkelijk vanaf 1959 als *Le Petit Nicolas* in het Franse dagblad *Sud-Ouest*, zoals Sempé ook aangeeft in het voorwoord, en werden later in vijf delen gebundeld. Die vertolking bouwde voort op losse cartoons over een jochie, genaamd Nicolas, die Sempé vervaardigde voor een Belgisch blad. Dat had in 1955 overigens ook al geleid tot een kortstondige stripversie in het Dupuis-tijdschrift *Le Moustique* met een scenario van Goscinny, al laat Sempé dat nu onvermeld.
De verzorgd uitgegeven verhalen ontlokken de lezer voortdurend een glimlach. Goscinny beschrijft met een vaardige pen en een goed ontwikkeld inlevingsvermogen bijna alledaagse belevenissen op een jongensschool. Een moedeloze lerares en een strenge directeur trachten daar, veelal tevergeefs, het leven van Nicolaas en zijn klasgenoten met al hun kinderlijke naïviteit in goede banen te leiden. De ingehouden toon, en de geslaagde illustraties, maken het tot een geslaagd geheel. Niettemin ademt het boek vooral een sfeer van voorbije tijden, amusant maar niet briljant. Of dat voldoende is om de eigentijdse *Asterix*-liefhebbers tevreden te stellen, is de vraag. KR

[EN VERDER]

Djinn 5: Afrika (Miralles/Dufaux, Dargaud). Het mysterieuze donkere Afrika lonkt voor Jade en Lord en Lady Nelson. Strip met kolonialistische trekken en soft-erotische sferen. RS

Donald Duck: Scheurkalender 2006 (Disney, Sanoma). Voor elke dag van het jaar 2006 een gag-strip van vier of vijf plaatjes van Donald en zijn neefjes uit het grote Disney-archief. Als bonus dagelijks één of meer nogal afgesleten moppen. Ober: 'Hoe vond u uw biefstuk?' Gast: 'Bij toeval, onder een aardappel'. DR

Doodsbang 5: Verboden experimenten (Mauricet/Vanholme, Casterman). De reeks sluit perfect aan bij het populaire leesboeken-griezelgenre van Paul van Loon. Een spannend jongensverhaal over het illegaal creëren van nieuw leven. Een voorspelbaar doch zeer aangenaam stripboek. TdK

Collectie Fenix 31: De avonturen van Nonkel Zigomar, Snoe en Snolleke: De witte Maw-Maw (De Moor, Brabant Strip). Via een schipbreuk aan de Belgische kust raakt nonkel Zigomar met zijn neefjes Snoe en Snolleke betrokken bij een rondreizend circus. Als clown reist hij met het circus naar Congo waar hij een vernietigingswapen onschadelijk maakt en *en passant* een stammenoorlog beëindigt. Gedateerd verhaal uit 1953 ten behoeve van liefhebbers voor het eerst in albumvorm uitgegeven. DR

Onzin, kolder en lullificaties

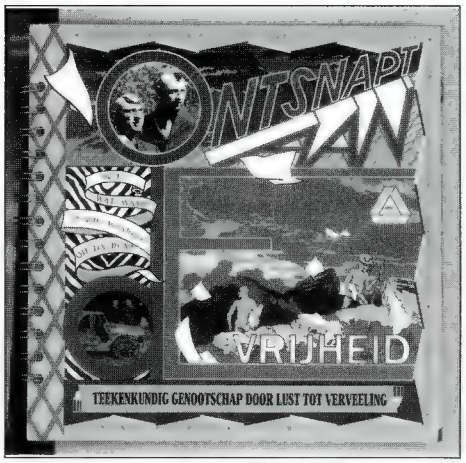

Ontsnapt aan de vrijheid is de titel van een onconventioneel boek, bij elkaar gehouden door een ringband, met daarin het werk van het Teekenkundig Genootschap Door Lust Tot Verveeling. Het genootschap bestaat uit de kunstenaars Ivo van Leeuwen en S. Lloyd Trumpstein.
De bladzijden zijn gevuld met tekeningen, foto's van schilderijen, affiches, foto's, stripverhalen en korte artikelen: één over een kind genaamd Dialectisch-Onvermogen, een interview met Eros l'Amour, de uitvinder van de erotische sport Powerstrelen en het korte verhaal *De mens en zijn hut*. Rode draad in het boek zijn de Glen Baxter-achtige tekeningen, voorzien van onderschriften in diezelfde oubollige, grappig bedoelde, stijl. Deze tekeningen zijn voorzien van een motto: *Mundus Vult Decipi, Decipitur Ergo* (de wereld wil bedrogen worden, dus laten wij bedriegen). Een deel van de tekeningen vormt tezamen de serie *Niet al te beroemde mannen in damesondergoed*.

Teekenkundig Genootschap
door Lust tot Verveeling
Ivo van Leeuwen S. L. Trumpstein
Ze houdt van me
Ze houdt van me
Ze houdt dus niet van me
Mundus vult decipi, decipiatur ergo

Op de achterpagina wordt het boek aangeprezen als een breinknaller en omschreven als een 'lees-roman met plaatjes'. De geïnteresseerde lezer wordt echter geconfronteerd met een aantal goede en minder geslaagde uitwerkingen van – veelal absurde – ideeën en invallen, waarin in eerste instantie weinig samenhang te ontdekken valt. Het geheel is het best te omschrijven als een mengsel van onzin, kolder, lullificaties en – soms wel erg flauwe – woordgrappen in de traditie van DaDa, Kamagurka en Radio Bergeijk, goed voor regelmatig gegrinnik en soms een gulle schaterlach. Fraai vormgegeven promotieposters voor bij voorbeeld de Deense succescursus *Zelf mensen maken* ontwikkeld door dr. Knut Knuttel of voor de poëzielangspeelplaat *Alle dertien loei hermetisch* (bekroond met het laureaat Tresoor der Onbegrijpelijkheid 1969) worden afgewisseld met een zeventien pagina's tellend verhaal in diverse stijlen over een bezoek van het Teekenkundig Genootschap Door Lust Tot Verveeling aan de 'Lustbunker', bij de lezer ook wel bekend als de hel.
Van die dingen, ja, of zoals de heren het zelf omschrijven: nagenoeg knasti. DR

Ontsnapt aan de vrijheid

Van Leeuwen & Trumpstein
Kempen 2005
ISBN 90-6657-202-7
Prijs €29,50
118 pagina's
kleur (sk in spiraal)

Historie provinciestadje verbeeld

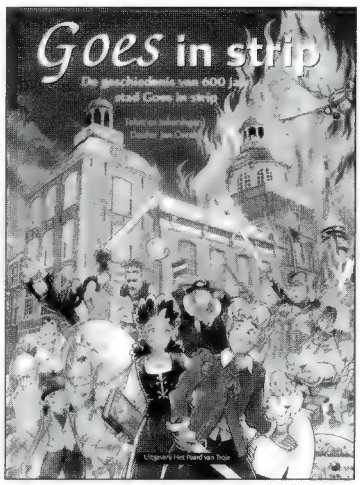

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van boekhandel Het paard van Troje in Goes is de geschiedenis van het Zeeuwse stadje verstript. *Goes in strip - De geschiedenis van 600 jaar stad Goes in strip* – lelijk zo'n dubbele titel – heet dit jubileumproduct van de lokale illustrator **Danker Jan Oreel** uit Kloetinge. Een aardig initiatief, waarin auteur Oreel met behulp van de twee kinderen Sanne en Roel, een wereldvreemde wetenschapper en een teletijdmachine de markante gebeurtenissen uit de Goese historie in beeld brengt. Waarschijnlijk was Oreel geïnspireerd geraakt door een klus van afgelopen zomer. Hij stelde samen met René de Dreu het speciale *Suske en Wiske*-album *De lallende libel* samen. Dit is een informatieve strip over het grensoverschrijdende natuurpark De Zoom – Kalmthoutse Heide. Standaard Uitgeverij en de erven Vandersteen gingen akkoord met het maken van dit speciale verhaal. Onder de voorwaarde dat de makers Suske, Wiske en andere personages niet zelf mochten tekenen, maar het verhaal moesten samenstellen aan de hand van plaatjes uit reeds bestaande albums.

In ieder geval is de Goese striphistorie van Het paard van Troje een typische geschiedenis van een doorsnee Nederlandse provincieplaatsje met wat *couleur locale*, die nogal braaf is verbeeld. Vooral interessant voor de Goesenaren, het lokale onderwijs en de stripliefhebber met historisch besef. RS

Goes in strip - De geschiedenis van 600 jaar stad Goes in strip

Oreel
Paard van Troje 2005
ISBN 90-809531-1-3
Prijs €9,95
48 pagina's
kleur (hk)

Geheimen - De slang onder het ijs 2 (Jovanovic/Giroud, Dupuis). Frank Giroud heeft zich goed ingelezen in de Russische periode van de 20e eeuw. Dit resulteert in een historisch gedegen verhaal dat met enige inspanning goed te volgen is. Door vanuit het heden in flashbacks terug te gaan, ontrafelt hij het geheim op ingenieuze wijze. TdK

Jan, Jans en de kinderen 36 (Studio Jan Kruis, Sanoma). Met een lichtvoetige verwijzing naar de musical die recent op tournee is gegaan: Catootje speelt de hoofdrol in 'Roodkapje - De musical'. Vriendelijke humor. RS

Jeremiah 26: Een haven in de schaduw (Hermann, Dupuis). Eindelijk weer eens een sterk, 'uitzichtloos' deel. Over het album hangt een grijze waterverfgloed. Ja, met religieuze fanatici weet Hermann altijd goed raad. RS

De koene ridder - Bundel 5 (Craenhals, Casterman). Kloeke bundel bevat de drie verhalen *De geheime doorgang*, *De voorvecht van de koning* (is het nou 'voorvocht' of 'voorvechter'?) en *Valstrik in Kiev* uit de jaren tachtig. Aardige, zij het wat gedateerde ridderstrip. RS

Largo Winch 14: De wet van de dollar (Franq/Van Hamme, Dupuis). De lezer moet een beetje thuis zijn in aandelen, opties, acquisities en advocatentrucs, anders wordt het al snel een ver-van-mijn-bed-show. Van Hamme is een specialist in de economische avonturenstrip. RS

[DE BOVENTOON]

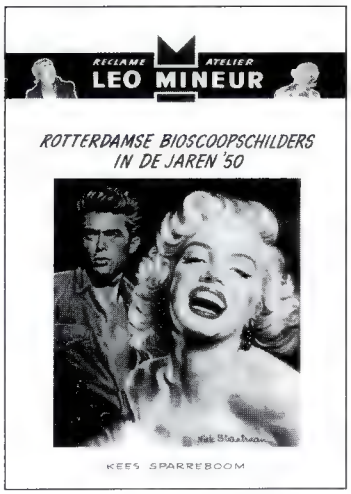

Rotterdamse bioscoop-schilders in de jaren '50

Sparreboom
Fortmedia 2002
ISBN 90-77219-01-3
Prijs €16,95
48 pagina's
kleur (hk)

'Oral history' in stripvorm

In de jaren vijftig bestond nog het fenomeen bioscoopschilder, een inmiddels uitgestorven beroep. Deze ambachtslieden tekende affiches van films die in roulatie kwamen. Die levensgrote borden hingen boven de bioscoop. Nico Straatman en Joost Visser waren van die kunstenaars; van hun in anonimiteit gemaakte werk zijn weinig voorbeelden overgebleven, want nadat een film uit de roulatie werd genomen, werden de creaties doorgaans vernietigd.
Martin Lodewijk is zijn loopbaan begonnen in deze tak van reclamewerk, net als **Kees Sparreboom**. Deze laatbloeier op striptekengebied – vanaf zijn 65e legde hij zich toe op het maken van strips, zoals de tragikomische familiestrip *Puberaaltjes* en de *Dick Bos*-pastiche *Boot & Van Dijk* – kwam als vijftienjarige jongen in de leer bij het Rotterdamse Atelier Leo Mineur, een nog steeds bestaand decoratiehuis dat ook voor bioscoopreclame op gevelborden zorgde. Sparreboom heeft zijn ervaringen bij Leo Mineur verwerkt in zijn reeds in 2002 verschenen strip *Rotterdamse bioscoopschilders in de jaren '50*, die pas sinds dit jaar naar de stripwinkels wordt gedistribueerd.
Behalve een anekdotisch verhaal laat hij tegelijkertijd zien welke technieken en praktische zaken kwamen kijken bij de geschilderde bioscoopreclame. Daarmee heeft hij een bijzondere productie gerealiseerd die past in de *oral history*: de stroming in de geschiedschrijving die zich baseert op basis van door betrokkenen en getuigen verstrekte informatie. In die zin is Sparrebooms *Rotterdamse bioscoopschilders in de jaren '50* een mondelinge geschiedenis, maar dan letterlijk opgetekend. RS

Schitterend getekende snorkerige apekool

Van dorpswege 5: De school der wreedheid

Cabanes
Dupuis 2005
ISBN 90-314-2676-8
Prijs €4,50
56 pagina's
kleur (sk)

Twintig jaar nadat in Frankrijk het eerste deel van *Dans Les Villages* is verschenen, brengt uitgeverij Dupuis een Nederlandse vertaling uit van het vijfde deel uit de serie. 'Gelukkig hoef je de vorige delen niet te hebben gelezen om ervan te genieten', stelt de uitgeverij geruststellend in de persinformatie. Nou, dat valt te bezien.
Het avontuur is prachtig getekend. De pagina's zijn een lust voor het oog. De vele spelers die in het verhaal optreden getuigen van een rijke fantasie. Het kleurgebruik is indrukwekkend.
Maar ook na drie keer lezen blijft het verhaal een samengeraapt zootje van bolle pretenties, nodeloos ingewikkelde rolverwisselingen en veel te geforceerde pogingen om maar zo origineel mogelijk te zijn. Zo wordt bij voorbeeld het avontuur niet vervolgd, maar vindt er een 'tijdelijke stopzetting van tekst en beeld' plaats. Wie van dit soort originaliteiten smult zal volop genieten van *De school der wreedheid*. Het verhaal speelt zich af in Polino, de hoofdstad van wijde dorpen wereld. Professor Wom openbaart op een symposium dat de wereld bestaat uit één dimensie: geluid. Daarbij heeft de professor een oergeluid opgespoord dat lijkt op het krassen van een pen (wink, wink).
Daarna neemt iemand die zich uitgeeft voor worhopper – en die de lezer&broeder Dzino moet noemen – het woord. Hij onderzoekt de interpretatie van de werkelijkheid in twee dimensies. Dzino blijkt zichzelf in het verhaal te hebben gedropt als terreinschrijver, 'zo'n knaap die ingrijpt in het verhaal, het onderbreekt, de losse eindjes aan elkaar knoopt en... stilte in de rijen!'
Misschien een aardig idee, een tekenaar die zichzelf in het verhaal schrijft, maar bij **Max Cabanes** komt het erop neer dat hij de geïnteresseerde lezer nodeloos lastig valt met scenario-oproblemen, losse ideeën en mogelijke verhaallijnen die bij andere stripboeken meestal door de tekenaar/auteur eerst worden opgelost en uitgewerkt voordat hij definitief wat op papier zet. Het toch al warrige verhaal loopt naar alle kanten weg omdat zo fantasierijke Cabanes het niet op heeft kunnen brengen om zich te beperken. Zijn niet te stuiten drang om de lezer aan te spreken en lastig te vallen met allerlei niet-relevante onzin en onnodige uitweidingen brengen een in potentie prachtig verhaal volkomen om zeep.
Ongetwijfeld zullen de vele bewonderaars van Cabanes genieten van dit verhaal. Bij mij wekte de schitterend verpakte holle pretentieuze onzin voornamelijk irritatie op. DR

[EN VERDER]

The Adventures of Little Andy Royd 2 (Kriek, Oog & Blik). Een fraai rondgebreid verhaaltje waarin de robot Andy Royd, afgedankt bij het oud vuil, tijdelijk weer tot leven wordt gewekt door twee skatende jongetjes. Helaas komt hij door een vervelend misverstand weer in de recycling terecht. DR

Mieleke Melleke Mol 1 (Stallaert/Urbanus, Standaard). Nieuwe kinderreeks van Standaard over het jongetje Mieleke en het meisje Melleke (de titel verwijst naar het Vlaamse tv-programma *Tip Top* uit de jaren zestig, waarin een poppetje in het begin altijd riep: 'Mieleke Melleke Mol, Karwitsel Karditsel Kardol!'). Vooral de poep-grappen rond bijfiguur Polle Poep brengen de doelgroep (volgens de makers 'min twee tot plus zeven jaar') in grote hilarische extase. RS

Mister I (Trondheim, Bries). Na *Mister O* schetst Trondheim met eenvoudige grafische middelen, maar met veel fantasie en inventiviteit in een dertigtal woordloze verhaaltjes van telkens zestig plaatjes de zeer ongelukkige avonturen van Mister I. Thema daarbij is de jacht op voedsel. DR

Een moordenaar die met vogels praat 2 (Servais, Dupuis). De terugkeer van een (ten onrechte veroordeelde) moordenaar in een Ardens dorpje doet de spanningen hoog oplaaien. Servais draait er echter een onbegrijpelijke anticlimax aan die alleen leuk is voor ornithologen. RS

De nieuwe ijstijd 7 - Jdrien-cyclus 7: Pietr (Studio Jotim/Arnaud, Dargaud). Pietr is het afsluitende deel van de cyclus waarin Lien Rag onverdroten voort zoekt naar zijn geliefde Jdrou.

Peter Pan in een futuristisch jasje

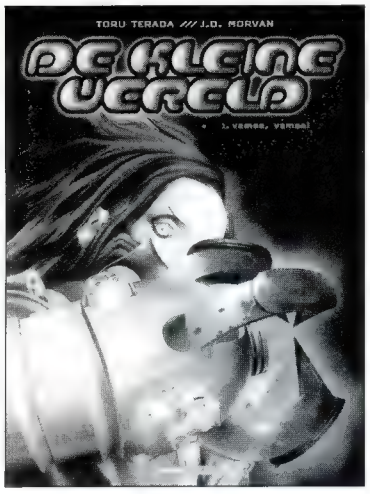

In *De Kleine Wereld* presenteren tekenaar **Toru Terada** en scenarist **J.D. Morvan** ons een toekomstige wereld waarin de techniek een stuk geavanceerder is dan vandaag de dag. Robots rijden vrolijk rond en kinderen kunnen als ze gaan slapen via een speciaal apparaat fijne dromen krijgen. Helaas zijn de verschillen tussen arm en rijk nog groter en akeliger dan nu het geval is.

We volgen Kumiko, een rijkeluisdochtertje, en Piedra, een jongetje uit 'de Kleine Wereld'. Kumiko maakt 's nachts gebruik van een illegaal droomprogramma dat haar in 'de Kleine Wereld' brengt: daar wordt ze rondgeleid door Piedra, die echter wordt opgejaagd door huurmoordenaar Gancho. Deze wereld is een getto – middenin 'de Rijke Stad' – waar zich al het uitschot van de samenleving bevindt. Althans... zo presenteren de rijke mensen het aan hun kinderen. Eigenlijk bevinden zich er vooral arme mensen die worden opgejaagd door door rijken ingehuurde moordenaars.

De Kleine wereld is in een feite een ruige versie van Peter Pan in de toekomst, in manga-style welteverstaan. Helaas laat de tekentalenten van Toru Terada te wensen over: hij maakt simpele tekeningen waarin de verhoudingen regelmatig niet kloppen en de personages er vaak belabberd uit zien. Gelukkig compenseert het verhaal een hoop: de toekomstvisie van Morvan is interessant, ondanks de clichés die voorbijkomen (robots, een wereld vol corrupte politieagenten, een barre samenleving). Hij vermengt de Peter Pan-achtige figuren prima met de moderne samenleving en een aantal interessante 'toevoegingen uit de toekomst', zoals die droomprogramma's. Afwachten maar, wat deel twee ons brengt. OW

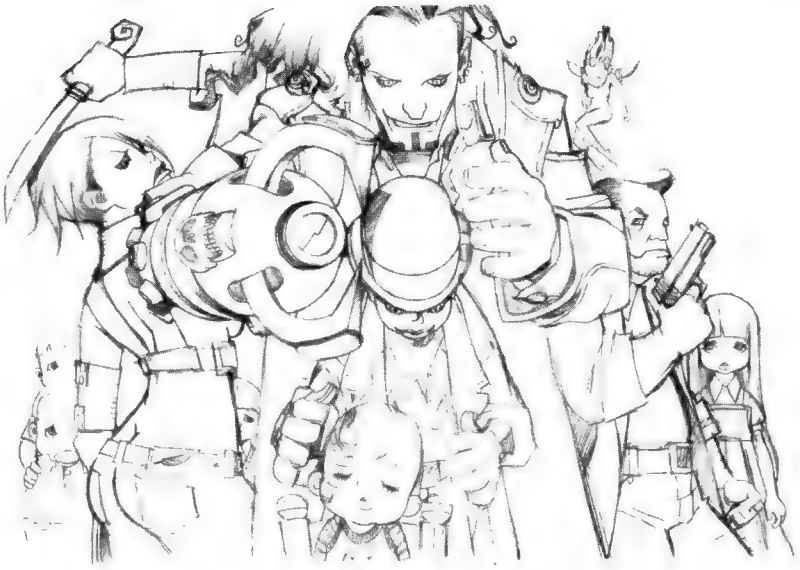

De Kleine Wereld 1: Vamos, vamos!

Terada & Morvan
Dargaud 2005
ISBN 90-6793-795-9
Prijs €9,95
88 pagina's
kleur (sk)

Geen menhirs maar hunebedden

Met *Arin en het volk van de hunebedbouwers* trachten **Frans le Roux** en **Roelof Wijtsma** de Nederlandse historische (avonturen)strip een impuls te geven. Die verschijnen amper. Waar striptekenaars in Frankrijk putten uit het rijke verleden als inspiratiebron gebeurt dat in Nederland zelden (*Rampokan* van Peter van Dongen is een uitzondering, maar daar spelen ook familiaire wortels een rol).

Scenarist Le Roux en tekenaar Wijtsma (bekend van zijn eigen strip *Getekend*) gaan voor hun stripreeks *Arin* vijfduizend jaar terug naar de tijd van de hunebedbouwers. Verrassend is die keuze niet, omdat het oorspronkelijke idee voor de strip afkomstig is van **Hein Klompmaker**, directeur van het Hunebedcentrum te Borger.

Hoofdpersoon Arin is een jongen die leeft temidden van het alleroudste cultuurvolk van Europa, een boerenbeschaving van behoorlijk hoog niveau. Dat is te herleiden uit opgravingen in Drenthe, Noord-Duitsland en Denemarken. Het bekendst zijn natuurlijk de hunebedden, geheimzinnige bouwsels waarvan tot nu toe niemand de precieze bedoeling kent.

De strip is een mengsel van historische fictie (de belevenissen van Arin en zijn volk) en wetenschappelijke kennis (van de fictieve professor Van Gniffelen en zijn collega's). Telkens wordt uitgegaan van een wetenschappelijk verantwoord, historisch gegeven, waar Le Roux en Wijtsma vervolgens een avontuur aan koppelen. In het eerste deel – *De gebroken beker* – gaat om de vondst van een oude trechterbeker; in de nieuwe, tweede aflevering – *De huilende steen* – draait het om een raadselachtige ontdekking van koperen sieraden in een hunebed (uit het stenen tijdperk!).De makers weten van *Arin* een leuke, spannende, op kinderen gerichte strip te maken. Niet voor niets heeft uitgeverij Edu'actief uit Meppel alle scholen in Drenthe een gratis exemplaar geschonken en opent het Hunebedcentrum in april 2006 een kennisruimte, waarin een speciaal *Arin*-introductieprogramma onderdeel vormt van het aanbod aan scholen. Daarin schuilt gelijk het gevaar: de educatieve ondertoon moet niet de overhand krijgen. De uitkomst: haal die wetenschappers uit de strip – een kunstmatige constructie – en voeg bij ieder avontuur een katern toe met laagdrempelige achtergrondinformatie. RS

Arin en het volk van de hunebedbouwers 2: De huilende steen

Wijtsma & Le Roux
Edu'actief 2005
ISBN 90-6053-506-5
Prijs €6,95
48 pagina's
kleur (sk)

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

Aardig verhaal dat echter ook in drie delen verteld had kunnen worden. TdK

Noortje 18: Noortje ziet ze vliegen (Klein/Steeman, Sanoma). Alweer het achttiende album met twee langere verhalen en verder strips van één pagina waarin de al jaren zestienjarige Noortje rare streken uithaalt en komisch blundert. DR

Paulus de boskabouter 15: Het flessenmannetje en **16: De jaarvergadering** (Dulieu, De Meulder). Als door een fles plofwijn – eigenlijk bedoeld als onaangename verrassing voor Paulus – al het glaswerk bij Eucalypta in diggelen ligt, krijgt ze een aanbod dat ze niet kan weigeren: een fles met een geest. En een jaarvergadering van reusachtige reuzen in het grote bos dreigt op een ramp uit te lopen, maar Paulus weet uiteindelijk als voorzitter van de vergadering alles in goede banen te leiden. DR

Pin-up 9: Gif (Berthet/Yann, Dargaud). Na drie jaar heeft het auteursduo weer tijd gevonden voor een nieuw deel. Het vertelt het verhaal van Dottie die op zeeslangen jaagt en op de huid wordt gezeten door een meedogenloze moordenares. Gewelddadig goed. TdK

Pol 22: En de maandieren (Hansen/Hansen, Casterman). Nog immer ijzersterke kinderstrip. Vanaf 1984 zijn de verhalen met de typische pratende hoofdjes met bijbehorende tekst onder de tekeningen bewerkt als strips met balloons. RS

Het laatste verhaal?

En wéér speelt de nieuwe *Asterix* zich niet af op Nederlands grondgebied! Het had zo leuk kunnen zijn: een spitsvondig uitgewerkt avontuur over de Bataven die veel samenwerkten met de Romeinen, maar desondanks in opstand kwamen (in 69 na Christus onder leiding van Julius Civilis). Of een spannende tocht langs de Romeinse grens richting Noordzee-kust, waarbij de Gallische helden onderweg Noviomagus en Trajectum bezoeken (plus wat Romeinse legerkampen!). De *Asterix*-vorsers René van Royen en Sunnyva van der Vegt betoogden in *Stripschrift 321* dat een lokaal avontuur van *Asterix* eigenlijk over de Friezen zou moeten gaan. Die hebben de Romeinen in het jaar 28 nog eens in de pan gehakt. Een beetje scenarist past zo'n gegeven, gelardeerd met wat typische Nederlandse trekjes, in in een nieuw sprankelend avontuur van de Gallische held.

Asterix 33: Het geheime wapen

Uderzo
Albert René 2005
ISBN 2-86497-172-0 (hk)
ISBN 2-86497-173-9
Prijs €12,95 (hk)
€ 5,99
48 pagina's
kleur (hk+sk)

Niets van dit alles: **Albert Uderzo** laat het massale, hondstrouwe lezerspubliek in Nederland opnieuw achter met een teleurstelling èn een wezenloos verhaal. *Het geheime wapen* is een malle, volstrekt uit de toon vallende èn weinig doordachte vertoning. Rondom het Gallische dorp brandt een strijd los tussen twee buitenaardse volkeren: de wijze Wydelistaner en de nare Nagma's, anagrammen van respectievelijk Walt Disney (lees de Amerikaanse cartoonindustrie) en Manga's. Kennelijk beschouwt Uderzo de opkomst van de Japanse strip als een bedreiging voor het westerse beeldverhaal.

Het 33e album moet het vooral hebben van een paar grappige vondsten, zoals de Galliërs die bang zijn dat de hemel op hun hoofd valt wanneer ze een ruimteschip ontdekken (alleen waarom geen komeet gekozen, in plaats van zo'n serievreemd sciencefiction-ingrediënt?) of acteur-gouverneur Arnold Schwarzenegger in de rol van superkloon. Maar het geheel is te mager om een nieuwe *Asterix* méér te laten zijn dan een mediacircus.

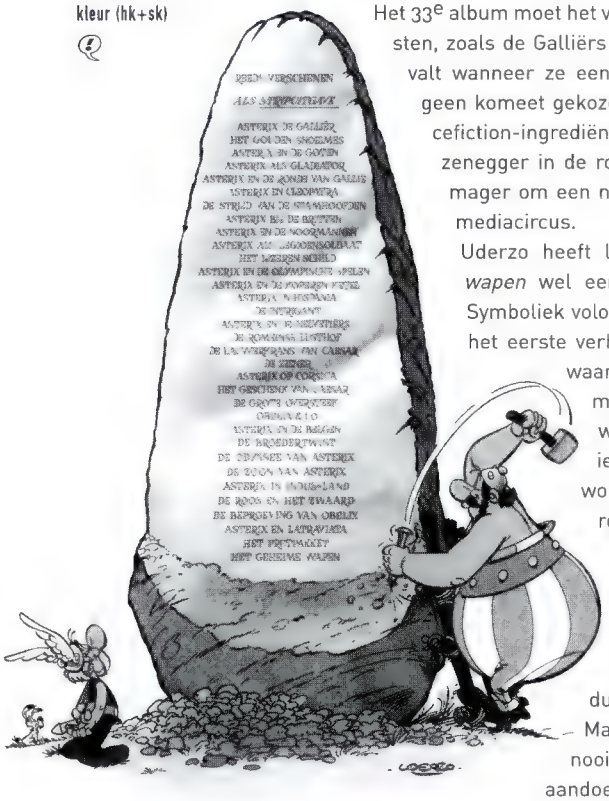

Uderzo heeft laten doorschemeren dat *Het geheime wapen* wel eens het laatste album zou kunnen zijn. Symboliek volop: een cover die een variatie is op die van het eerste verhaal *Asterix de Galliër* en een feestmaal waarbij de bard Kakofonix eindelijk 'muziek' mag maken in plaats dat hem de mond wordt gesnoerd. De *Asterix*-tekenaar wil in ieder geval niet dat de serie na zijn dood wordt voortgezet. Jammer, want bij andere reeksen, zoals *Blake en Mortimer*, *Suske en Wiske*, *Robbedoes en Kwabbernoot*, *De Smurfen* en *Lucky Luke*, is aangetoond dat een vindingrijk stel scenarioschrijvers het stokje wel degelijk kan overnemen. Slechter dan wat Uderzo produceert, kan het bovendien amper worden. Maar te vrezen valt dat Asterix en Obelix nooit Bataafse dan wel Friese bodem zullen aandoen! RS

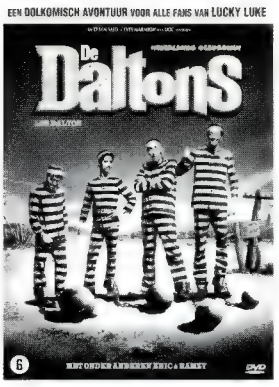

De Daltons

A-film 2005
(±86 minuten, 6 jaar)

Bijrol voor Lucky Luke

*De titel van deze dvd maakt achteraf veel duidelijk: het gaat over de Daltons terwijl Lucky Luke (gespeeld door **Til Schweiger**), de titelheld van de stripreeks van **Morris**, het dit keer met een bijrolletje moet doen. Dit feit zit een succesvolle, amusante film overigens totaal niet in de weg. De vier broers zien kans met hun maffe gedrag de humor de boventoon te laten voeren. Zij spelen de rol van de anti-boef. Hoe graag ze ook voor slecht worden aangezien, het lukt ze nauwelijks een prijs op hun hoofd te krijgen. Dit gegeven zit vooral Ma Dalton dwars. Ze laat haar kinderen niet eerder meer binnen voordat ze een echte bankoverval hebben gepleegd. Hulp wordt hen in de schoot geworpen als ze van een medegevangene horen over een magische sombrero. De zoektocht en verovering van dit hoofddeksel dat hen onoverwinnelijk zal maken, vormt de rode lijn van het verhaal.*

*Regisseur **Philippe Haim** volgt geen specifiek verhaal uit de serie maar laat wel herkenbare componenten terugkeren. Behalve de optredens van eerdergenoemden, krijgt Doxey, de kwakzalver een rolletje en zijn de constante ruzies tussen heethoofd Joe (**Eric Judor**) en lange slungel Averell (**Ramzy Bedia**) terug te vinden in menig stripalbum. Haim heeft hier goed aan gedaan; vrijwel elk bestaand album is te mager om te dienen als script voor een succesvolle film. De keuze om de film als slapstick met actiemomenten te benaderen pakt goed uit. De dvd biedt daarnaast nog ruim een uur aan extra beeldmateriaal, met als positieve uitschieter een filmpje over de domme speurhond Rataplan. TdK*

Stripschrift stelt in samenwerking met A-film drie dvd's van *De Daltons* ter beschikking. Wie een mailtje stuurt aan *daltons@stripschrift.nl* met de namen van de twee niet in de bespreking genoemde broers Dalton, maakt kans op een exemplaar. Een briefkaartje aan de redactie mag uiteraard ook.

[EN VERDER]

Robbedoes en Kwabbernoot 48: De man die niet sterven wil (Munuera/Morvan, Dupuis). Dit tweede verhaal van het nieuwe auteurskoppel is een verfrissend geheel. De vlotte tekenstijl van Munuera creëert swingende hoofdrolspelers en het scenario vertelt een aangename avonturenstrip met talloze humoristische knipogen. TdK

De Schorpioen 6: De schat van de tempel (Marini/Desberg, Dargaud). Pauselijke intriges in de achttiende eeuw. Dan Brown is er niets bij. RS

Scooby-Doo! 1: Spookt het of spookt het niet (Williams/Abnett/Strom/Matchette/Rozum, Casterman). Drie korte stripverhalen in een bundel die behoort tot de reeks *Jungle Kids*. Op de allerlaatste pagina blijkt uit de kleine lettertjes dat Casterman de strip voor Europa uitgeeft (en we leren dat de inkleuring in het Vlaams door een 'ininkter' wordt gedaan). Het resultaat is niet eens heel beroerd: Scooby Doo die op een bühne een scène uit MacBeth naspeelt en aan Shaggy vraagt: 'Zijn of niet zijn... van wie is die onzin?' RS

Tina strippocket 1 (Diverse auteurs, Sanoma). *Tina*, het grootste weekblad voor meiden, presenteert 250 pagina's met de avonturen van Tina & Debbie, Jip & Jolien, Sas & Lies, Louis & Louise en ga zo maar door. De klassieke meisjesstrips over pony's en ballet ontbreken natuurlijk niet. Aan het tekenwerk wordt hierbij geen hoge kwaliteit geëist. Het pocket-formaat leest belabberd, maar wellicht denkt de

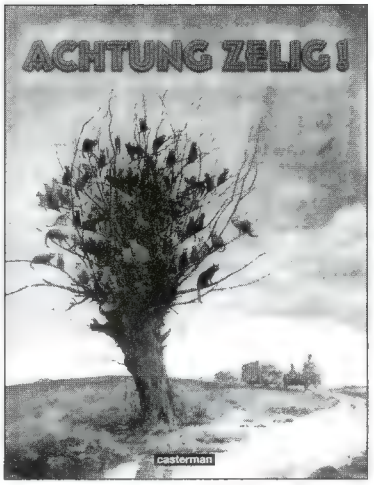

Een negroïde Kermit de kikker

Curieus. Het lijkt me de meest passende omschrijving van dit stripalbum van tekenaar **Krzysztof Gawronkiewics** en scenarist **Krystian Rosenberg**. Het duo verhaalt over twee Poolse joden, vader en zoon, op de vlucht voor de nazi-Duitsers. Dit serieuze en beladen onderwerp wordt door de bijzondere setting en de uitdossing van de personages in een vreemd daglicht gesteld. Allereerst heeft het hoofd van de vader verdacht veel weg van een aubergine met gruwelijke tanden en is de zoon, Zelig genaamd, een negroïde uitvoering van Kermit de kikker. Het duo stuit op een groepje soldaten dat wordt aangevoerd door een persoon die een kruising is tussen tovenaar Merlijn en een trol uit *Lord of the Rings*, compleet met puntmuts met hakenkruisjes. Na wat gezellig gekeuvel worden ze alsnog opgepakt en meegevoerd. Onderweg worden nog een paar als poezen verklede verzetsstrijders opgepikt en slaat de verwarring compleet toe.

Volgens het door landgenoot Grzegorz Rosinski geschreven nawoord weten de auteurs hiermee clichés en een 'politiek correct gedachtesysteem' te omzeilen waarna hij vervolgens waarderend schrijft over het mengen van drama met fantasie en het groteske. Of het echter leidt tot een fraai resultaat, durf ik te betwijfelen. In mijn ogen slaat de overdrachtelijkheid door en worden de werkelijkheid en de boodschap gedwarsboomd door het absurde. De tekeningen zijn op zich trouwens aantrekkelijk genoeg; het desolate landschap wordt bij voorbeeld fraai weergegeven en is een juiste omgeving voor dit type verhaal. Rosinski besluit met de melding dat het verhaal een soort van nasmaak achterlaat. Ook daar kan ik me bij aansluiten. Curieus. TdK

Achtung Zelig!

Gawronkiewics &
Rosenberg
Casterman 2005
ISBN 90-303-8535-9
Prijs €13,50
56 pagina's
kleur (sk)

doelgroep er anders over. Deze *Tina strippocket* is namelijk een test. Slaat de compacte bundel aan, dan gaat Sanoma door. EC

D'aventeure van Tintin 2: Et gehaaim van de Licorne (Hergé, Casterman). Alweer een *Kuifje*-uitgave? Jawel, *Het geheim van de Eenhoorn*, maar dit keer 'gadapteit en verteld in 't Brussels dui Justens, Joseph, nen échte Brusseleir'. Advies: Édde alles goo verstoen? Maschéén ni? Nen gooien truc: op 't gemakske en édop leize: ge zult zéén, tès formidoebel tof. DR

Vasco 20: De McDouglas-Clan (Chaillet, Lombard). De omzwervingen van Vasco leiden hem naar Schotland en de strijd tegen de 'perfide' Engelsen. Chaillet is tekentechnisch geen groot stilist maar met zijn verhalen over de late middeleeuwen is weinig mis. RS

Victor Sackville 19: De non uit Quebec (Carin/Rivière/Borile, Lombard). Sackville, spion van George V, belandt in 1923 in het Canadese Quebec. De verwikkelingen waarin hij dan verzeild raakt, zijn een tikkeltje te bizar. Een zwakkere aflevering in deze topreeks. RS

Willems wereld 2: Sjoelen is gaaf (Oosterwijk, L). Uitgeverij L begint de reeks plots opnieuw te nummeren: deel 9 bleek dus eigenlijk deel 1. De grappen van Oosterwijk in dit tweede deel zullen gedoseerd één per week in *Panorama* amusant zijn; een album achter elkaar lezen, blijft een stuk minder boeien. TdK

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

Dirkjan in Stripmuseum

Stripschapprijswinnaar 2004 Mark Retera tekent de figuur Dirkjan al sinds 1989. Van oorsprong stripstudent, begon hij zijn carrière dan ook in studentenbladen. Vandaag de dag treedt de grootste anti-held sinds Guust Flater op in vele regionale dagbladen en heeft hij een prominente plaats in *Veronica Magazine*. Van Retera, wiens tekencarrière al begint in 1985, is tot het einde van het jaar in het Nederlands Stripmuseum een expositie te zien, gewijd aan zijn oeuvre. Behalve Dirkjan belicht de tentoonstelling ook de wijze waarop Retera, inmiddels omringd door een denktank, zijn grappen bedenkt. Ook zijn karikaturen – die Retera voor het tijdschrift *Panorama* maakte – krijgen de aandacht. Speciaal voor deze gelegenheid maakte Retera een tekening van de klas van leraar Van Druten, de man die geen enkel normbesef heeft en zijn leerlingen regelmatig te grazen neemt. De tekening wordt op het formaat van vier bij twee meter tentoongesteld. Niet te missen dus! TdK
Meer info: zie agenda

Marten Toonder in Groningen

De deze zomer overleden Marten Toonder krijgt vanaf april 2006 een overzichtstentoonstelling in het Nederlands Stripmuseum te Groningen. De oorspronkelijk voor dit jaar november geplande expositie bleek toch meer voorbereidingstijd te vragen dan gedacht. Dit is de reden dat de opening is uitgesteld tot 13 april 2006. Tot en met 3 september wordt dan het complete en indrukwekkende oeuvre van de Godfather van het Nederlandse beeldverhaal getoond. Dit houdt in dat behalve Bommel en Tom Poes ook stripfiguren zoals Kappie, koning Hollewijn en Panda een plaatsje krijgen in het museum. Marten Toonder was een prominent lid van het comité van aanbeveling van het stripmuseum en stelde tevens de afbeeldingen van heer Bommel en Tom Poes ter beschikking voor het courante museumlogo. Het is door zijn verdienste voor het stripverhaal dat in 2006 het huidige auditorium wordt ongedoopt tot Marten Toonder-zaal. TdK
Meer info: zie agenda

- ***t/m 31 december*** *Expo 'Mark Retera', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*
- ***t/m 31 december*** *Expo 'Ingelijste herinnering', met werk van Erik de Graaf, Galerie Lambiek, Kerkstraat 132, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6267543 of www.lambiek.net*
- ***t/m 31 december*** *Expo 'Bond Girls', met werk van Maarten Vande Wiele, Magazijn, Penitentenstraat 24, Gent, België, info: (+32)(0)9-2340738 of info@magazijn.be*
- ***t/m 15 januari 2006*** *Expo 'Altijd op de loer/Ständig auf der Lauer – Het beeld van Duitsland in de Nederlandse politieke karikatuur 1871-2005', met werk van onder anderen Albert Hahn, Leen Jordaan, Opland en Frits Behrendt, Persmuseum, Zeeburgerkade 10, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6928810 of www.persmuseum.nl*
- ***t/m 15 januari 2006*** *Expo 'Peter van Dongen – Rampokan – Tijgergevecht en kantjil', Kantjil & de Tijger, Spuistraat 291-293, Amsterdam, info: www.kantjil.nl*
- ***t/m 20 januari 2006*** *Expo 'Ruben Libgott duikt in de boeken!', Bibliotheek Eemnes, Raadhuislaan 49b, Eemnes, info: (+31)(0)35-5383520*
- ***t/m 29 januari 2006*** *Expo 'De documentatiedrang van William Vance', Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be*
- ***t/m 29 januari 2006*** *Expo 'De 7 hoofdzonden van Hermann', Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be*
- ***t/m 9 april 2006*** *Expo 'Een weelderig warenhuis', Art Nouveau bij de afdeling stripverhalen, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32)(0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- ***t/m 17 april 2006*** *Expo 'Marec in het hof', een overzichtstentoonstelling van de Belgische politiek tekenaar Marec, Historisch Centrum Het Markiezenhof, Steenbergsestraat 8, Bergen op Zoom, info: (+31)(0)164-277077 of www.markiezenhof.nl*
- ***27 december*** *'Strips On Stage', een striptheaterbelevenis met Hanco Kolk, Lectrr, Kees de Boer, Jeroen de Leijer en Frans van der Meer, Poppodium Het Burgerweeshuis, Bagijnenstraat 9, Deventer, info: www.oninternet.nl/stripsonstage.asp*
- ***28 december*** *'Strips On Stage' (zie 27/12), Melkweg, Lijnbaansgracht 234a, Amsterdam, info: www.oninternet.nl/stripsonstage.asp*
- ***29 december*** *'Strips On Stage' (zie 27/12), Popcentrum 013, Veemarktstraat 44, Tilburg, info: www.oninternet.nl/stripsonstage.asp*
- ***30 december*** *'Strips On Stage' (zie 27/12), Cultuurpodium Groene Engel, Kruisstraat 15, Oss, info: www.oninternet.nl/stripsonstage.asp*
- ***26 t/m 29 januari 2006*** *33e Festival International de la bande dessinée, Angoulême, Frankrijk, info: (+33)5-45978650 of www.bdangouleme.com*
- ***4 en 5 februari 2006*** *Stripboekenbeurs, Evenementenhal Rijswijk, (v/h Darling Market), Volmerlaan 12, Rijswijk, info: www.stripbeurs.com*
- ***11 en 12 maart 2006*** *20e Leidse Stripdag, Hotel Nieuw Minerva, Boommarkt 23, Leiden, info: (+31)(0)71-5121802 of www.leidsestripshop.nl*
- ***9 april 2006*** *Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal Het Bad, Martelarenlaan, Kessel-Lo, België, info: (+32)(0)16-236597 of hendrickxjeanpierre@skynet.be*
- ***13 april t/m 3 september 2006*** *Expo 'Marten Toonder', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*
- ***23 april 2006*** *6e Strip-, platen- en cd-beurs, Sportzaal Schijnpoort, Schijnpoortweg 55, Antwerpen, België, info: www.stripsmeteenhart.org*
- ***30 september en 1 oktober 2006*** *De Stripdagen, Euretco Expo Center, Meidoornkade 24, Houten, info: (+31)(0)255-518012 of www.stripdagen.nl*

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

OF, OM HET PROBLEEM GEMAKSHALVE MAAR OP MIJZELF TOE TE SPITSEN...
WAAROM BEN IK ER?
STRAKS GA IK DOOD EN DAN WEET IK HET NOG STEEDS NIET!
WAAROM WORDT JE DAT VOORDAT JE ERAAN BEGINT NIET EVEN DUIDELIJK GEMAAKT?
ALS MEN ALLEEN MAAR ZOU MOETEN LEVEN OMDAT MEN ANDERS NIET KAN STERVEN...
...DAN VIND IK HET LEVEN MAAR TIJDVERSPILLING!
MAAR WAAROM STERVEN WIJ DAN EIGENLIJK!!!
SKRRRRR
SMAK!
DOK!

Ten tijde dat France Ferrari voor Theo van den Boogaard de inkleuringen verzorgde was dit nog een zuiver ambachtelijk werk en waren computerinkleuringen – zover ze toegepast werden – kwalitatief minder minder.

> WAARHEEN?

Twee vooraanstaande tekenaars wisselen van uitgever. **Jacques Tardi** stapt over van Casterman naar Futuropolis, onderdeel van uitgeverij Soleil. Uitgeverij Talent geeft van dit fonds meestal de Nederlandse vertaling uit. **Enki Bilal** vult het gat bij Casterman weer op, hij vertrekt bij Humanoïdes Associés.

Stripwinkel **De bende van de 6 neuzen** sluit voor de jaarwisseling definitief de deuren. De reden is economisch van aard; de zaak liep gewoon niet goed genoeg. Omdat ook het huurcontract van de winkel aan de Zuidsingel te Amersfoort dit jaar eindigt, is voor sluiting gekozen.

Nu **Dargaud**, **Lombard** en **Dupuis** onderdeel uitmaken van dezelfde organisatie, is besloten de prijzen van de albums te nivelleren. Uiteraard is ervoor gekozen de lagere prijzen van de Dupuis-albums gelijk te trekken met die van de andere twee uitgevershuizen. De 'gewone' reeksen, waaronder de collectie *Spotlight* kosten na 1 januari €5,25; series uit de collectie *Impressie(s)* gaan €7,50 kosten en de albumprijzen van de collectie *Vrije vlucht* gaan omhoog naar €13,50.

> WAARVOOR?

Op 22 augustus is **France Ferrari** overleden. Zij was sinds de jaren '50 één van de inkleursters van Studio Hergé. Ook aan andere stripcreaties heeft zij meegewerkt, bij voorbeeld aan *Sjef van Oekel* van Theo van den Boogaard en *Agent 327* van Martin Lodewijk.

Tom Gill overleed op maandag 17 oktober. Gill tekende tussen 1950 en 1970 de avonturen van de rechtgeaarde revolverheld Lone Ranger en zijn Indiaanse hulp Tonto. Gill was tevens geestelijk vader van de stripseries *Hi-Yo Silver*, een overbekende *yell* in die tijd en *Bonanza*, die ook als televisieserie grote indruk maakte. Tom Gill werd 92 jaar.

ADVERTENTIE

SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK
ERMO
Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven
Tel. 040 - 2 441 882 • Fax 040 - 2 435 873

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

[SERVICE SPREAD

→ WINNEN

Nadat Erik Varekamp en Mick Peet de stripwereld vorig jaar verrasten met *Agent Orange*, een stripalbum over het leven van prins Bernhard, komt het duo vlak voor de feestdagen met Het grote Prins Bernhard aankleedboek. In samenwerking met uitgeverij Van Praag stelt *Stripschrift* vijf exemplaren ter beschikking voor hen die het antwoord weten op de volgende vraag:

Tekenaar Erik Varekamp is co-auteur van een reeks die getekend werd door Gerrit de Jager. Welke hulpbehoevende serie wordt hier bedoeld?

Stuur het antwoord voor 31 januari naar:
Bernhard-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres, medewerkers van *Stripschrift* en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Vande Wiele-prijsvraag *Stripschrift 371*: Wij vroegen naar de titel van het verhaal van Maarten Vande Wiele dat is gepubliceerd in de Vlaamse anthologie *Hic Sunt Leones*. Het volledig juiste antwoord *It's not just drama, It's $ociety* werd onder andere gegeven door de volgende personen, die daarmee winnaar zijn van een exemplaar van Vande Wieles debuutalbum *Strip Noir*: **Peter Bouter** (Gouda), **Danny de Haes** (Nijlen, België), **Rob Heesbeen** (Eindhoven), **Frans Kisner** (Zevenhuizen) en **Ton Teerling** (Bussum). Allemaal gefeliciteerd!

Tot slot doen we nog een oproep om inzendingen voor de muziek-prijsvraag in *Stripschrift 372*. Sla het nummer nog eens open bij de pagina's 48 en 49 en meld ons welke tekenaar en stripseries of albums je herkent. De inzendtermijn verlengen we tot en met 15 januari 2006.

→ INBOX

COMMENTAAR? KRITIEK? EEN UITGESPROKEN MENING? ALLES IS WELKOM VIA *inbox@stripschrift.nl* OF IN POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM. MAAR... DE REDACTIE BEHOUDT ZICH HET RECHT VOOR OM DE SCHAAR TE HANTEREN, DAT SPREEKT VANZELF.

RAMBLERS-PERIKELEN

De Ramblers-cover van Carol Voges van *Stripschrift 372* heeft de nodige reacties opgeleverd. Zo wees Fred Horn van het Nederlands Jazz Archief er ons telefonisch op dat onze uitleg op pagina 4 niet geheel juist was. Van Koos Schulte kwam een vergelijkbare reactie, maar dan schriftelijk. Deze plaatsen we ingekort hieronder. Het naschrift is van Paul Reichenbach van Reba Productions die de redactie bij het vorige nummer hielp met het vergaren van informatie over door tekenaars ontworpen covers van bladmuziek.

'Naar aanleiding van het verrassende *Stripschrift*-nummer over strips en muziek zou ik graag enige informatie willen toevoegen met betrekking tot het prachtige omslag van Carol Voges. We hebben hier te maken met een uitgave uit de jaren 1942-1945. Officieel was de naam 'Ramblers' verboden, zoals ook Engelstalige namen van songs door de bezetter verboden waren. De bladmuziek vermeldt dan ook 'het dansorkest van Theo Uden Masman'.
De olijke pianist links is inderdaad Theo Uden Masman. De figuur in het midden met de saxofoon is echter niet Jack Bulterman, maar Wim Poppink. Evenals Bulterman droeg zanger-saxofonist-klarinettist Poppink een hoornen – Harry Potter-achtige – bril. Bulterman heeft echter nooit saxofoon gespeeld. De 'dandy' rechts van Poppink is inderdaad zanger-trombonist Marcel Thielemans. Het edele trio Bulterman-Poppink-Thielemans nam jarenlang de vocalen voor zijn rekening.
Rechtsachter Marcel Thielemans bevindt zich niet trompettist Sem Nijveen, maar diens opvolger zanger-arrangeur-trompettist Ferry Barendse. Al in mei 1941 was de joodse trompettist Sem Nijveen ondergedoken. Na de oorlog zou hij nog korte tijd werkzaam zijn bij The Ramblers om die band vervolgens te verlaten voor het Metropole-orkest. Een tweede joodse Rambler, saxofonist Sal Doof, wist helaas niet uit handen van de Duitsers te blijven...
Naast drummer Kees Kranenburg, die niet 'naar het leven getekend is' zou zich dan George van Helvoirt of Jack Bulterman moeten bevinden. Een foutje van Voges, want de hier getekende trompettist draagt geen bril! De gedachte dat The Ramblers uit zo'n twintigtal musici zouden hebben bestaan is onjuist. The Ramblers werkten voornamelijk in een bezetting van hooguit twaalf musici. In de jaren 1946-1949 maakte Carol Voges nogmaals een fraaie bladmuziekillustratie (zie afbeelding). De oudgedienden Thielemans, Poppink, Bulterman en Masman staan vooraan van links naar rechts. Boven het hoofd van Bulterman treft u dat van Barendse aan.
Een orkest en illustratief werk om te koesteren...'

Koos Schulte, Sneek

Van deze andere cover heb ik een zwart/wit-versie. Er staat als titel op: 'We zijn er weer!' Waarschijnlijk is deze van net na de bevrijding. Volgens mijn informatie slaat deze kreet niet zozeer op The Ramblers, maar op de uitgever Metro Muziek. Op de tekening staan daarom ook een aantal andere topartiesten uit hun stal, onder meer Eddy Christiani, Bob Scholte en vermoedelijk Kees Manders.

Paul Reichenbach

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Voor Kinderpostzegels is Nijntje het universele symbool van vrede, geborgenheid en veiligheid', schrijft TPG op haar website naar aanleiding van de verschijning op 8 november van de nieuwe door Dick Bruna ontworpen kinderpostzegels.

Dat universele karakter blijkt ook uit eerdere edities van Brunazegels. In 1969 bij voorbeeld. Toen waren het kinderpostzegels rond het thema 'muziek'. De Brunakindertjes spelen met opmerkelijke ingetogenheid op hun instrumenten. Zelfs het trommelaartje staat er met gesloten ogen bij.

Ook de vormgeving van de Japanse zegels van Bruna kenmerken zich door rust en eenvoud. De Japanse posterijen hadden er desondanks stress van; de afwijkende ronde vormen van sommige zegels bleken niet realiseerbaar voor Japanse postzegeldrukkers en de drukopdracht moest helemaal naar een bedrijf in Groot Brittannië. Zo ging het werk van Bruna de hele wereld rond. HW

Land van herkomst: Nederland
Jaar van uitgifte: 1969
Cataloguswaarde: €0,25 (12+8 cent), €0,25 (15+10 cent), €2,50 (20+10 cent), €0,25 (25+10 cent), €2,50 (45+20 cent)

Land van herkomst: Japan
Jaar van uitgifte: regelmatig sinds 1998
Cataloguswaarde: Circa €0,10 per stuk

STRIP SCHRIFT
Jaargang 37
Nummer 8 (373)
December 2005

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ruben Acohen, Olav Beemer, Ben Bits, Esther Captain, Eddie de Jong, Arnel Lefevere, Michel van Merriënboer, Kees Ribbens, Rudy Vrooman, Harry Wibier, René Windig, Olivier Wortel

Omslag
Christian Denayer

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €42,50
België €45,00
Other countries €59,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Uitgever/Distributie
STRIPSTIFT
Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

NU VERKRIJGBAAR

80 pagina's full-colour over deze supertekenaar, met uitgebreide bibliografie.
Van deze hardcover-uitgave is een – genummerde en gesigneerde – editie met luxe prent uitgebracht.
Ter gelegenheid van Turnhout Strip 2005 is er een speciale editie – óók in twee versies – verschenen.

www.stripschrift.nl